

Ivana Bachtíková

ORGANIZÁCIA AZYLOVEJ A MIGRAČNEJ POLITIKY V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

Organizácia azylovej a migračnej politiky v Slovenskej republike

Štúdia Národného kontaktného bodu
Európskej migračnej siete v Slovenskej republike

júl 2014
aktualizovaná verzia

Bratislava

Spolufinancované
Európskou úniou

Zostavenie tejto štúdie spolufinancuje Európska únia a Ministerstvo vnútra SR.

Štúdia bola spracovaná v rámci Európskej migračnej siete (EMN), ktorá poskytuje v členských štátoch EÚ a v Nórsku aktuálne, objektívne, spoľahlivé a porovnateľné informácie o migrácii a azyle na účely tvorby národných politík a politík EÚ.

Európsku migračnú sieť finančne podporila Európska komisia. Táto publikácia obsahuje výlučne názory autoriek, Európska komisia nie je zodpovedná za žiadne použitie informácií uvedených v tejto publikácii. Názory prezentované v štúdii nemusia predstavovať názory vlády Slovenskej republiky alebo Medzinárodnej organizácie pre migráciu (IOM).

Autori:

Prvá verzia štúdie 2008 (v abecednom poradí):

Zuzana Bargerová

Mária Grethe Guličová

Aktualizácia štúdie 2010 (v abecednom poradí):

Zuzana Bargerová

Mária Grethe Guličová

Aktualizácie štúdie 2012, 2014:

Ivana Bachtíková

Národný kontaktný bod Európskej migračnej siete v Slovenskej republike

Medzinárodná organizácia pre migráciu (IOM)

Grösslingová 4

811 09 Bratislava

Slovenská republika

E-mail: ncpslovakia@iom.int

Tel.: +421 2 52 62 33 35

www.emn.sk, www.emn.europa.eu

ISBN: 978-80-89506-58-3

Predslov

Štúdiu zostavila Medzinárodná organizácia pre migráciu (IOM) Bratislava, ktorá je koordinátorom Národného kontaktného bodu Európskej migračnej siete (EMN) v Slovenskej republike (SR). Národný kontaktný bod EMN v SR tvorí Ministerstvo vnútra SR (Úrad hraničnej a cudzineckej polície P PZ, Migračný úrad, odbor zahraničných vecí a európskych záležitostí Kancelárie ministra vnútra), Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR, Štatistický úrad SR a IOM.

Štúdia bola vypracovaná a je aktualizovaná v súlade so spoločnou štruktúrou a metodológiou stanovenou EMN. V roku 2008 ju vypracovali externé expertky IOM, aktualizovaná bola v rokoch 2010, 2012 a 2014. Zachytáva obdobie od vzniku samostatnej SR 1. januára 1993 do konca júla 2014 a obsahuje informácie o zmenách v slovenskej legislatíve a praxi týkajúce sa oblasti migrácie a azylu.

Národné štúdie členských štátov a Nórska sú dostupné v anglickom jazyku na webstránke www.emn.europa.eu.

Štúdia za SR bola publikovaná v slovenskom a/alebo anglickom jazyku. Všetky verzie sú dostupné na národnej stránke EMN www.emn.sk.

Obsah

Zoznam skratiek	8	4.1.2.1 Azyl – podmienky prijatia	40
Zhrnutie	9	4.1.2.2 Migrácia – podmienky prijatia	41
01. Sledovaný zámer a metodológia	10	4.1.3 Pobyt cudzincov z tretích krajín v SR	41
02. Prehľad organizácie politického, legislatívneho a inštitucionálneho rámca pre migráciu a azyl v SR	12	4.1.3.1 Azyl – pobyt cudzincov v SR	42
2.1 Politický systém a inštitucionálny kontext	12	4.1.3.2 Migrácia – pobyt cudzincov v SR	45
2.1.1 Zodpovedné štátne inštitúcie a ministerstvá	13	4.1.4 Integrácia	49
2.1.2 Ostatné inštitúcie zaoberajúce sa azylom a migráciou	19	4.1.5 Občianstvo	50
2.1.2.1 Medzinárodné organizácie	19	4.1.6 Prístup na pracovný trh	51
2.1.2.2 Mimovládne organizácie	20	4.1.6.1 Azyl – prístup žiadateľa o azyl a azylantov na pracovný trh	52
2.1.2.3 Výskumné inštitúcie a výskum migrácie v SR	21	4.1.6.2 Migrácia – prístup na pracovný trh	53
2.2 Organizácia právneho systému v oblasti migrácie a azylu – relevantné zákony	23	4.1.7 Návraty zo SR	54
03. Vývoj azylového a migračného systému	28	4.1.7.1 Nútené návraty – vyhostenie	55
3.1 Základná charakteristika migračnej situácie	28	4.1.7.2 Asistované dobrovoľné návraty a reintegrácie	60
3.2 Obdobie po vzniku samostatnej SR	32	4.2 Súvis s inými politickými oblasťami	61
3.3 Vývoj mimovládneho sektora aktívneho v oblasti azylu a migrácie	33	05. Analýza azylového a migračného systému v SR	63
3.4 Situácia v SR po vstupe do EÚ	33	5.1 Oblasť migračnej politiky	63
04. Organizácia politiky	36	5.2 Oblasť azylovej politiky	64
4.1 Azyl a migrácia	37	Bibliografia	67
4.1.1 Vstupné procedúry	38	Príloha	72
4.1.1.1 Azyl – vstupné procedúry	38		
4.1.1.2 Migrácia – vstupné procedúry	38		
4.1.2 Podmienky prijatia	40		

Zoznam skratiek

AMIF – Fond pre azyl, migráciu a integráciu
AV – administratívne vyhostenie
AVRR – Program asistovaných dobrovoľných návratov a reintegrácií Medzinárodnej organizácie pre migráciu (Assisted Voluntary Return and Reintegration)
BSK – Bratislavský samosprávny kraj
CKIC – Centrum pre koordináciu integrácie cudzincov
ČR – Česká republika
ČSFR – Česká a Slovenská federatívna republika
EHP – Európsky hospodársky priestor
EIF – Európsky fond pre integráciu štátnych príslušníkov tretích krajín (European Fund for Integration of Third Country Nationals)
EK – Európska komisia
EMN – Európska migračná sieť (European Migration Network)
ERF – Európsky fond pre utečencov (European Refugee Fund)
EURES – Európske služby zamestnanosti
EÚ – Európska únia
FRONTEX – Európska agentúra pre riadenie operačnej spolupráce na vonkajších hraniciach členských štátov Európskej únie
IOM – Medzinárodná organizácia pre migráciu (International Organization for Migration)
IA ZaSI – Implementačná agentúra pre Operačný program Zamestnanosť a sociálna inklúzia
ISF – Fond pre vnútornú bezpečnosť
KIC – Koncepcia integrácie cudzincov
MEKOMIC – Medzirezortná komisia pre oblasť pracovnej migrácie a integrácie cudzincov
MPSVR SR – Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky
MÚ – Migračný úrad Ministerstva vnútra Slovenskej republiky
MV SR – Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky
MVO – mimovládna organizácia
MZVaEZ SR – Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky
NKB – Národný kontaktný bod
OCP PZ – oddelenie cudzineckej polície Policajného zboru
OHK PZ – oddelenie hraničnej kontroly Policajného zboru
OMIC – oddelenie migrácie a integrácie cudzincov
OPS – odborná pracovná skupina
OSN – Organizácia spojených národov
RHCP – riaditeľstvo hraničnej a cudzineckej polície
ÚPZC – útvar policajného zaistenia pre cudzincov / útvary policajného zaistenia pre cudzincov
P PZ – Prezídium Policajného zboru
PZ – Policajný zbor
SHR – Slovenská humanitná rada
SR – Slovenská republika
ŠÚ SR – Štatistický úrad Slovenskej republiky
ÚHCP P PZ – Úrad hraničnej a cudzineckej polície Prezídia Policajného zboru
UNHCR – Úrad vysokého komisára Organizácie spojených národov pre utečencov (United Nations High Commissioner for Refugees)
ÚPSVaR – Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny
ZMOS – Združenie miest a obcí Slovenska
Z. z. – Zbierka zákonov

Zhrnutie

Prezentovaná štúdia vznikla na podnet EK v rámci činnosti EMN. Analyzuje migračnú a azylovú politiku SR, ale iba vzhľadom na štátnych príslušníkov tretích krajín, nie na občanov EÚ uplatňujúcich si právo na voľný pohyb a mobilitu v rámci Únie. Informácie týkajúce sa občanov EÚ uvádzame len v prípadoch, keď je to relevantné vzhľadom na politiky týkajúce sa občanov tretích krajín. Rozdelenie a obsah kapitol podmieňuje špecifikácia zadávateľa štúdie – EK, ktorá je rovnaká pre všetky členské krajiny EÚ.

Po objasnení cieľa a metodológie prezentuje štúdia stručný prehľad organizácie politického, legislatívneho a inštitucionálneho kontextu, v ktorom sa v SR tvorí a realizuje migračná a azylová politika. V 2. kapitole popisujeme aktivity inštitúcií a organizácií, ktoré sa v rozhodujúcej miere podieľajú na manažmente migrácie v SR, a to tak ministerstiev a ďalších štátnych orgánov, medzinárodných i mimovládnych organizácií (MVO) poskytujúcich migrantom asistenciu a poradenstvo, ako aj výskumných inštitúcií. V podkapitole 2.2 stručne uvádzame hlavné zákony, ktorými sa riadi pobyt cudzincov v SR vrátane žiadateľov o azyl a iných skupín migrantov. Legislatívu analyzujeme širšie a v súvislostiach v 4. kapitole. Informácie predstavené v tejto kapitole zachytávajú vývoj v SR do konca júla 2014.

Tretia kapitola obsahuje krátky prehľad historického vývoja azylovej a migračnej politiky SR od vzniku samostatnej SR v roku 1993 do konca júla 2014. Kapitola je rozdelená do štyroch podkapitol, v ktorých uvádzame základné všeobecné informácie o migračnej situácii v SR, zmeny po vzniku samostatnej SR a informácie o situácii po vstupe SR do EÚ. Kapitola umožňuje vytvoriť si chronologický prehľad o tom, ako sa SR musela v krátkom čase prispôbovať radikálnym výzvam súvisiacim s historicky najvyššími počtami žiadateľov o azyl a s dlhodobou potrebou reagovať na požiadavky a štandardy stanovené EÚ v skúmanej problematike.

Najrozsiahlejšia je 4. kapitola, ktorá sa skladá z dvoch podkapitol. V podkapitole 4.1 Azyl a migrácia v jednotlivých častiach detailne popisujeme procedúry vstupu, podmienky prijatia, podmienky pre pobyt cudzincov z tretích krajín, prístup na pracovný trh, ako aj problematiku ich integrácie a udeľovania občianstva a návratov zo SR do krajín pôvodu, a to tak pre typy migrantov spadajúcich do oblasti azylu, ako aj pre typy migrantov v rámci všeobecnej migrácie. V kapitole uvádzame aj vývoj počtu žiadateľov o azyl, udelených azylov a migrantov z tretích krajín. Podkapitola 4.2 sa venuje prepojeniu migračnej a azylovej politiky SR s inými politikami, konkrétne so zahraničnou rozvojovou politikou trhu práce a problematikou nelegálnej migrácie. Rôzne časti tejto kapitoly sa týkajú priamo oblasti integračnej politiky, zadanie tejto štúdie však neposkytuje priestor na hlbšiu analýzu.

Štúdiu uzatvára kapitola Analýza azylového a migračného systému v SR, ktorá sa delí na dve podkapitoly: 5.1 Oblasť migračnej politiky a 5.2 Oblasť azylovej politiky.

01

Sledovaný zámer a metodológia

Hlavným cieľom tejto štúdie z hľadiska EK je poskytnúť národným kontaktným bodom EMN a EK prehľadné informácie o vývoji a stave politického, inštitucionálneho a legislatívneho systému riadiaceho migračnú a azylovú politiku SR. Rovnaké štúdie koncipovalo všetkých 28 členských štátov EÚ. EK zároveň vytvorila „inštitucionálnu tabuľku“ pre každý členský štát. Všetky tieto výstupy sú umiestnené na internetovej stránke EMN. Prvá verzia štúdie bola spracovaná v roku 2008 v súlade s pracovným programom EMN na tieto roky. Členské štáty podľa potreby štúdiu aktualizujú. SR štúdiu aktualizovala v roku 2010, 2012 a v júli 2014.

Špecifickým cieľom štúdie, dôležitým predovšetkým na národnej úrovni, je zhrnúť a zosystematizovať informácie v iných publikáciách. Vytvorenie prehľadu o vývoji, štruktúre a význame politického, inštitucionálneho i legislatívneho systému determinujúceho migračnú a azylovú politiku SR môže zároveň slúžiť ako základ pre ďalšie analýzy jednotlivých aspektov azylovej a migračnej politiky na národnej úrovni. Štúdia zachytáva vývoj v oblasti migrácie a azylu od vzniku samostatnej SR 1. januára 1993 do konca júla 2014.

Štúdia je určená politickým činiteľom na národnej aj európskej úrovni, výskumným pracovníkom, zástupcom MVO, expertom, akademickej obci, študentom aj širokej verejnosti. Aktuálne informácie obsiahnuté v štúdii môžu tieto cieľové skupiny využiť vo svojej práci.

Metodologicky je práca postavená na štúdiu dostupnej odbornej literatúry, článkov, výskumných štúdií, internetových zdrojov, informácií uverejnených na internetových stránkach rozhodujúcich inštitúcií a organizácií, tlače a štatistických informácií. Keďže ide o syntetickú prácu, založenú v súlade so zadáním zadávateľa na sekundárnej literatúre, štúdia nie je výsledkom osobitného výskumu.

Zdroje podkladovej národnej štúdie sú dostupné v predchádzajúcich verziách tejto štúdie.¹ Táto štúdia dopĺňa informácie o zmenách uskuutočnených v oblasti migrácie a azylu do konca júla 2014, pričom dopĺňa a priamo nadväzuje na rovnako pomenovanú štúdiu spracovanú v roku 2008 a je jej treťou aktualizáciou. Autorka vychádzala z dostupnej literatúry, vlastnej praxe a z publikovaných štúdií a správ EMN v SR².

Pri aktualizácii štúdie sa situácia oproti predchádzajúcemu obdobiu zmenila z pohľadu dostupnosti literatúry o problematike azylu a migrácie v SR, keďže medzitým vznikli za finančnej podpory EÚ v rámci rôznych projektov a v rámci EMN ďalšie publikácie. Niektoré štatistické údaje neboli v čase aktualizácie štúdie dostupné, preto v niektorých prípadoch uvádzame štatistiky k 31. 12. 2013, v niektorých prípadoch boli štatistické údaje dostupné k 31. 7. 2014.

Na účel tejto štúdie budeme rozlišovať medzi občanom EÚ, EHP a Švajčiarskej konfederácie (ďalej spolu ako „občan EHP“) a štátnym príslušníkom tretej krajiny mimo EÚ, EHP a Švajčiarskej konfederácie (ďalej spolu tiež ako „štátny príslušník tretej krajiny“). Prvá uvedená kategória migrantov má v zásade rovnaké právne postavenie ako občania SR, hoci ich pobyt na území SR upravuje zákon č. 404/2011 Z. z. o pobyte cudzincov a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o pobyte cudzincov), ktorý im ukladá určité povinnosti, resp. upravuje podmienky ich pobytu na území SR. Zákon o pobyte cudzincov rovnako túto skupinu cudzincov nevylučuje z definície „cudzinca“, za ktorého sa na účel tohto zákona považuje aj občan EHP a Švajčiarskej konfederácie; táto štúdia sa však bude primárne zameriavať na štátnych príslušníkov tretích krajín.

¹ <http://www.emn.sk/sk/studie-emn.html?start=6> (citované dňa 1. 9. 2014).

² Zoznam publikácií sa nachádza v časti Bibliografia.

02

Prehľad organizácie politického, legislatívneho a inštitucionálneho rámca pre migráciu a azyl v SR

Táto kapitola ponúka všeobecný prehľad o organizácii politického, legislatívneho a inštitucionálneho rámca relevantného pre oblasti migrácie a azylu s cieľom poskytnúť kontext pre detailný opis v nasledujúcich častiach štúdie. Podkapitola 2.1 obsahuje náčrt politického systému a inštitucionálneho kontextu, v ktorom sa riešia výzvy súvisiace s procesom migrácie cudzincov do SR. Úlohy a činnosť jednotlivých ministerstiev a ich súčastí popisuje časť 2.1.1, aktivity ostatných inštitúcií zaoberajúcich sa problematikou migrácie a azylu časť 2.1.2. Podkapitola 2.2 ponúka stručný prehľad organizácie právneho rámca relevantného pre dané oblasti.

2.1 Politický systém a inštitucionálny kontext

SR je parlamentná demokracia. Najvyššími orgánmi moci a predstaviteľmi politického systému v SR sú Národná rada SR, vláda SR a prezident SR. Zákony relevantné pre oblasti migrácie a azylu schvaľuje Národná rada SR (parlament), ktorá je ústavodarným a zákonodarným orgánom republiky. Zákony nadobúdajú platnosť po ich podpise prezidentom SR a po ich uverejnení v Zbierke zákonov (Z. z.). Platnosť zákona znamená, že sa stal súčasťou platného právneho poriadku SR. Od platnosti zákona je potrebné odlišiť jeho účinnosť, ktorá spočíva v tom, že sa ním musia riadiť právne vzťahy, ktoré táto norma vo svojom texte upravuje. Každý zákon má vo svojom poslednom ustanovení určený dátum účinnosti. Označuje deň, odkedy je nevyhnutné podľa zákona postupovať. Ak v zákone nie je uvedený dátum, nadobúda účinnosť 15 dní po uverejnení v Z. z. Obdobie medzi nadobudnutím platnosti zákona a jeho účinnosťou sa nazýva legisvakačná lehota a slúži na to, aby sa každý, komu zo zákona vyplývajú práva a povinnosti, mohol oboznámiť s jeho znením. Vláda SR ako najvyšší orgán výkonnej moci má 13 ministerstiev. Hoci takmer všetky z nich aspoň okrajovo súvisia s určitým špecifickým aspektom migrácie alebo azylu, inštitucionálne spadajú do oblasti migrácie najmä do pôsobnosti troch ministerstiev – **Ministerstva vnútra SR,**

Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí SR a Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR.

2.1.1 Zodpovedné štátne inštitúcie a ministerstvá

Ministerstvo vnútra SR

Ministerstvo vnútra SR (MV SR) vykonáva svoju agendu v oblasti migrácie a azylu predovšetkým prostredníctvom Migračného úradu MV SR (MÚ) a Úradu hraničnej a cudzineckej polície P PZ (ÚHCP P PZ). V podmienkach SR plnilo MV SR úlohy Zodpovedného a Certifikačného orgánu pre všeobecný program **Solidarita a riadenie migračných tokov na programové obdobie 2007 – 2013.**³ V rámci nového viacročného finančného rámca na roky 2014 až 2020 boli na úrovni EÚ vytvorené dva nové fondy v oblasti vnútorných záležitostí, ktoré nahrádzajú v súčasnosti existujúci všeobecný program Solidarita a riadenie migračných tokov (Európsky fond pre utečencov [ERF], Európsky fond pre návrat, Európsky fond pre integráciu štátnych príslušníkov tretích krajín [EIF], Fond pre vonkajšie hranice) a všeobecného programu Bezpečnosť a ochrana slobôd; konkrétne ide o **Fond pre azyl, migráciu a integráciu (AMIF)**⁴ a **Fond**

pre vnútornú bezpečnosť (ISF)⁵. ISF na roky 2014 a 2020 sa delí z dôvodu variabilnej geometrie (schengenský priestor) na dva finančné nástroje: Finančný nástroj v oblasti policajnej spolupráce, predchádzania trestnej činnosti, boja proti trestnej činnosti a krízového riadenia (ISF Police)⁶ a Finančný nástroj v oblasti vonkajších hraníc a víz (ISF Borders)⁷. Na zabezpečenie efektívnej a koordinovanej implementácie obidvoch fondov bude v podmienkach SR vytvorený spoločný systém riadenia a kontroly. Podľa uznesenia vlády SR č. 378 z 10. júla 2013⁸ boli poverení vykonávaním úlohy zodpovedného orgánu pre ISF a AMIF MV SR (odbor zahraničnej pomoci sekcie európskych programov MV SR a sekcia ekonomiky MV SR [odbor rozpočtu a financovania, odbor účtovníctva]) a vykonávaním úloh orgánu auditu Ministerstva financií SR (sekcia auditu a kontroly).

le budú napĺňané prostredníctvom opatrení schválených v Národnom programe pre AMIF na obdobie 2014 – 2020. Výsledky pri dosahovaní osobitných cieľov fondu sa hodnotia s použitím spoločných ukazovateľov stanovených v Nariadení zriaďujúcom fond, ktoré sú zároveň súčasťou Národného programu. Informácie dostupné na <http://www.minv.sk/?fond-pre-azyl-migraciju-a-integraciju> (citované dňa 30. 8. 2014).

5 Všeobecným cieľom ISF je prispieť k zabezpečeniu vysokej úrovne bezpečnosti v Únii pri súčasnom uľahčovaní legítimného cestovania prostredníctvom jednotnej kontroly na vonkajších hraniciach na vysokej úrovni a efektívneho spracúvania schengenských víz v súlade so záväzkom Únie, pokiaľ ide o rešpektovanie základných slobôd a ľudských práv. Osobitné ciele finančného nástroja v oblasti vonkajších hraníc a víz sú podpora spoločnej vízovej politiky na uľahčenie legítimného cestovania, poskytovanie vysokokvalitných služieb žiadateľom o víza, zabezpečenie rovnakého zaobchádzania so štátnymi príslušníkmi tretích krajín a predchádzanie nelegálnemu prisťahovalectvu; podpora integrovaného riadenia hraníc, vrátane ďalšej podpory harmonizácie opatrení súvisiacich s riadením hraníc v súlade so spoločnými normami Únie a prostredníctvom výmeny informácií medzi členskými štátmi a medzi členskými štátmi a agentúrou Frontex na zabezpečenie jednotnej kontroly a ochrany vonkajších hraníc na vysokej úrovni na jednej strane, vrátane riešenia nelegálneho prisťahovalectva, a hladkého prechodu cez vonkajšie hranice v súlade so schengenským acquis na strane druhej, pričom sa zabezpečí prístup osôb k medzinárodnej ochrane pre tie osoby, ktoré ju potrebujú, v súlade so zmluvnými záväzkami členských štátov v oblasti ľudských práv vrátane zásady zákazu vrátenia alebo vyhostenia. Informácie dostupné na <http://www.minv.sk/?fond-pre-vnutornu-bezpecnost> (citované dňa 30. 8. 2014).

6 Finančný nástroj v oblasti policajnej spolupráce, predchádzania trestnej činnosti, boja proti trestnej činnosti a krízového riadenia bol zriadený Nariadením Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 513/2014 zo 16. apríla 2014.

7 Finančný nástroj v oblasti vonkajších hraníc a víz bol zriadený Nariadením Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 515/2014 zo 16. apríla 2014.

8 Uznesenie vlády SR č. 378 z 10. 7. 2013 k návrhu na určenie kompetentných orgánov systému riadenia a kontroly fondov pre oblasť vnútorných záležitostí na roky 2014 – 2020, dostupné na: <http://www.rokovania.sk/Rokovanie.aspx/BodRokovaniaDetail?idMaterial=22630> (citované dňa 30. 8. 2014).

MV SR taktiež pripravuje, prerokováva a uzatvára bilaterálne readmisné dohody.

Migračný úrad Ministerstva vnútra SR

Migračný úrad MV SR (MÚ) ako prvostupňový správny orgán rozhodujúci o udeľovaní azylu a poskytovaní doplnkovej ochrany cudzincom postupuje v súlade s ustanoveniami zákona č. 480/2002 Z. z. o azyle v znení neskorších predpisov, v ktorom je premietnutý najmä Ženevský dohovor o právnom postavení utečencov z roku 1951, Newyorský protokol týkajúci sa právneho postavenia utečencov z roku 1967, ako aj príslušné európske smernice či nariadenia upravujúce oblasť medzinárodnej ochrany cudzincov⁹. MÚ zabezpečuje základnú starostlivosť o žiadateľov o udelenie azylu, spolupracuje s MVO na integrácii azylantov a osôb s poskytnutou doplnkovou ochranou do spoločnosti, poskytuje im pomoc, čo sa týka ubytovania, zamestnania, jazykovej prípravy, vzdelávania, sociálneho a zdravotného zabezpečenia. MÚ je tiež vecným garantom projektov realizovaných z prostriedkov ERF a prijímateľom pomoci (MVO), poskytuje metodické poradenstvo a konzultácie v tejto oblasti. MÚ spolupracuje s Úradom vysokého komisára Organizácie spojených národov pre utečencov (UNHCR) a s IOM a podieľa sa na tvorbe migračnej politiky štátu. Publikuje pravidelné štatistické prehľady týkajúce sa azylovej problematiky na Slovensku. Úlohy MÚ plnia jeho odbory: organizačný a právny, procedurálny, odbor migrácie a integrácie, dokumentaristiky a zahraničnej spolupráce, prevádzkové oddelenie, oddelenie zahraničnej pomoci a projektov, dublinské stredisko, ďalej integračné stredisko vo Zvolene, záchytný tábor a pobytové tábory¹⁰.

Úrad hraničnej a cudzineckej polície Prezídia Policajného zboru

Úrad hraničnej a cudzineckej polície Prezídia Policajného zboru (ÚHCP P PZ) je útvarom Prezídia Policajného zboru (P PZ), ktorý priamo riadi organizačné zložky pri plnení úloh v oblasti kontroly hraníc, boja proti nelegálnej migrácii, prevádzkachtvu a obchodovaniu s ľuďmi, hraničnej kontroly,

analýzy rizík, spolupráce s agentúrou Frontex, analýzy cestovných dokladov, povoľovania pobytu cudzincom, kontroly pobytu cudzincov, vyhostovania cudzincov, vízovej praxe a vo vymedzenom rozsahu na úseku azylového konania a realizácii dublinského nariadenia. ÚHCP P PZ odborne riadi, metodicky usmerňuje a kontroluje činnosť svojich organizačných zložiek.¹¹

Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR

Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR (MPSVR SR) vypracúva právne predpisy ustanovujúce právnu úpravu zamestnávania cudzincov na území SR, kritériá vstupu jednotlivých kategórií cudzích štátnych príslušníkov na trh práce v SR vrátane stanovenia podmienok na udelenie povolenia na zamestnanie, vypracúva právne predpisy týkajúce sa problematiky sociálneho zabezpečenia a sociálnej pomoci cudzincom, azylantom, odídencom, zahraničným Slovákom a pod. Konkrétny výkon sociálneho zabezpečenia realizuje Sociálna poisťovňa a jej pobočky. Konkrétny výkon sociálnej pomoci zabezpečujú úrady práce, sociálnych vecí a rodiny. Tí, ktorí sa nachádzajú v zložitej sociálnej situácii alebo sú nezamestnaní, môžu požiadať odbor sociálnych vecí na príslušnom úrade práce, sociálnych vecí a rodiny o priznanie dávky sociálnej pomoci. Tieto dávky sa im priznávajú rovnako ako občanom SR na základe platných právnych predpisov. Úrady práce, sociálnych vecí a rodiny okrem toho oprávneným kategóriám migrantov pomáhajú pri sprostredkovaní zamestnania v SR. Majú v starostlivosti aj maloletých migrantov bez sprievodu zadržaných na území Slovenska. Podľa článku 23 ods. 1 v súčasnosti platného Organizačného poriadku MPSVR SR¹² plní úlohy tvorby, realizácie a koordi-

nácie štátnej politiky v oblasti štátnej podpory, sociálnej a rodinnej politiky a v oblasti sociálnej inklúzie odbor štátnej podpory a stratégie sociálnej a rodinnej politiky. S účinnosťou od 1. 4. 2014 vznikla ako rozpočtová organizácia¹³ MP-SVR SR Implementačná agentúra pre Operačný program Zamestnanosť a sociálna inklúzia (IA ZaSI) premenovaním organizácie Fond sociálneho rozvoja. Zároveň bola k 1. 4. 2014 začlenená pod IA ZaSI Sociálna implementačná agentúra. Projekty sprostredkované IA ZaSI sú spolufinancované z Európskeho sociálneho fondu (ESF). ESF je jedným zo štrukturálnych fondov, prostredníctvom ktorých pomáha EÚ v rámci politiky hospodárskej a sociálnej súdržnosti svojim členským štátom riešiť regionálne nerovnosti. V programovom období 2007 – 2013 IA ZaSI implementuje ako sprostredkovateľský orgán pod riadiacim orgánom aj ako prijímateľ národných projektov IA ZaSI¹⁴. V IA ZaSI sú uvedené opatrenia, ktorých cieľovou skupinou sú okrem iných aj migranti vrátane azylantov, ide najmä o opatrenia v rámci prioritných osí č. 5.2. Podpora sociálnej inklúzie¹⁵ a č. 5.3. Podpora zamestnanosti, sociálnej inklúzie a budovania kapacít v Bratislavskom samosprávnom kraji (BSK)¹⁶. Oddelenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately v rámci úradov práce, sociálnych vecí a rodiny plnia vo vzťahu k maloletým bez sprievodu úlohy vyplývajúce zo zákona č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Oddelenie migrácie a integrácie cudzincov odboru medzinárodných vzťahov a európskych záležitostí MPSVR SR

V rámci inštitucionálnej štruktúry MPSVR SR patrí agenda migrácie a integrácie cudzincov do kompetencie oddelenia migrácie a integrá-

cie cudzincov (OdMIC)¹⁷, ktoré plní funkciu koordináčného pracoviska pre záležitosti pracovnej migrácie a integrácie cudzincov, pričom okrem iného zodpovedá za tvorbu politiky a prípravu koncepcií pracovnej migrácie a integrácie cudzincov do spoločnosti na medzirezortnej úrovni.

Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny

Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny (ÚPSVaR) riadi, kontroluje a koordinuje výkon štátnej správy v oblastiach sociálnych vecí a služieb zamestnanosti, riadi, kontroluje, koordinuje a metodicky usmerňuje činnosť 46 úradov práce, sociálnych vecí a rodiny v regiónoch SR, vedie ústrednú evidenciu o zamestnávaní cudzincov a spracúva štatistické údaje o ich zamestnávaní. Participuje aj v boji proti nelegálnemu zamestnávaniu cudzincov.¹⁸ Takisto má v kompetencii starostlivosť o maloletých bez sprievodu. Posúdenie žiadosti o povolenie na zamestnanie a udelenie/neudelenie povolenia na zamestnanie patrí do pôsobnosti jednotlivých úradov práce, sociálnych vecí a rodiny. Ústredie vydáva aj potvrdenie o možnosti obsadenia pracovného miesta štátnemu príslušníkovi tretej krajiny, ktorý je žiadateľom o modrú kartu.

Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí SR

Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí SR (MZVaEZ SR) je ústredný orgán štátnej správy pre oblasť zahraničnej politiky a vzťahy SR k ostatným štátom a medzinárodným organizáciám¹⁹. Podieľa sa na tvorbe jednotnej štátnej zahraničnej politiky a uskutočňuje túto politiku. V rámci svojej konzulárnej agendy plní ministerstvo vo vymedzenej pôsobnosti úlohy

11 Stránka ÚHCP, dostupné na www.minv.sk/?uhcp [stiahnutá 2012-08-11].

12 Číslo 18/2014 úplné znenie Organizačného poriadku MPSVR SR, ako vyplýva zo zmien a doplnení vykonaných dodatkom č. 1 z 26. júla 2011, dodatkom č. 2 z 25. augusta 2011, dodatkom č. 3 z 29. februára 2012, dodatkom č. 4 z 15. marca 2012, dodatkom č. 5 z 16. apríla 2012, dodatkom č. 6 z 31. júla 2012, dodatkom č. 7 z 28. februára 2013, dodatkom č. 8 zo 14. marca 2013, dodatkom č. 9 z 22. marca 2013, dodatkom č. 10 z 27. augusta 2013, dodatkom č. 11 z 31. októbra 2013, dodatkom č. 12 z 30. januára 2014, dodatkom č. 13 z 27. februára 2014, dodatkom č. 14 z 1. apríla 2014 a dodatkom č. 15 z 30. mája 2014 k Organizačnému poriadku MPSVR SR č. 30/2011 z 24. júna 2011, dostupné na <http://www.employment.gov.sk/files/slovensky/ministerstvo/organiza>

zacna-struktura/uplne-znenie-organizacneho-poriadku-mps-vr-sr.pdf (citované dňa 30. 8. 2014).

13 Čl. 3 ods. 1 písm. a) bod 2 Organizačného poriadku MPSVR SR.

14 Informácie dostupné na: <http://www.iazasi.gov.sk/sk/o-fsr> (citované dňa 30. 8. 2014).

15 MPSVR SR, IA ZaSI, september 2013; verzia 4, str. 138; informácie dostupné na http://www.iazasi.gov.sk/data/files/OP_ZaSI_revizia_4.pdf (citované dňa 30. 8. 2014).

16 Ibidem, str. 147.

17 V roku 2013 nastala na MPSVR SR v rámci inštitucionálnej štruktúry v oblasti migrácie a azylu zmena pretransformovaním CKIC na OdMIC, odbor medzinárodných vzťahov a európskych záležitostí MPSVR SR, ktorý je organizačne začlenený priamo pod ministrom práce, sociálnych vecí a rodiny. Podľa čl. 57 ods. 6 Organizačného poriadku MPSVR SR sa odbor medzinárodných vzťahov a európskych záležitostí člení na OdMIC a na oddelenie protokolu.

18 Stránka Migračného informačného centra Medzinárodnej organizácie pre migráciu (IOM), sekcia Spolupráca, dostupné na <http://mic.iom.sk/sk/sluzby-pre-klientov/spolupraca-mic.html> [stiahnuté 2008-11-09].

19 § 14 ods. 1 zákona č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy.

spojené s vydávaním víz a s povoľovaním pobytu. Ministerstvo víza na pobyt v SR udeľuje prostredníctvom svojich konzulátov a veľvyslanectiev v zahraničí. Konzulárni zamestnanci pri prijímaní žiadostí o štátne občianstvo, resp. pobyt v SR poskytujú dostupné informácie o právach migrantov, ako aj súčinnosť. Z hľadiska migrácie je dôležité udeľovanie dlhodobých víz spojených s povolením na pobyt. Ministerstvo okrem toho asistuje pri dobrovoľných návratoch migrantov, pri vyhostovaní či pri príprave readmisných dohôd.

Centrum právnej pomoci Ministerstva spravodlivosti SR

Centrum právnej pomoci je organizácia Ministerstva spravodlivosti SR, ktorá na základe novely zákona o azyľe (platnej od 1. 12. 2008)²⁰ v prípade zamietnutej žiadosti o azyl zabezpečuje neúspešným žiadateľom o azyl bezplatnú právnu pomoc pri odvolaní sa proti zamietavému rozhodnutiu. Nárok na bezplatnú právnu pomoc majú od 1. decembra 2008 účastníci konania o azyľe len v prípade, ak:

1. požiadali o poskytnutie právnej pomoci v azylovej veci,
2. nemajú svojho zástupcu na konanie, v ktorom žiadajú o poskytnutie právnej pomoci podľa zákon o právnej pomoci a
3. MÚ vydal v konaní o azyľe rozhodnutie: o neudelení azyľu, o odňatí azyľu, o nepredložení doplnkovej ochrany, o zrušení doplnkovej ochrany, ktorým bola žiadosť o udelenie azyľu zamietnutá ako zjavne neopodstatnená, zamietnutá ako neprípustná, alebo ktorým bolo konanie o azyľe zastavené z dôvodu, že bolo o žiadosti skôr rozhodnuté a skutkový stav sa podstatne nezmenil. To znamená, že centrum poskytuje bezplatnú právnu pomoc až po vydaní rozhodnutia MÚ. Žiadosť o poskytnutie právnej pomoci v azylovej veci žiadateľ o právnu pomoc podáva v centre alebo na MÚ počas pohovoru v konaní o azyľe.²¹

20 Zákon č. 451/2008 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon o azyľe.

21 Centrum právnej pomoci, dostupné na <http://www.legalaid.sk/#azyl> [stiahnuté 2010-04-03].

V súvislosti s transpozíciou návratovej smernice²² sa s účinnosťou od 1. 1. 2012²³ zaviedla pôsobnosť Centra právnej pomoci v konaní na druhom stupni vo veciach administratívneho vyhostenia cudzincov. Fyzická osoba má právo v konaní o administratívnom vyhostení na poskytnutie právnej pomoci, ak:

1. je štátnym príslušníkom tretej krajiny podľa zákona o pobyte cudzincov,
2. požiadala o poskytnutie právnej pomoci,
3. nemá svojho zvoleného zástupcu na konanie, v ktorom žiada o poskytnutie právnej pomoci,
4. nachádza sa v stave materiálnej núdze a
5. policajný útvar ÚHCP P PZ vydal rozhodnutie o administratívnom vyhostení.

Žiadosť o poskytnutie právnej pomoci podáva žiadateľ v centre alebo na policajnom útvere, kde je štátny príslušník tretej krajiny predvedený. Centrum právnej pomoci vykoná neodkladné úkony právnej pomoci, najmä podá opravný prostriedok, a to aj v prípade, ak žiadosť nie je úplná. Podmienku stavu materiálnej núdze skúma Centrum právnej pomoci, len ak mal žiadateľ bezprostredne pred vydaním rozhodnutia o administratívnom vyhostení na území SR povolený pobyt. Poskytovanie právnej pomoci v konaní o administratívnom vyhostení trvá aj po zrušení rozhodnutia o administratívnom vyhostení²⁴.

Štatistický úrad Slovenskej republiky

Štatistický úrad SR (ŠÚ SR) sa v rámci organizácie azylovej a migračnej politiky v SR zameriava na niekoľko oblastí, ktorými sú spravovanie

22 Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2008/115/ES zo 16. decembra 2008 o spoločných normách a postupoch členských štátov na účely návratu štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí sa neoprávnene zdržiavajú na ich území.

23 Zákon č. 332/2011 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 327/2005 Z. z. o poskytovaní právnej pomoci osobám v materiálnej núdzi a o zmene a doplnení zákona č. 586/2003 Z. z. o advokácii a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov v znení zákona č. 8/2005 Z. z. v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony.

24 Zákon č. 327/2005 Z. z. o poskytovaní právnej pomoci osobám v materiálnej núdzi a o zmene a doplnení zákona č. 586/2003 Z. z. o advokácii a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov v znení zákona č. 8/2005 Z. z.

a zverejňovanie oficiálnych číselníkov a klasifikácií (Štatistický číselník krajín, Klasifikácia štatistických územných jednotiek SR, Štatistická odvetvová klasifikácia ekonomických činností, Štatistická klasifikácia zamestnaní, Štatistická klasifikácia odborov vzdelania), harmonizácia obsahu a rozsahu informácií o cudzincoch so štandardmi EÚ, Organizácie spojených národov (OSN) a zásadnými dokumentmi schválenými vládou SR. ŠÚ SR zabezpečuje verejnú prístupnosť informácií o cudzincoch a ich integrácii, vydáva publikácie, ktoré prezentujú fenomén zahraničnej migrácie a medzinárodnej ochrany, a základné informácie o cudzincoch v SR. ŠÚ SR pravidelne zverejňuje publikácie o zahraničnej migrácii a cudzincoch v SR. Údaje o zahraničnej migrácii (medzinárodnej migrácii) využíva ŠÚ SR pri tvorbe prognóz vývoja obyvateľstva podľa požiadaviek Eurostatu. ŠÚ SR zverejňuje základné informácie o zahraničnej migrácii a o cudzincoch v SR na webovej stránke (www.statistics.sk) a tiež poskytuje údaje o cudzincoch s legálnym pobytom spracované v spolupráci s inštitúciami, ktoré sa podieľajú na zbere údajov o zahraničnej migrácii Eurostatu prostredníctvom dotazníka International Migration Data Collection.

Sčítaním obyvateľov, domov a bytov realizovanom v roku 2011 získal ŠÚ SR dôležité údaje, ktoré môžu byť podkladom na tvorbu indikátorov integrácie cudzincov. Ide napr. o údaje umožňujúce bilancovanie cudzincov podľa štruktúr požadovaných EÚ v období medzi censuzmi obyvateľstva (vek, pohlavie, štátne občianstvo, krajina narodenia, rok prisťahovania do SR) a údaje ekonomickej, vzdelanostnej, kultúrnej, jazykovej povahy (zamestnanie, postavenie v zamestnaní, dosiahnuté vzdelanie, počítačové znalosti, národnosť, náboženské vyznanie, materinský jazyk, najčastejšie používaný jazyk).

Regionálna a miestna úroveň štátnej správy

Úrady práce, sociálnych vecí a rodiny

Štyridsaťšesť úradov práce, sociálnych vecí a rodiny je priamo organizačne podriadených ÚPSVaR. V oblasti migrácie a integrácie cu-

dzincov sú mu na základe zákona o službách zamestnanosti zverené úlohy súvisiace s udeľovaním povolení na zamestnanie cudzincom, občanom tretích krajín a vedenie evidencie zamestnaných cudzincov. Okrem udeľovania povolení na zamestnanie cudzincom majú úrady práce sociálnych vecí a rodiny vo svojej pôsobnosti aj agendu súvisiacu s priznávaním a vyplácaním dávky v hmotnej núdzi, aj vykonávanie sociálnoprávnej ochrany a kurately v prípade maloletých cudzincov bez sprievodu. Do pôsobnosti úradu práce, sociálnych vecí a rodiny v oblasti zamestnávania cudzincov patrí o. i. poskytovanie informácií cudzincom a poradenstvo cudzincom o možnostiach zamestnania vo svojom územnom obvode, evidovanie informačných kariet o zamestnávaní občanov členských štátov EÚ a cudzincov, ktorí nepotrebujú povolenie na zamestnanie, vo svojom územnom obvode a udeľovanie povolení na zamestnanie, evidovanie a oznamovanie počtu udelených povolení na zamestnanie.²⁵

Oddelenia cudzineckej polície

Oddelení cudzineckej polície Policajného zboru (OCP PZ) je na území SR spolu 12. V ponímaní zákona o pobyte cudzincov sú predovšetkým oprávnené rozhodovať o udeľovaní povolení na pobyt, o ich obnove, odňatí alebo zrušení, ako aj o administratívnom vyhostení cudzinca. Sú tak významnými inštitúciami, ktoré svojou rozhodovacou činnosťou predstavujú na území SR základnú inštitúciu prvého kontaktu s každým cudzincom. Vo vzťahu k cudzincom sú OCP PZ okrem iného oprávnené vykonávať kontrolu oprávnenosti pobytu, plnenia podmienok pobytu a dodržiavania povinností cudzinca, ako aj povinností iných fyzických osôb a právnických osôb v súvislosti s pobytom cudzincov na území SR. Policať OCP PZ je oprávnený pri výkone kontrolnej činnosti voľne vstupovať do objektov zamestnávateľa, priestorov určených na podnikanie alebo štúdium a do ubytovacích zariadení a tiež požadovať preukázanie totožnosti a vyžadovať vysvetlenie ku skutočnostiam, ktoré sú predmetom kontroly.

25 ÚPSVaR, dostupné na <http://www.upsvar.sk> [stiahnuté 2008-11-13].

Riaditeľstvá hraničnej a cudzineckej polície

Do organizačnej štruktúry ÚHCP P PZ patria aj nadriadené orgány OCP PZ²⁶, riaditeľstvá, ktoré sú priamo podriadené ÚHCP P PZ. Riaditeľstvá plnia úlohy v rámci svojej teritoriálnej pôsobnosti, ktorá im je stanovená interným predpisom MV SR. Pod ÚHCP P PZ spadajú 4 riaditeľstvá hraničnej a cudzineckej polície (RHCP) Bratislava, Banská Bystrica, Prešov a Sobrance. Do organizačnej štruktúry ÚHCP P PZ rovnako patria útvary policajného zaistenia pre cudzincov (ÚPZC) Medveďov a Sečovce.

Odbory všeobecnej vnútornej správy

Odbory všeobecnej vnútornej správy okresných úradov v sídle krajov a im podriadené oddelenia správneho, štátneho občianstva a matrik²⁷ na úseku štátneho občianstva okrem iného prijímajú v miestach bydliska cudzincov žijúcich v SR žiadosti o udelenie štátneho občianstva SR; overujú ovládanie slovenského jazyka žiadateľom o štátne občianstvo SR, vyžadujú od príslušného útvaru PZ stanovisko k žiadosti o udelenie štátneho občianstva SR a kompletnú žiadosť o udelenie štátneho občianstva SR s týmto stanoviskom zasielajú na rozhodnutie MV SR spolu s prílohami; odovzdávajú listinu o udelení štátneho občianstva SR a vykonávajú záznam o zložení sľubu, ktorý spolu s dokladom o prevzatí listiny o udelení štátneho občianstva SR zasielajú ministerstvu, prednosta prijíma sľub štátneho občana SR; vydávajú potvrdenie o podaní žiadosti o udelenie štátneho občianstva SR; prijímajú žiadosť o prepustenie zo štátneho zväzku SR a rozhodujú o nej; zasielajú oznámenie obci trvalého pobytu, útvaru PZ, daňovému úradu, colnému úradu, inštitúciám vykonávajúcim sociálne poistenie a verejné zdravotné poistenie o prepustení zo štátneho zväzku SR a o strate štátneho občianstva SR nadobudnutím cudzieho štátneho občianstva; vydávajú osvedčenie o štátnom občianstve SR a potvrdenie o štátnom občianstve SR; vedú evidenciu vydaných osvedčení

a potvrdení o štátnom občianstve SR a o zamietnutých žiadostiach, zasielajú oznámenie MV SR o neplatnosti vydaného osvedčenia o štátnom občianstve SR a potvrdenia o štátnom občianstve SR, ak takúto skutočnosť zistili; vyhotovia kópie dokladov, ak žiadateľ predloží tieto doklady v origináli, overia údaje z nich a originály dokladov vráti žiadateľovi; pritom dbajú na to, aby doklady vydané cudzím štátom mali ďalšie overenie, ak medzinárodná zmluva neustanovuje inak, a bol k nim priložený úradne osvedčený preklad do slovenského jazyka; vedú evidenciu nadobudnutia a straty štátneho občianstva SR; podávajú kompletné informácie týkajúce sa problematiky štátneho občianstva²⁸.

Odbory všeobecnej vnútornej správy okresných úradov na úseku matrik konzultujú s matričným úradom v prípade pochybností o správnosti dokladov na uzavretie manželstva predložených cudzincom, upustenia od predloženia dokladov na uzavretie manželstva s cudzincom a na uzavretie manželstva prostredníctvom zástupcu; podávajú informácie alebo stanoviská k dokladom cudzieho štátu predloženým matričnému úradu²⁹.

Odbory školstva

Odbory školstva okresných úradov na úseku odborných a metodických činností organizácie zabezpečuje jazykové kurzy cudzincov s povoleným pobytom na území SR³⁰.

Riadenie všetkých zložiek migračnej a azylovej politiky sa uskutočňuje v SR zhora, problematika však zatiaľ nie je výrazne zastúpená na regionálnej úrovni. Dlhodobým zámerom štátnych orgánov SR je preniesť nové kompetencie v oblasti migračnej a integračnej politiky na mestá a obce. Problémy migrácie sa doteraz týkali iba malej časti sídel; najväčšími boli do plnenia úloh migračnej politiky zapojené tie mestá

a obce, v ktorých sa nachádzajú azylové zariadenia. V snahe zapojiť regióny do tvorby migračnej politiky proklamujú štátne inštitúcie potrebu spolupráce so **Združením miest a obcí Slovenska (ZMOS)**, najmä v oblasti vytvárania inštitucionálnych, materiálno-technických a finančných predpokladov nevyhnutných na zapojenie samospráv a MVO do procesu integrácie migrantov do spoločnosti. ZMOS je dobrovoľné združenie, ktoré dlhodobo združuje vyše 95 % všetkých miest a obcí v SR a zastupuje ich záujmy v styku s Národnou radou SR, vládou, ústrednými orgánmi štátnej správy a ďalšími orgánmi a organizáciami doma i v zahraničí.³¹

Koncepcia integrácie cudzincov (KIC) z roku 2009 predpokladala významný prenos kompetencií práve na orgány samosprávy, ktoré mali hrať kľúčovú rolu najmä v oblasti integrácie cudzincov. Avšak napriek zámerom KIC stanoviť integráciu ako „kontinuálny, dlhodobý a dynamický obojstranný proces, ktorý zahŕňa jednak cudzincov, legitímne sa zdržiavajúcich v prijímajúcej krajine, ako aj obyvateľov hostiteľskej spoločnosti“, sa tento cieľ nepodarilo dostatočne naplniť. KIC bola kritizovaná za vágnosť a neefektívnosť plnenia.³² Ambíciu odstrániť identifikované nedostatky má nová Integračná politika, ktorá bola schválená uznesením vlády č. 45/2014 zo dňa 29. 1. 2014 a ktorá má za cieľ zlepšiť multidimenzionálny rozmer integrácie, kde akcentuje dôraz na zvyšovanie povedomia o situácii a živote cudzincov na Slovensku a o spôsoboch ochrany proti diskriminácii, rasizmu a xenofóbii. Integračná politika prierezo-vo ovplyvní riadenie integrácie, jej skvalitnenie, čo bude mať pozitívny vplyv na ekonomický, demografický, spoločenský život cudzincov v SR.

31 MÚ usporiadal v rokoch 2006 – 2007 sériu informačných a vzdelávacích prednášok pre riadiace štruktúry ZMOS aj poslancov samospráv miest a obcí o problematike migrácie a azylu so zámerom zapojiť ich do práce v tejto oblasti. Išlo o projekt Pozitívne ovplyvňovanie verejnej mienky majoritnej spoločnosti v záujme uľahčenia integrácie azylantov a migrantov do spoločnosti pod vedením Spoločnosti ľudí dobrej vôle v spolupráci so Slovenskou humanitnou radou a Asociáciou vzdelávania samospráv, dostupné na http://www.ludiaakomy.sk/sr_a_uteccic6.php a Migrácia a azyl, s. 51.

32 Predkladacia správa; Uznesenie vlády SR číslo 45/2014 z 29. 1. 2014 k Návrhu Integračnej politiky SR (citované dňa 30. 8. 2014).

2.1.2 Ostatné inštitúcie zaoberajúce sa azylom a migráciou

2.1.2.1 Medzinárodné organizácie

Úrad vysokého komisára OSN pre utečencov

Úrad vysokého komisára OSN pre utečencov (UNHCR) zabezpečuje asistenciu žiadateľom o azyl a azylantom v SR a má zároveň kontrolnú a monitorovaciu funkciu. Projekty, ktoré sa uskutočňujú na základe grantov UNHCR v súčinnosti s partnerskými MVO na území celej SR, sú zamerané napríklad na poskytovanie právneho, sociálneho a psychologického poradenstva a pomoci, realizáciu vzdelávacích, kultúrnych, rekvalifikačných, voľnočasových a podporných programov, materiálnu pomoc a finančnú výpomoc žiadateľom o azyl počas azylovej procedúry v utečeneckých táboroch i azylantom v procese ich integrácie.³³ Činnosť pobočky v SR so sídlom v Bratislave sa však vzhľadom na reorganizáciu skončila 31. 12. 2012. V súčasnosti UNHCR pokrýva svoje aktivity na Slovensku prostredníctvom svojho Regionálneho zastupiteľstva pre strednú Európu v Budapešti³⁴.

Medzinárodná organizácia pre migráciu (IOM)

V rámci azylovej problematiky pracuje IOM dlhodobo v oblasti návratových programov pre žiadateľov o azyl, neúspešných žiadateľov o azyl a nelegálnych migrantov. V oblasti všeobecnej migrácie sa IOM dlhodobo venuje problematike obchodovania s ľuďmi, pričom sa zameriava predovšetkým na pomoc obchodovaným osobám (obetiam obchodovania s ľuďmi), školiacim aktivitám, ako aj preventívnej činnosti. Zároveň iniciuje výskumné projekty v oblasti migrácie a od decembra 2008 pôsobí ako koordinátor Národného kontaktného bodu EMN v SR.³⁵ Venuje sa aj problematike integ-

33 www.unhcr.sk

34 Informácie dostupné na <http://www.unhcr-centraleurope.org/sk/kde-pracujeme/aktivity-v-strednej-europe/slovensko.html> (citované dňa 30. 8. 2014).

35 Národný kontaktný bod (NKB) EMN v SR tvorí skupina inštitúcií, ktoré sú určené dohodou medzi vládou SR a IOM Medzinárodnou organizáciou pre migráciu o koordinácii činností EMN z 20. júla 2009. NKB EMN v SR vykonáva úlohy spojené s implementáciou aktivít EMN na základe pracovného programu EMN na daný kalendárny rok: zhromažďuje,

rácie migrantov. Kľúčovým programom IOM v oblasti integrácie migrantov na Slovensku je Migračné informačné centrum IOM (MIC), ktoré klientom – štátnym príslušníkom tretích krajín – poskytuje v Bratislave a v Košiciach bezplatné právne a sociálne poradenstvo, pracovné poradenstvo vrátane pomoci pri hľadaní zamestnania, rekvalifikácie a výučby slovenského jazyka a podporuje komunitný život cudzincov na Slovensku. MIC poskytuje komplexné poradenstvo záujemcom prostredníctvom osobných konzultácií, telefonickej informačnej linky a elektronickej pošty. Na informovanie verejnosti slúži aj webová stránka MIC www.mic.iom.sk, ktorá je unikátnym zdrojom informácií a poradenstva z rôznych oblastí života a pobytu cudzincov na Slovensku. Webová stránka je prístupná v troch jazykových verziách (slovenský jazyk, anglický jazyk, ruský jazyk). S cieľom predstaviť model integrovaného poradenstva sú v priestoroch MIC organizované dni špecializovaného poradenstva. Zúčastňujú sa na nich zástupcovia OCP PZ, úradu práce, sociálnych vecí a rodiny, zdravotnej poisťovne. Integrované poradenstvo umožňuje cudzincovi získať dôležité informácie týkajúce sa jeho pobytu, práce, podnikania na jednom mieste vychádzajúc z európskeho príkladu dobrej praxe tzv. „one stop shop“ centier. V rámci integrácie migrantov na trhu práce prideľuje MIC IOM finančné príspevky na individuálne alebo skupinové vzdelávacie/rekvalifikačné kurzy. MIC poskytuje migrantom v Bratislave a v Košiciach bezplatné otvorené kurzy slovenského jazyka a kurzy sociokultúrnej orientácie. MIC IOM dlhodobo spolupracuje aj s komunitami migrantov na Slovensku vďaka spolupráci s kultúrnymi mediátormi, ktorí organizujú informačné stretnutia pre komunity a zapájajú sa do multikultúrnych podujatí pre širokú verejnosť v rôznych mestách Slovenska.³⁶

kompletizuje a dokumentuje informácie v oblasti azylu a migrácie v SR, poskytuje informácie prostredníctvom osobitných správ, štúdií a ad hoc otázok. Nerealizuje primárny výskum, ale zbiera, analyzuje a sprístupňuje dostupné údaje a informácie, ktoré opisujú najdôležitejší vývoj v oblasti migrácie a azylu v členských štátoch a na úrovni EÚ. NKB EMN v SR tvorí MV SR (ÚHCP P PZ, MÚ, odbor medzinárodných vzťahov a európskych záležitostí Kancelárie ministra vnútra), MPSVaR SR, ŠÚ SR a IOM. Viac informácií je k dispozícii na www.emn.sk [stiahnuté 2014-09-24].

³⁶ Projekt financovala v rokoch 2006 – 2008 EÚ z prostriedkov Európskeho sociálneho fondu v rámci iniciatívy spoločenstva EQUAL. Od roku

2.1.2.2 Mimovládne organizácie

V problematike migrácie a azylu začalo byť od vstupu SR do EÚ aktívnych viacero organizácií a inštitúcií, pričom viacero ich projektov financovala EÚ zo svojich zdrojov (EIF, Európsky návratový fond a ERF v rámci programu Solidarita a riadenie migračných tokov). V rámci prípravy nového zákona o pobyte cudzincov, ktorý schválila NR SR 27. 9. 2011 a ktorý nadobudol účinnosť 1. 1. 2012, sa MVO, ktoré sa zaoberajú problematikou migrácie a azylu, aktívne zapájali do pripomienkového konania k zákonu, ako aj k jeho novelám, ktoré boli prijaté v nasledujúcom období³⁷. Na Slovensku pôsobia viaceré MVO v oblasti migrácie a azylu³⁸, ako sú Liga za ľudské práva, občianske združenie Marginal, Slovenská katolícka charita, Slovenská humanitná rada, Centrum pre výskum etnicity a kultúry (CVEK).

Liga za ľudské práva

Liga za ľudské práva poskytuje bezplatnú komplexnú právnu pomoc žiadateľom o azyl, azylantom a osobám, ktorým bola v súvislosti s azylovým konaním poskytnutá určitá forma ochrany. Liga realizuje viaceré projekty týkajúce sa napr. monitoringu vstupu na územie SR a do azylového konania, ako aj situácie maloletých bez sprievodu v SR a naďalej poskytuje právne poradenstvo žiadateľom o azyl a cudzincom z prostriedkov EIF. Organizácia sa zapája aj do medzinárodných projektov.³⁹

Za zmienku stojí aj vznik medzinárodného projektu **Migration to the Centre**, ktorého cieľom je skúmať vplyv právnych aktov EÚ a iných nástrojov EÚ na politiky v oblasti migrácie a integrácie (s dôrazom na pobytové a pracovné

2009 projekt pokračuje vďaka financovaniu zo zdrojov EÚ – EIF v rámci programu Solidarita pri riadení migračných tokov.

³⁷ Zákon č. 75/2013 Z. z., ktorý nadobudol účinnosť 1. 5. 2013; zákon č. 388/2013 Z. z., ktorý nadobudol účinnosť 30. 11. 2013; zákon č. 495/2013 Z. z., ktorý nadobudol účinnosť 1. 1. 2014.

³⁸ Ďalšími MVO, ktoré pôsobili alebo stále pôsobia v oblasti migrácie a azylu, sú napríklad ETP Slovensko, Nadácia Milana Šimečku, Spoločnosť ľudí dobrej vôle, Asociácia azylantov na Slovensku.

³⁹ Liga za ľudské práva vznikla v apríli 2005 ako nový subjekt po ukončení činnosti Slovenského helsinského výboru. Internetová stránka Ligy za ľudské práva, sekcia O nás, dostupné na <http://www.hrl.sk/?a=about> [stiahnuté 2008-11-15] a sekcia Projekty.

povolenia a zlučovanie rodiny) v krajinách V4 a v Slovinsku. Projekt je financovaný EK z programu Európa pre občanov a za SR je partnerom Liga za ľudské práva⁴⁰.

Slovenská humanitná rada

Slovenská humanitná rada (SHR) je národné dobrovoľnícke centrum, ktoré združuje 175 humanitných a charitatívnych organizácií, občianskych združení a nadácií pôsobiach v sociálnej oblasti v širokom priereze na území celej SR. Poskytuje im priamu finančnú pomoc na činnosť a humanitné projekty. Od roku 1999 pôsobila SHR ako implementačný partner UNHCR v projekte materiálnej pomoci a sociálneho poradenstva pre žiadateľov o azyl v utečeneckých táboroch. V súčasnosti SHR realizuje dva projekty financované z programu Solidarita. Poskytuje najmä sociálne, právne a psychologické poradenstvo a materiálnu pomoc žiadateľom o azyl v azylových zariadeniach a venuje sa aj osobám z tretích krajín, ktoré sú na území SR nelegálne a sú umiestňované do zariadení ÚHCP P PZ MV SR. V rámci projektu im poskytujú materiálnu, zdravotnú, psychologickú, sociálnu a administratívnu pomoc. V spolupráci s Odyseus Network Brussel sa SHR takisto venuje problematike udeľovania alternatív zaistenia pre žiadateľov o azyl na území SR.

Občianske združenie Marginal

Poslaním občianskeho združenia je predchádzanie sociálneho vylúčenia, aktivity na zlepšenie sociálnej inklúzie znevýhodnených skupín obyvateľstva, zvyšovanie možností uplatnenia marginalizovaných skupín obyvateľstva na trhu práce, rozvoj vzdelanostnej úrovne a rozvíjanie životných zručností znevýhodnených skupín obyvateľstva s cieľom prispieť k ich aktívnej participácii na dianí v spoločnosti a k plnohodnotnej integrácii do spoločnosti. V súčasnosti sú hlavnými cieľovými skupinami, na ktoré sa občianske združenie Marginal zameriava, migranti, najmä skupina utečencov, a v danej oblasti združenie realizuje niekoľko projektov⁴¹.

⁴⁰ Informácie dostupné na <http://migrationtothecentre.migraceonline.cz/en/home> (citované dňa 30. 8. 2014).

⁴¹ <http://www.marginal.sk/> (citované dňa 1. 9. 2014).

Slovenská katolícka charita

Slovenská katolícka charita ako neštátna nezisková organizácia poskytuje charitatívne, sociálne, zdravotnícke a výchovno-vzdelávacie služby ľuďom v núdzi bez ohľadu na rasu, národnosť, vierovyznanie a politické zmýšľanie. Diecézne charity pomáhajú opusteným deťom a mladým, rodinám v núdzi, postihnutým ľuďom, chorým, starším, zomierajúcim, ľuďom bez domova, migrantom a utečencom, tehotným ženám a matkám s deťmi v núdzi.⁴²

Viac informácií o konkrétnych projektoch viacerých organizácií a inštitúcií v jednotlivých rokoch je k dispozícii vo Výročných správach EMN v oblasti migrácie a azylu (2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013)⁴³ a na stránke Zodpovedného orgánu, ktorý je zodpovedný za implementáciu všeobecného programu Solidarita a riadenie migračných tokov MV SR.⁴⁴

2.1.2.3 Výskumné inštitúcie a výskum migrácie v SR

Výskum migrácie, respektíve zahraničnej migrácie sa v SR v intenzívnejšej miere uskutočňuje až od roku 2004. Vykonáva sa zväčša projektovo a doteraz ho financovala najmä EÚ v rámci rôznych rámcových programov. V SR neexistuje žiadna štátna ani mimovládna inštitúcia, ktorá by sa systematicky venovala výskumu migrácie a s ňou súvisiacich spoločenských javov, procesov či problémov.

Vďaka finančným prostriedkom z jednotlivých fondov všeobecného programu Solidarita a riadenie migračných tokov sa v SR od roku 2008 zintenzívnili monotematická inovatívna výskumná činnosť jednotlivých neziskových organizácií.⁴⁵

⁴² <http://www.charita.sk/stranky/o-nas> (citované dňa 1. 9. 2014).

⁴³ <http://www.emn.sk/sk/studie-emn.html> (citované dňa 01. 09. 2014).

⁴⁴ http://www.minv.sk/?solidarita_a_riadenie_migracnych_tokov [stiahnuté 2010-06-28].

⁴⁵ Viac informácií aj na stránke Zodpovedného orgánu všeobecného programu Solidarita a riadenie migračných tokov MV SR, kde je možné nájsť informácie o podporených projektoch zameraných na výskum v oblasti integrácie štátnych príslušníkov tretích krajín.

Realizátor a zadávateľ výskumných projektov je aj **IOM**. IOM uskutočnila aj prvý komplexný výskum o problematike migrácie v SR, ktorého výstup bol publikovaný v roku 2004 pod názvom *Migration trends in selected EU applicant countries. Volume V Slovakia – An acceleration of challenges for society*.⁴⁶ Druhý významnejší výskum v oblasti migrácie vykonala partnerská organizácia IOM v rámci projektu EQUAL – **Kabinet výskumu sociálnej a biologickej komunikácie Slovenskej akadémie vied**. Výsledkom bola publikácia *Potreby migrantov na Slovensku (2006)*.⁴⁷ Publikácia *Integrácia migrantov v Slovenskej republike (2008)* sumarizuje výsledky výskumu, ktorý rovnako iniciovala IOM na Slovensku.⁴⁸ V roku 2009 realizovala IOM výskumný projekt Migrácia v Slovenskej republike po vstupe do EÚ (2004 – 2008), ktorej výstupmi boli dve publikácie – *Migračné trendy v Slovenskej republike po vstupe krajiny do EÚ (2004 – 2008)* a *Postoje verejnosti k cudzincom a zahraničnej migrácii v Slovenskej republike*. IOM vypracovala v rámci projektu Príčiny, formy a dôsledky násilí na štátnych príslušníkoch tretích krajín publikáciu o skúsenostiach migrantov a migrantiek na Slovensku s násilím. Výsledky projektu boli zverejnené začiatkom roka 2013 a projekt bol financovaný z prostriedkov EIF. IOM spracovala viacero výskumov aj v rámci jej činnosti ako koordinátora NKB EMN⁴⁹.

Predovšetkým problematike etnicity a multikulturalizmu sa venuje **CVEK** samostatne aj v spolupráci s inými mimovládnyimi a medzinárodnými organizáciami pôsobiacimi na Slovensku.

Inštitút pre verejné otázky (IVO) združuje odborníkov z rôznych oblastí s cieľom presadzovať hodnoty otvorenej spoločnosti a demokratickej politickej kultúry v spoločenskom rozhodovaní.

Výskumné aktivity sa zameriavajú na skúmanie ekonomických aspektov migrácie a integrácie migrantov z tretích krajín, kultúrnu diverzitu vznikajúcu v dôsledku zahraničnej migrácie a rodových aspektov migrácie a integrácie cudzincov na Slovensku.

Inštitút pre dobre spravovanú spoločnosť (Slovak Governance Institute – SGI) pôsobí ako nestranícka, nezisková, MVO, ktorá sa svojou činnosťou snaží o skvalitnenie procesu alokácie verejných zdrojov na zabezpečenie kvalitných, transparentných a efektívnych verejných služieb pre občanov Slovenska. V rámci výskumných aktivít v oblasti integrácie migrantov implementoval SGI projekty zamerané na vytvorenie súboru indikátorov politik integrácie.

Podrobnejšie informácie sa nachádzajú vo výročných správach EMN za roky 2010, 2011, 2012 a 2013. Počas rokov 2008 – 2014 sa rozšíril počet autorov publikujúcich v oblasti migrácie a azylu. Výrazne k tomu prispela aktívna činnosť NKB EMN na Slovensku⁵⁰, ktorý v rámci svojej činnosti zadáva a financuje štúdie z tejto oblasti (napr. Mittelmanová, Številová, Bargerová, Grethe Guličová, Bachtíková [Potočková], Drozd, Frkáňová, Kubovičová, Ulrichová). Okrem toho bolo v tomto smere prospešné projektové financovanie z prostriedkov EIF, keďže výsledky niektorých projektov boli prínosné a v rámci nich boli spracované v SR chýbajúce publikácie (pozri Vašečka, Fajnorová, Siman, Mokrá, Miháliková, Jančo, Gallová Kriglerová). Ďalším autorom v oblasti výskumu migrácie naďalej ostáva nezávislý výskumný pracovník Boris Divinský, ktorý publikoval viacero publikácií a článkov o zahraničnej migrácii v SR.⁵¹

2.2 Organizácia právneho systému v oblasti migrácie a azylu – relevantné zákony

Problematiku azylu v SR upravuje zákon č. 480/2002 Z. z. o azyle a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (zákon o azyle). Upravuje práva a povinnosti žiadateľov o azyl a azylantov a podmienky poskytovania doplnkovej ochrany a dočasného útočiska cudzincom. Žiadatelia o azyl, azylanti, osoby, ktorým bolo poskytnuté dočasné útočisko alebo doplnková ochrana, sú oprávnení zdržiavať sa na území SR automaticky, a to aj bez predchádzajúceho posudzovania žiadosti o udelenie pobytu a splnenia zákonných podmienok. V roku 2013 boli schválené tri zákony⁵², ktoré novelizovali zákon o azyle a ktorými sa začala druhá fáza budovania Spoločného európskeho azylového systému. Novelizácie súviseli s transpozíciou smernice 2011/51/EÚ⁵³ a kvalifikačnej smernice 2011/95/EÚ⁵⁴, ako aj s požiadavkami na zmenu, ktoré vyplynuli z aplikačnej praxe. Zákon č. 305/2013 Z. z. v súvislosti so zákonom o e-Governmente doplnil do zákona o azyle explicitne požiadavku na zachovanie výlučne listinnej podoby vykonávania právnych úkonov orgánom verejnej moci v konaní podľa zákona o azyle. Zákom č. 495/2013 Z. z. sa do vnútroštátneho právneho poriadku transponovala prepracovaná kvalifikačná smernica, spresnilo sa, kedy sa začína konanie o udelenie azylu v prípade, ak sa na území SR narodí dieťa žiadateľke o udelenie azylu, azylantke alebo cudzinke, ktorej sa poskytla doplnková ochrana. Zákon ďalej nanovo upravil možnosť použitia inštitútu vnútroštátnej ochrany (tzv. alternatíva vnútroštátneho presídlenia); doplnil prípady,

keď existuje spojenie medzi dôvodmi prenasledovania a činmi prenasledovania; doplnil ďalšie podmienky, ktoré majú byť splnené pri poskytovaní ochrany pred prenasledovaním alebo vážnym bezpráviem; rozšíril okruh osôb, ktorým sa na účel zlúčenia rodiny udelí azyl alebo poskytne doplnková ochrana; stanovil správoplatenie výroku o poskytnutí doplnkovej ochrany; doplnil vymedzenie sociálnej skupiny; doplnková ochrana sa predlžuje o dva roky, namiesto pôvodného jedného roka; stanovil konanie o odovzdaní do iného štátu podľa osobitného predpisu⁵⁵, ak ide o cudzinca, ktorý má na území SR neoprávnený pobyt. Novela stanovila, že MV SR sa podieľa na vytváraní možností na integráciu cudzincov, ktorým sa poskytla doplnková ochrana. Podieľa sa na postupnom zblížovaní prístupu azylantov a cudzincov, ktorým sa poskytla doplnková ochrana, k prijatým integračným programom. K podstatnému zblíženiu postavenia azylanta a postavenia cudzinca, ktorému sa poskytla doplnková ochrana, došlo už novelou s účinnosťou od 1. mája 2013, kedy sa už ani v prípade cudzincov, ktorým sa poskytla doplnková ochrana, nevyžaduje povolenie na zamestnanie. Navyše od tohto dátumu sa aj cudzinci, ktorým sa poskytla doplnková ochrana, považujú za znevýhodnených uchádzačov o zamestnanie a v oblasti prístupu na trh práce tak majú rovnaké postavenie ako azylanti. Do roku 2015 má SR povinnosť transponovať do svojho právneho poriadku prepracované znenie smernice o prijímacích podmienkach⁵⁶ a prepracované znenie procedurálnej smernice⁵⁷. Z uvedeného dôvodu MV SR pripravuje predloženie návrhu zákona začiatkom roka 2015, ktorý bude novelizovať zákon o azyle a ktorým budú do právneho poriadku SR transponované prepracované smernice o prijímacích podmienkach a o azylovom konaní.

46 Autor RNDr. Boris Divinský, publikácia je dostupná len v anglickom jazyku.

47 Popper, M., Lukšik, I., Bianchi, G., Szeghy, P., Potreby migrantov na Slovensku, Veda et IOM Medzinárodná organizácia pre migráciu, Bratislava, 2006.

48 Bargerová, Z., Divinský, B., Integrácia migrantov v Slovenskej republike. Výzvy a odporúčania pre tvorcov politik, IOM Medzinárodná organizácia pre migráciu, Bratislava, 2008. Zhrnutie a odporúčania sú dostupné aj v anglickom jazyku v kancelárii IOM Bratislava. Publikácia vznikla v rámci práce na opísanom projekte EQUAL.

49 Publikácie sú dostupné na www.emn.sk.

50 www.europska-migracna-siet.sk/sk/na-stiahnutie/.

51 Pozri publikované práce v zozname literatúry.

52 Išlo o zákony č. 75/2013 Z. z., ktorý nadobudol účinnosť 1. 5. 2013; č. 305/2013 Z. z., ktorý nadobudol účinnosť 1. 11. 2013 a č. 495/2013 Z. z., ktorý nadobudol účinnosť 1. 1. 2014.

53 Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2011/51/EÚ z 11. mája 2011, ktorou sa mení a dopĺňa smernica Rady 2003/109/ES na účely rozšírenia jej pôsobnosti na osoby požívajúce medzinárodnú ochranu.

54 Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2011/95/EÚ z 13. decembra 2011 o normách pre oprávnenie štátnych príslušníkov tretej krajiny alebo osôb bez štátneho občianstva mať postavenie medzinárodnej ochrany, o jednotnom postavení utečencov alebo osôb oprávnených na doplnkovú ochranu a o obsahu poskytovanej ochrany (prepracované znenie).

55 Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 604/2013 z 26. júna 2013, ktorým sa stanovujú kritériá a mechanizmy na určenie členského štátu zodpovedného za posúdenie žiadosti o medzinárodnú ochranu podanej štátnym príslušníkom tretej krajiny alebo osobou bez štátnej príslušnosti v jednom z členských štátov.

56 Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2013/33/EÚ z 26. júna 2013, ktorou sa stanovujú normy pre prijímanie žiadateľov o medzinárodnú ochranu.

57 Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2013/32/EÚ z 26. júna 2013 o spoločných konaniach o poskytovaní a odnímaní medzinárodnej ochrany.

Dňa 1. 1. 2012 nadobudol účinnosť **nový zákon č. 404/2011 Z. z. o pobyte cudzincov** a o zme-
ne a doplnení niektorých zákonov, ktorý zru-
šil predchádzajúcu právnu úpravu a zjednotil
problematiku zabezpečenia kontroly hraníc
zameranú na vykonávanie hraničnej kontro-
ly osôb s problematikou pobytu cudzincov
do jedného právneho predpisu⁵⁸. Medzi ciele
novej právnej úpravy patrí okrem iného zosú-
ladenie mechanizmov riadenia migrácie a in-
tegrácie cudzincov s dôrazom na zosúladenie
a harmonizáciu jednotlivých postupov a politík
v dotknutých oblastiach s vývojom a trendmi
v rámci členských štátov EÚ. Nový zákon zavie-
dol niekoľko nových definícií pojmov (neopráv-
nené prekročenie vonkajšej hranice, ohrozenie
verejného poriadku, ohrozenie bezpečnosti
štátu, neoprávnený pobyt, účelové manželstvo,
riziko úteku atď.), resp. zosúladil niektoré pojmy
s legislatívou EÚ (definícia občana Únie, rodin-
ného príslušníka občana Únie a štátneho prí-
slušníka tretej krajiny), ktoré vychádzajú buď
z aplikačnej praxe, alebo z potreby transpozície
legislatívy EÚ. Nový zákon o pobyte cudzincov
zachováva existujúce druhy pobytov: prechod-
ný pobyt, trvalý pobyt a tolerovaný pobyt. Zá-
kon rozšíril okruh štátnych príslušníkov tretích
krajín o tých, ktorí vykonávajú činnosť noviná-
rov akreditovaných v SR a ktorým po splnení
podmienok môže byť udelený prechodný po-
byt na účel osobitnej činnosti. Zákon zavádza
udeľovanie prechodného pobytu štátnemu
príslušníkovi tretej krajiny, ktorý má priznané
postavenie Slováka žijúceho v zahraničí. Štátne-
mu príslušníkovi tretej krajiny, ktorý má udele-
ný prechodný pobyt na účel zlúčenia rodiny, sa
umožňuje podniknúť ihneď po udelení prechod-
ného pobytu, výnimky upravuje zákon. Právna
úprava nerozlišuje medzi prvým a ďalším povo-
lením v prípade trvalého pobytu, ale rozlišuje
udelenie trvalého pobytu na päť rokov, trva-
lého pobytu na neobmedzený čas a dlhodobý
pobyt. Nová je úprava postavenia štátneho prí-
slušníka tretej krajiny, ktorému bolo priznané
postavenie osoby s dlhodobým pobytom EÚ

58 Zákon č. 404/2011 Z. z. o pobyte cudzincov a o zmene a doplnení niektorých zákonov zároveň zrušil zákon č. 48/2002 Z. z. o pobyte cudzincov a o zmene a doplnení niektorých zákonov a zákon č. 477/2003 Z. z. o ochrane štátnej hranice.

v rámci trvalého pobytu. Rozšírila sa kategória
rodinných príslušníkov občana EÚ o partnera,
s ktorým má občan EÚ trvalý, riadne osvedčený
vzťah, ako aj o štátneho príslušníka tretej krajiny
s právom pobytu rodinného príslušníka občana
EÚ v inom členskom štáte EÚ, kde občanom EÚ
je občan SR, s ktorým sa štátny príslušník tretej
krajiny navráti na pobyt alebo sa k nemu pripája
na pobyt späť na územie SR, a je príbuzným ob-
čana SR s cieľom úplnej transpozície smernice
o voľnom pohybe osôb⁵⁹.

V roku 2013 boli schválené tri zákony⁶⁰, ktoré
novelizovali zákon o pobyte cudzincov:

- Zákon č. 75/2013 Z. z. umožnil azylantovi alebo osobe s poskytnutou doplnkovou ochranou získať dlhodobý pobyt v súlade so smernicou 2011/51/EÚ. Ďalšie zmeny sa týkali napr. úpravy ustanovení týkajúcich sa udeľovania a obnovovania prechodného pobytu na účel podnikania; pobytu Slovákov žijúcich v zahraničí na území SR; okruhu štátnych príslušníkov, ktorí môžu podať žiadosť o udelenie pobytu na území SR; asistovaného dobrovoľného návratu (AVRR); oznamovacích povinností cudzincov a rôznych právnických osôb; vydávania dokladov o pobyte, pričom sa budú vydávať doklady s elektronickým čipom atď. Zákon č. 75/2013 Z. z. zároveň novelizoval aj Občiansky súdny poriadok⁶¹, a to tak, že sa do piatej časti tretej hlavy doplnila úprava konania o opravnom prostriedku proti rozhodnutiu o zaistení (§ 250sa).
- Zákon č. 388/2013 Z. z., ktorým sa okrem iného novelizoval zákon o pobyte cudzincov, posunul účinnosť ustanovenia o vydávaní dokladov o pobyte bez elektronického čipu do 31. 12. 2014 namiesto do 30. 11. 2013.

59 Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2004/38/ES z 29. apríla 2004 o práve občanov Únie a ich rodinných príslušníkov voľne sa pohybovať a zdržiavať sa v rámci územia členských štátov, ktorá mení a dopĺňa nariadenie (EHS) 1612/68 a ruší smernice 64/221/EHS, 68/360/EHS, 72/194/EHS, 73/148/EHS, 75/34/EHS, 75/35/EHS, 90/364/EHS, 90/365/EHS a 93/96/EHS.

60 Išlo o zákony č. 75/2013 Z. z., ktorý nadobudol účinnosť 1. 5. 2013; č. 388/2013 Z. z., ktorý nadobudol účinnosť 30. 11. 2013, a č. 495/2013 Z. z., ktorý nadobudol účinnosť 1. 1. 2014.

61 Zákon č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov.

- Zákon č. 495/2013 Z. z. transponoval do právneho poriadku SR smernicu o jednotných povoleniach⁶², ktorá si vyžiadala zmeny nielen v zákone o pobyte cudzincov, ale aj v zákone o službách zamestnanosti. Podľa dôvodovej správy k zákonu č. 495/2013 Z. z. sa do praxe zavádza efektívnejší proces vybavovania žiadostí štátnych príslušníkov tretích krajín o vydanie jednotného povolenia na pobyt a zamestnanie na jednom mieste, čím sa podstatne zjednoduší správne konanie smerujúce k vydaniu tohto individuálneho správneho aktu. Štátny príslušník tretej krajiny, ktorý sa chce zamestnať na území SR, požiada o vydanie jednotného povolenia na pobyt na policajnom útvare, ktorý je povinný prijať aj neúplnú žiadosť. Jednotné povolenie na pobyt oprávňuje štátneho príslušníka tretej krajiny zdržiavať sa na území SR na účel výkonu zamestnania. Smernica o jednotných povoleniach sa vzťahuje aj na štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí sa oprávnene zdržiavajú na území SR na iný účel ako na účel zamestnania a môžu pracovať, pričom sa im táto skutočnosť vyznačí v doklade o pobyte formou zápisu „oprávnenie pracovať“. Zavádza sa nový dôvod zamietnutia žiadosti o udelenie prechodného pobytu, keď príslušný úrad práce, sociálnych vecí a rodiny vydá na meno žiadateľa o udelenie prechodného pobytu na účel zamestnania potvrdenie o možnosti obsadenia voľného pracovného miesta, ak nejde o štátneho príslušníka tretej krajiny, ktorému sa udeľuje povolenie na zamestnanie, pričom toto potvrdenie obsahuje nesúhlas s obsadením voľného pracovného miesta. Na úseku povinností stanovených zákonom č. 404/2011 Z. z. štátnemu príslušníkovi tretej krajiny, ktorý má udelený prechodný pobyt na účel zamestnania na základe potvrdenia

62 Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2011/98/EÚ z 13. decembra 2011 o jednotnom postupe vybavovania žiadostí o jednotné povolenie na pobyt a zamestnanie na území členského štátu pre štátnych príslušníkov tretích krajín a o spoločnom súbore práv pracovníkov z tretích krajín s oprávneným pobytom v členskom štáte. Táto smernica stanovuje jednotný postup vybavovania žiadostí vedúci k jednotnému povoleniu zahŕňajúcemu povolenie na prechodný pobyt aj povolenie na zamestnanie a jednotný postup vybavovania žiadostí vedúci k vydaniu modrej karty EÚ v rámci jedného správneho aktu a má prispieť k zjednodušeniu a harmonizácii pravidiel platných v súčasnosti v členských štátoch EÚ.

o možnosti obsadenia voľného pracovného miesta, sa zavádza povinnosť oznámiť v lehote do troch pracovných dní policajnému útvaru zmenu údajov v doklade s názvom „Dodatočné údaje o zamestnaní“, ktorý policajný útvar vydáva spoločne s dokladom o pobyte.

V súvislosti s transpozíciou smernice 2011/95/EÚ⁶³ sa stanovuje, že doklad o pobyte cudzinca, ktorému bola predĺžená doplnková ochrana, sa vydáva s platnosťou na dva roky. V zákone č. 404/2011 Z. z. sa ďalej zavádza nové oprávnenie policajta, a to oprávnenie na zaistenie žiadateľa o udelenie azylu, a to na základe presne špecifikovaných dôvodov, ktoré plne korešpondujú s požiadavkami EÚ na zaškoľovanie tejto kategórie cudzincov. Policajt je oprávnený zaistiť žiadateľa o udelenie azylu, ak na dosiahnutie účelu zaistenia nie je možné využiť iné menej závažné prostriedky:

- a) na účel zistenia alebo overenia jeho totožnosti alebo štátnej príslušnosti,
- b) na účel zistenia tých skutočností, na ktorých je založená jeho žiadosť o udelenie azylu, ktoré by bez zaistenia nebolo možné získať, najmä ak existuje riziko jeho úteku,
- c) ak ide o štátneho príslušníka tretej krajiny zaisteného podľa § 88 ods. 1 písm. a) alebo písm. b) a ktorý podal žiadosť o udelenie azylu, ak existuje dôvodné podozrenie, že podal žiadosť o udelenie azylu s cieľom odhaliť alebo zmať jeho administratívne vyhostenie,
- d) ak je to potrebné z dôvodu ohrozovania bezpečnosti štátu alebo verejného poriadku, alebo
- e) z dôvodu podľa § 88 ods. 1 písm. c)⁶⁴.

MV SR plánuje predložiť najbližšie novelu zákona o pobyte na začiatku roka 2015, ktorá by mala odstrániť legislatívno-technické nedostatky.

63 Pozri poznámku pod čiarou 52.

64 § 88a zákona o pobyte cudzincov.

Oblasť zamestnávania cudzincov na Slovensku upravuje **zákon č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti** a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (zákon o službách zamestnanosti). Významnejšie zmeny priniesla novelizácia zákona o službách zamestnanosti zákonom č. 308/2013 Z. z. s účinnosťou od 1. 11. 2013, ktorá upravila preukazovanie zamestnancov ústredia a úradov práce, sociálnych vecí a rodiny vykonávajúcich kontrolnú činnosť vrátane kontroly nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania preukazom kontrolóra, upravila vzor preukazu kontrolóra a kompetencie v súvislosti s jeho vydávaním. Zároveň terminologicky zosúladiť príslušné ustanovenia s úpravou v zákone o nelegálnej práci a nelegálnom zamestnávaní. Zákon č. 495/2013 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa aj zákon o pobyte cudzincov a zákon o azyle, novelizoval aj zákon o službách zamestnanosti s účinnosťou od 1. 1. 2014. Novela okrem iného rozšírila pôsobnosť ústredia zrušiť potvrdenie o možnosti obsadenia voľného pracovného miesta, ktoré zodpovedá vysokokvalifikovanému zamestnaniu (na účel udelenia modrej karty); rozšírila pôsobnosť úradu práce, sociálnych vecí a rodiny vydávať a zrušiť potvrdenie o možnosti obsadenia voľného pracovného miesta (na účel udelenia prechodného pobytu na účel zamestnania, tzv. jednotné povolenie na pobyt) a viesť evidenciu vydaných a zrušených potvrdení o možnosti obsadenia voľného pracovného miesta a vydaných a odňatých povolení na zamestnanie; na účely zákona o službách zamestnanosti môže zamestnávateľ zamestnať len štátneho príslušníka tretej krajiny, ktorý má vydané potvrdenie o možnosti obsadenia voľného pracovného miesta a udelený prechodný pobyt na účel zamestnania; ktorý je držiteľom modrej karty EÚ (ďalej len „modrá karta“); ktorý má udelené povolenie na zamestnanie a udelený prechodný pobyt na účel zamestnania, ak osobitný predpis neustanovuje inak; ktorý má udelené povolenie na zamestnanie a udelený prechodný pobyt na účel zlúčenia rodiny; ktorý má udelené povolenie na zamestnanie a má udelený prechodný pobyt štátneho príslušníka tretej krajiny, ktorý má priznané postavenie

osoby s dlhodobým pobytom v členskom štáte EÚ, ak osobitný predpis neustanovuje inak, alebo u ktorého sa nevyžaduje potvrdenie o možnosti obsadenia voľného pracovného miesta alebo povolenie na zamestnanie. Stanovila sa povinnosť pre zamestnávateľa oznámiť úradu voľné pracovné miesta, ich počet a charakteristiku pred podaním žiadosti o vydanie povolenia na zamestnanie pre vybrané skupiny štátnych príslušníkov tretích krajín; udelenie prechodného pobytu na účel zamestnania pre štátneho príslušníka tretej krajiny alebo vydanie modrej karty pre štátneho príslušníka tretej krajiny. Stanovila sa povinnosť pre tuzemské právnické a fyzické osoby pred uzatvorením zmluvy, na základe ktorej dôjde k vyslaniu štátnych príslušníkov tretej krajiny na výkon práce na územie SR, odsúhlasiť s úradom práce, sociálnych vecí a rodiny počty a profesie vyslaných zamestnancov a obdobie ich vyslania. Ďalej sa spresnili povinnosti zamestnávateľa pri zamestnávaní občana členského štátu EÚ a štátneho príslušníka tretej krajiny.

Zákon č. 82/2005 Z. z. o **nelegálnej práci a nelegálnom zamestnávaní** a o zmene a doplnení niektorých zákonov stanovuje všeobecný zákaz nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania, upravuje kontrolnú činnosť kompetentnými subjektmi na tomto úseku, ako aj sankcie za nelegálnu prácu⁶⁵. Významnejšie zmeny priniesla novelizácia zákona o nelegálnej práci a nelegálnom zamestnávaní zákonom č. 308/2013 Z. z. s účinnosťou od 1. 11. 2013, ktorá upravila prechod povinností zaplatiť administratívnu pokutu uloženú za nelegálne zamestnávanie na ďalšie vymedzené osoby podieľajúce sa na predmetnej dodávke práce, tovaru a poskytovaní služieb, a to aj ak ide o nelegálne zamestnávanie občana SR alebo občana EÚ. Zákonom č. 495/2013 Z. z., ktorý novelizoval aj zákon o nelegálnej práci a nelegálnom zamestnávaní, sa vymedzili nelegálne zamestnávanie a nelegál-

65 Zákonom č. 223/2011 Z. z. sa do uvedeného zákona transponovali ustanovenia smernice Európskeho parlamentu a Rady 2009/52/ES, ktorou sa stanovujú minimálne normy pre sankcie a opatrenia voči zamestnávateľom štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí sa neoprávnene zdržiavajú na území členských štátov.

na práca štátnych príslušníkov tretích krajín ako nedodržanie podmienok na ich zamestnávanie uvedených v zákone o službách zamestnanosti.

zdravotného poistenia na Slovensku upravuje najmä zákon č. 580/2004 Z. z. o zdravotnom poistení v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 300/2005 Z. z. **Trestný zákon** v znení neskorších predpisov predstavuje dôležitý reštriktívny nástroj v súvislosti s nelegálnou migráciou a jej negatívnymi sprievodnými javmi. Upravuje trestný čin prevádzachstva, obchodovania s ľuďmi, obchodovania s deťmi a vymedzuje relevantné sankcie, medzi ktorými má významné postavenie trest súdneho vyhodenia.

Významnou oblasťou migračnej legislatívy súvisiacou so zamestnávaním cudzincov je **uznávanie kvalifikácie**, ktoré sa na Slovensku spravuje nasledovnými právnymi predpismi:

- a) zákonom č. 293/2007 Z. z. o uznávaní odborných kvalifikácií v znení neskorších predpisov,
- b) zákonom č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov,
- c) zákonom č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Všetky spôsoby **nadobúdania štátneho občianstva SR** upravuje zákon č. 40/1993 Zb. o štátnom občianstve SR v znení neskorších predpisov. Uvedený zákon o. i. upravuje nadobudnutie štátneho občianstva SR udelením na žiadosť cudzinca, *naturalizáciou*, ktorá sa považuje za jeden z najvýznamnejších spôsobov nadobudnutia občianstva cudzincom.

V oblasti **zdravotnej starostlivosti** je relevantný najmä zákon č. 576/2004 Z. z. o poskytovaní zdravotnej starostlivosti v znení neskorších predpisov a č. 577/2004 Z. z. o rozsahu zdravotnej starostlivosti uhrádzanej na základe verejného zdravotného poistenia a o úhradách za služby súvisiace s poskytovaním zdravotnej starostlivosti v znení neskorších predpisov. Oblasť

03

Vývoj azylového
a migračného
systému

Obsahom tejto kapitoly je chronologický prehľad historického vývoja azylovej a migračnej politiky od vzniku samostatnej SR v roku 1993 do júla 2012. Kapitola je rozdelená do štyroch podkapitol: základná charakteristika migračnej situácie v SR, obdobie po vzniku samostatnej SR, vývoj mimovládneho sektora a situácia v SR po vstupe do EÚ. V kapitole sa uvádza, ako sa vytvárali a hierarchizovali hlavné inštitúcie zodpovedné za oblasť migrácie a azylu a ako sa ich úlohy menili vplyvom vonkajších okolností i požiadaviek EÚ v skúmanej problematike.

3.1 Základná charakteristika migračnej situácie

Slovensko sa z historicky emigračnej krajiny postupne stalo aj tranzitnou krajinou a pre niektorých cudzincov je cieľovou krajinou imigrácie. Napriek intenzívnemu tempu hospodárskeho rozvoja v SR určité faktory ako vyššie platy a lepšie pracovné miesta naďalej motivujú obyvateľov SR migrovať za prácou do zahraničia, pričom ide o krátkodobú, dlhodobú i cirkulárnu pracovnú migráciu. Tento trend je zjavný najmä v tých regiónoch Slovenska, kde je dlhodobo vysoká miera nezamestnanosti. Môžeme preto konštatovať, že trend emigrácie za prácou do iných krajín EÚ od vstupu SR do EÚ naďalej pokračuje.

Do roku 1993 tvorili väčšinu prisťahovaných osôb do SR obyvatelia ČR (v roku 1993 to bolo 80 % všetkých prisťahovaných osôb do krajiny). Naopak, do ČR smerovalo 99 % všetkých odsťahovaných osôb zo SR.⁶⁶ Od vzniku SR tvorili migranti z Európy 80 – 90 % evidovaných prisťahovalcov, ale odvtedy sa tento podiel znižuje. Rástol podiel prisťahovaných osôb z Ázie. Podiel prisťahovaných osôb z Ameriky predstavoval dlhodobo približne 10 %, postupne však klesal. Podiel prisťahovalcov z Afriky, Austrálie a Oceánie nebol výrazný.⁶⁷

Od vstupu SR do EÚ predstavujú imigranti z EÚ

⁶⁶ Divinský, 2005, s. 46, podľa Vaňo et al., 2003, Jurčová et al., 2004.

⁶⁷ Divinský, 2005, s. 47.

najpočetnejšiu skupinu osôb a tento trend pokračuje aj naďalej (stav k júlu 2014). Na konci roku 2006 tvorili cudzinci 0,6 % (32 130) z celkového počtu obyvateľstva SR, kým na konci roku 2011 to už bolo 1,25 % celkovej populácie SR. Z toho podiel štátnych príslušníkov z tretích krajín predstavoval v roku 2006 0,26 % (12 631)⁶⁸ a v roku 2011 už 0,39 % (21 492). K 31. 12. 2012 bolo v SR spolu udelených 42 858 pobytov⁶⁹ v prípade občanov EÚ a 25 019 pobytov v prípade štátnych príslušníkov tretích krajín. K 31. 12. 2013 bol tento pomer 45 492 k 26 157

⁶⁸ Štatistická správa pre EMN za rok 2006, ÚHCP, 2008 (v anglickom jazyku: Annual Report on Asylum and Migration Statistics in the Slovak Republic, Reference Year 2006, December 2008), s. 15 – 16.

⁶⁹ Má sa na mysli udelený jeden z nasledujúcich pobytov: prechodný, trvalý alebo tolerovaný.

pobytov. K 30. 6. 2014 bolo udelených 46 833 pobytov v prípade občanov EÚ a 26 950 v prípade štátnych príslušníkov tretích krajín⁷⁰. Z tretích krajín boli v roku 2011 najpočetnejšie zastúpené Ukrajina, Vietnam, Srbsko a Čierna Hora, Čína a Kórea. V roku 2012 to boli Ukrajina, Srbsko, Rusko, Vietnam a Čína; v roku 2013 Ukrajina, Srbsko, Rusko, Vietnam a Čína a v prvom polroku 2014 Ukrajina, Srbsko, Rusko, Vietnam, Čína, Kórea. Ako je vidno zo štatistického prehľadu, top päť tretích krajín sa za posledné štyri roky nezmenili dokonca ani v poradí počtu udelených pobytov⁷¹.

⁷⁰ P PZ, ÚHCP, Štatistický prehľad legálnej a nelegálnej migrácie v SR 2012, 2013, I. polrok 2014, informácie dostupné na www.minv.sk (citované dňa 31. 8. 2014).

⁷¹ Ibidem.

Tabuľka 1: Počet občanov EHP s registrovaným trvalým pobytom⁷² a počet občanov tretích krajín s povolením na pobyt⁷³ od roku 2000 do roku 2013 k 31. decembru príslušného roka:

Rok	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
EÚ - EHP	28 801	29 418	29 505	29 219	22 108	25 635	32 153	41 214	52 706	58 322	39 380	41 593	42 756	45 357
Tretie krajiny	-	-	-	-	-	11 299	12 631	14 912	19 472	21 492	22 932	24 333	25 019	26 157

Zdroj: ÚHCP P PZ.

Tabuľka 2: Najpočetnejšie skupiny imigrantov s povolením na pobyt (vrátane občanov EHP) podľa krajiny pôvodu a štátneho občianstva od roku 2000⁷⁴ do 2004, pred vstupom SR do EÚ:

Krajina pôvodu/rok	2000	2001	2002	2003	2004
Česká republika	-	4 994	-	4 931	3 583
Ukrajina	-	4 631	-	4 913	4 007
Poľsko	-	2 428	-	2 395	2 468
Rumunsko	-	1 910	-	1 902	-
Juhoslávia/Srbsko a Čierna Hora	-	1 609	-	1 480	-
Maďarsko	-	1 516	-	1 547	1 519
Vietnam	-	1 477	-	1 716	832
Ruská federácia	-	1 371	-	1 362	1 213

Zdroj: Štatistiky ÚHCPP PZ a vlastné výpočty.

⁷² Od 1. mája 2004 nemusia občania EÚ žiadať o povolenie na pobyt v SR, registrovať sa môžu dobrovoľne a až vtedy je ich pobyt registrovaný v štatistikách. Z tohto dôvodu nie je výsledný počet občanov EHP pobyvujúcich v SR kompletný.

⁷³ Počet občanov tretích krajín uvádzame v 2. riadku tabuľky.

⁷⁴ Štatistické údaje podľa tohto hľadiska nie sú za roky 2000 a 2002 dostupné.

Tabuľka 3: Vývoj počtu povolených pobytov v rokoch 2009 – 2013 v SR

Druh pobytu		2009	2010	2011	2012	2013
Prechodný pobyt		4 646	3 764	3 865	14 080	14 601
	štátni príslušníci tretích krajín	4 646	3 764	3 865	14 080	14 561
Trvalý pobyt		6 871	5 505	5 998	53 437	56 699
z toho	štátni príslušníci tretích krajín	820	923	1 247	10 681	11 342
	občania EHP	6 051	4 582	4 751	42 756	45 357
Tolerovaný pobyt		273	266	201	360	349
z toho	štátni príslušníci tretích krajín	245	218	164	258	254
	občania EHP	28	48	37	102	95
Pobyty spolu		11 790	9 535	10 064	67 877	71 649
z toho	štátni príslušníci tretích krajín	5 711	4 905	5 276	25 019	26 157
	občania EHP	6 079	4 630	4 788	42 858	45 492

Zdroj: ÚHCP P PZ.

Čo sa týka azylu, od roku 2008 pretrvávajú klesajúci počet podaných žiadostí o udelenie azylu (pozri Tabuľku 4). Najnižší počet od roku 2008 bol zaznamenaný v roku 2013, a to 441 podaných žiadostí o azyl. Klesol aj počet pozitívnych rozhodnutí o udelení azylu, v roku 2009 ich bolo 14, v roku 2010 ich bolo 15, v roku 2011 ich bolo 12, pričom v roku 2008 bolo udelených 22 azylov. Zvrátenie tohto trendu predstavuje rok 2012, kedy bolo udelených 32 azylov, čo je najvyšší počet za rok od roku 2004, čo zrejme súviselo aj s nárastom počtu žiadateľov o azyl, ktorých bolo v roku 2012 celkom 732, pre porovnanie v roku 2011 žiadalo v SR o azyl 491 osôb. Rok 2013 však potvrdil predchádzajúce trendy vzhľadom na to, že bol udelený azyl v 15 prípadoch a vývoj za prvých päť mesiacov roku 2014 potvrdzuje dlhodobý nízky trend (v 2014 bol k 31. 5. 2014 udelený azyl v dvoch prípadoch). Z hľadiska úspešnosti podaných žiadostí bol azyl udelený od 1. 1. 1992 do 31. 5. 2014 najmä štátnym občanom Afganistanu (240), Iraku (55), Juhoslovanskej zväzovej republiky (37), Bosny a Hercegoviny (36), Arménska (34), Somálska (31), Iránu (27), Kuby (29), Ruska (25), Angoly (24), Ukrajiny (19), Vietnamu (16), Konžskej demokratickej republiky (14),

RF – Čechenska (11).⁷⁵

Častejšie priznaným inštitútom je doplnková ochrana, ktorú MÚ poskytol 98 osobám v roku 2009, čo je oproti roku 2008 nárast o 31 prípadov. Spolu bola doplnková ochrana v SR medzi rokmi 2007 a 2009 udelená v 246 prípadoch, čo predstavovalo 5,6 % počtu všetkých žiadostí. V roku 2010 bolo udelených 57 doplnkových ochrán a v roku 2011 ich bolo udelených 91, v roku 2012 ich bolo 104, v roku 2013 došlo k podstatnému zníženiu – bolo udelených celkovo 34 doplnkových ochrán, ale aj miera neposkytnutých ochrán sa znížila zo 153 prípadov v roku 2012 na 22 prípadov v roku 2013, opäť to možno pripísať aj najnižšiemu počtu podaných žiadostí o azyl v SR od roku 1993 (v roku 2013 žiadalo o azyl v SR 441 osôb), zatiaľ čo k 31. 5. 2014 bolo udelených 44 doplnkových ochrán. Od roku 2010 do júla 2012 bola doplnková ochrana udelená v 198 prípadoch, čo predstavuje 13,9 % počtu všetkých žiadateľov o azyl, takže pri počte udelených doplnkových ochrán sme mohli hovoriť o jasnej stúpajúcej tendencii, ktorú narušili štatistiky za rok 2013, ako je popísané vyššie.

⁷⁵ Ročné štatistiky MÚ, Bratislava, dostupné na www.minv.sk/?statistiky-20. Potočková, 2010: 28.

Tabuľka 4: Prehľad žiadateľov o azyl v SR v rokoch 1992 – máj 2014

Rok	Počet žiadostí o udelenie azylu	Udelený azyl	Neudelený azyl	Poskytnutá/ neposkytnutá doplnková ochrana	Zastavené konania	Udelené štátne občianstvo
1993	96	41	20	-	25	0
1994	140	58	32	-	65	0
1995	359	80	57	-	190	0
1996	415	72	62	-	193	4
1997	645	69	84	-	539	14
1998	506	53	36	-	224	22
1999	1 320	26	176	-	1 034	2
2000	1 556	11	123	-	1 366	0
2001	8 151	18	130	-	6 154	11
2002	9 743	20	309	-	8 053	59
2003	10 358	11	531	-	10 656	42
2004	11 395	15	1 592	-	11 782	20
2005	3 549	25	827	-	2 930	2
2006	2 849	8	861	-	1 940	5
2007	2 642	14	1 177	82/646	1 693	18
2008	909	22	416	66/273	455	4
2009	822	14	330	98/165	460	1
2010	541	15	180	57/104	361	3
2011	491	12	186	91/48	270	7
2012	732	32	334	104/153	383	0
2013	441	15	123	34/49	352	7
5/2014	127	2	87	44/22	86	0
Spolu	57 787	633	7673	576/1 456	49 213	221

Zdroj: MÚ.

Tabuľka 5: Udelená doplnková ochrana v rokoch 2007 – 2014

Rok	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	5/2014
Počet udelených doplnkových ochrán	82	66	98	57	50	104	34	44

Zdroj: MÚ.

3.2 Obdobie po vzniku samostatnej SR

Ženevský dohovor o právnom postavení utečencov a Newyorský protokol týkajúci sa právneho postavenia utečencov nadobudol pre Českú a Slovenskú federatívnu republiku účinnosť 24. februára 1992. Samostatná SR vznikla 1. januára 1993. Po rozdelení ČSFR prevzala SR v rámci sukcesie všetky medzinárodné záväzky. Azylová problematika v podmienkach SR vtedy predstavovala nový sociálny fenomén. Preto boli vytvorené základy funkčného azylového systému, inštitucionálna základňa na riešenie otázok spojených s utečeneckou problematikou a príslušná legislatíva a opatrenia vlády.

MÚ bol zriadený na základe uznesenia vlády SR č. 501 z 13. júla 1993 ako nástupca *Sekretariátu splnomocnenca vlády SR pre otázky utečencov*. Bola mu pridelená zodpovednosť za tvorbu a realizáciu migračnej politiky SR v oblasti azylu. Boli vybudované zariadenia MÚ: záchytné utečenecké tábory, pobytové utečenecké tábory a integračné stredisko. Súčasne sa vytvorili personálne, materiálne a technické kapacity týchto zariadení.⁷⁶

Prvé **Zásady migračnej politiky SR** schválila vláda SR uznesením č. 846 zo 16. 11. 1993. Uznesenie vymedzovalo povinnosti štátu voči cudzincom vstupujúcim na územie SR a ich povinnosti voči SR.⁷⁷

Po vzniku samostatnej SR prešli do pôsobnosti PZ kompetencie súvisiace so zabezpečením cudzineckého režimu a pasovej služby. K 1. 1. 1993 vznikol samostatný *odbor cudzineckej polície a pasovej služby* začlenený do organizačnej štruktúry P PZ, do ktorého pôsobnosti patrila problematika povoľovania vstupu a pobytu cu-

dzincov, problematika vydávania cestovných dokladov a riadenie cudzineckej polície na hraničných priechodoch.⁷⁸

Od januára 1994 začal v SR pôsobiť Zastupiteľský úrad UNHCR na Slovensku, ktorý odvtedy plní kontrolnú a monitorovaciu funkciu. Činnosť jeho pobočky bola vzhľadom na reorganizáciu ukončená k 31. 12. 2012.

V rokoch 1994 – 2004 sa počet podaných žiadostí o azyl v SR zvýšil 81-krát, a tým stúpili aj nároky na inštitucionálne zvládnutie tejto situácie.⁷⁹ V rokoch 2001 – 2004 počet žiadostí o azyl vyvrcholil a v roku 2004 dosiahol maximum (tab. 5). Napriek obmedzeným finančným zdrojom sa štátnym inštitúciám podarilo zriadiť a prevádzkovať utečenecké tábory a postupne sa pripravili a prijali nové právne predpisy týkajúce sa azylu. Začala sa venovať pozornosť aj integrácii azylantov do spoločnosti. UNHCR a MVO pôsobiace v SR sa v tejto problematike aktívne angažovali.⁸⁰

V novembri 1996 sa po podpísaní Dohody o spolupráci medzi vládou SR a IOM (v máji 1996) otvorila kancelária IOM v Bratislave. V roku 2000 sa otvorila pobočka v Košiciach.

S cieľom zlepšiť činnosť hraničnej a cudzineckej polície sa 1. mája 2000 z odboru hraničnej a cudzineckej polície vytvoril samostatný *ÚHCP P PZ* ako organizácia MV SR v právomoci P PZ. V roku 2002 vznikla Národná jednotka boja proti nelegálnej migrácii ÚHCP P PZ.⁸¹

3.3 Vývoj mimovládneho sektora aktívneho v oblasti azylu a migrácie

Mimovládny sektor aktívny v oblasti azylu a migrácie prešiel od vzniku samostatnej SR viacerými zmenami. Počas 90. rokov sa začal konštituovať a zbierať skúsenosti paralelne s prudko rastúcim počtom žiadateľov o azyl, ktorí prichádzali na Slovensko. Do roku 2005 boli v oblasti poskytovania pomoci žiadateľom o azyl a azylantom aktívne najmä tieto organizácie: Slovenský helsinský výbor, Človek v ohrození, Björnsonova spoločnosť, SHR a Spoločnosť ľudí dobrej vôle.

Tieto organizácie mali do určitej miery rozdelené regionálne pokrytie krajiny. Spoločnosť ľudí dobrej vôle pôsobila predovšetkým na východnom Slovensku, SHR a Slovenský helsinský výbor na západnom Slovensku a Človek v ohrození spolu s Björnsonovou spoločnosťou na strednom Slovensku. Odvtedy sa však situácia zmenila. Slovenský helsinský výbor, ktorý vznikol v roku 1990, ukončil v roku 2005 svoju činnosť. Na jeho miesto nastúpila Liga za ľudské práva. Od roku 2002 už v SR nie je aktívna ani Organizácia na pomoc utečencom, ktorá tu pôsobila od roku 1994 a poskytovala sociálne, právne a psychologické poradenstvo žiadateľom o azyl a azylantom. Spoločnosť ľudí dobrej vôle, ktorá v SR pôsobila od roku 1996, ukončila v tejto oblasti svoju činnosť v roku 2013. Počas svojho pôsobenia poskytovala komplexné služby (právne a psychologické poradenstvo, sociálnu asistenciu, materiálnu pomoc a výučbu slovenského jazyka) pre žiadateľov o azyl, ale realizovala aj projekty zamerané na osoby s udelenou medzinárodnou ochranou, ako aj na štátnych príslušníkov tretích krajín. Takisto sa venovala osvetovej činnosti. Po dlhom období absencie adekvátnych poradenských služieb v asistencii a pomoci žiadateľom o azyl, azylantom, ako aj iným skupinám migrantov začali byť aktívne aj ďalšie organizácie a inštitúcie, ktorých činnosť stručne opisuje časť 2.1.2.2.

3.4 Situácia v SR po vstupe do EÚ

Do roku 2004 väčšinu imigrantov do SR tvorili naďalej (bývalí) občania ČSFR, ktorí sa vracali na územie SR. Od vstupu SR do EÚ prevládajú ako hlavná kategória migrantov občania EÚ.⁸²

SR vstúpila do EÚ 1. mája 2004. Tento akt sprevádzali mnohé organizačné zmeny v inštitúciách zodpovedných za úlohy spojené s manažmentom migrácie. Boli to napríklad zmeny v PZ. Prišli posilnenie OCP PZ) a zníženie počtu riadiacich krajských odborov na 4 RHCP (Bratislava, Nitra, Banská Bystrica, Prešov). V súlade s harmonogramom postupného prispôsobovania organizačnej štruktúry ÚHCP P PZ požiadavkám a obsahu schengenského *acquis* nastali 1. 10. 2004 organizačné zmeny aj vo výkonných útvaroch.⁸³ Začiatkom mája 2004 bolo do činnosti uvedené dublinské stredisko ako nový organizačný celok MÚ. Plní úlohy spojené s určením členského štátu zodpovedného za posúdenie žiadosti o azyl, podanej v jednom z členských štátov EÚ v zmysle tzv. dublinského nariadenia.⁸⁴

V roku 2005 bola uznesením vlády SR č. 11/2005 schválená **Koncepcia migračnej politiky SR** ako základného dokumentu štátu v oblasti migračného manažmentu.

V roku 2006 sa otvoril nový záchytný utečenec-ký tábor v Humennom na východnom Slovensku. MV SR tak reagovalo na kritiku, že utečenecké tábory sa dovtedy zriaďovali len na území západného Slovenska v blízkosti hraníc, odkiaľ sa mohli migranti ľahko presunúť do Českej republiky alebo do Rakúska.

Medzi UNHCR, ÚHCP P PZ a Ligou za ľudské práva sa 5. septembra 2007 podpísala dohoda o monitorovaní hraníc a letísk (v rámci projektu AMAS). Hlavným cieľom monitoringu bolo zabezpečiť, aby žiadatelia o azyl mali prístup na územie EÚ a k azylovému konaniu. Dohoda for-

⁷⁶ Liga za ľudské práva, sekcia Partneri, dostupné na www.hrl.sk/pages/partners [stiahnuté 2008-11-11].

⁷⁷ Azylová problematika. Retrospektíva a základné právne predpisy, dostupné na www.ludiaakomy.sk/sr_a_uteccenci4.php alebo ako pdf publikácia Migrácia a azyl v podmienkach SR (ďalej „Migrácia a azyl“), dostupné na www.ludiaakomy.sk/download/posledna%20S.zip [stiahnuté 2008-11-11]. Z podkladov MÚ a ÚHCP P PZ spracoval riaditeľ MÚ Ing. Bernard Priecel a riaditeľ odboru migrácie a integrácie MÚ Ing. Vladimír Belo-Caban.

⁷⁸ Divinský, Migrácia a azyl, 2005.

⁷⁹ Divinský, 2005, s. 147.

⁸⁰ Divinský, 2005.

⁸¹ Divinský, 2005, s. 143 – 144.

⁸² Divinský, 2007, s. 77. Dlhodobu sa väčšina migrantov sťahuje do Bratislavského kraja, nasleduje Košický kraj. Bratislava a Košice sú nielen mestá s dobrými možnosťami nájsť si zamestnanie, ale aj univerzitné mestá, kde študujú zahraniční študenti.

⁸³ Migrácia a azyl, s. 21.

⁸⁴ Divinský, 2005, s. 147.

malizuje spoluprácu, úlohy, povinnosti a pracovné postupy všetkých zainteresovaných strán.⁸⁵

Uznesením vlády SR č. 784 z 19. septembra 2007 a uznesením vlády SR č. 537 z 20. júna 2007 boli schválené kompetentné orgány pre štyri fondy všeobecného programu Solidarita a riadenie migračných tokov.

Dňa 1. októbra 2007 bol zriadený odbor migrácie a integrácie cudzincov v rámci sekcie medzinárodných vzťahov MPSVR SR (OdMIC)⁸⁶ ako odbor, ktorý sa venoval problematike pracovnej migrácie, príprave koncepcie integrácie cudzincov a sociálnej integrácii občanov tretích krajín. Mnohé administratívne, právne a finančné kompetencie ostali v zodpovednosti odborov MV SR.⁸⁷

Dňa 30. novembra 2007 bola zriadená pri MPSVR SR *expertná Medzirezortná komisia pre oblasť pracovnej migrácie a integrácie cudzincov MEKOMIC, ktorá je poradným orgánom ministra práce, sociálnych vecí a rodiny*. Jej cieľom je poskytovať zástupcom zodpovedných štátnych aj neštátnych inštitúcií, odborov, organizácií a expertov platformu na vzájomnú výmenu informácií o ich činnosti, skúsenostiach a potrebách v oblasti migrácie a integrácie cudzincov žijúcich v SR.⁸⁸ V rovnakom časovom období ako MEKOMIC pôsobila pod gesciou MV SR koordinčná Pracovná medzirezortná komisia na zabezpečenie koordinácie postupov súvisiacich s plnením úloh a činností vyplývajúcich z rozpracovania Koncepcie migračnej politiky SR.

Slovensko sa 21. decembra 2007 stalo súčasťou schengenského priestoru. Vstup do schengenského priestoru nepriniesol SR v oblasti poskytovania medzinárodnej ochrany cudzincom podstatné zmeny. Ochrana vonkajšej hranice schengenského priestoru sa však stala kľúčovou

a spolu s ňou aj súvisiaci boj proti nelegálnej migrácii a cezhraničnej kriminalite. Istou novinkou však bolo začatie možnosti výkonu azylového konania na medzinárodných letiskách v SR. Žiadosť o azyl tak môže podať cudzinec, ktorý sa letecky prepraví na územie SR, priamo na policajnom útvare v tranzitnom priestore medzinárodných letísk v Bratislave, Košiciach a v Poprade. Okrem toho sa SR stala súčasťou Schengenského informačného systému (SIS).⁸⁹

V máji 2009 vláda SR schválila **Koncepciu integrácie cudzincov v Slovenskej republike**.⁹⁰ Za jej prípravu bolo zodpovedné MPSVR SR v rámci národného projektu Vypracovanie analýz a odporúčaní pre tvorbu koncepcie integrácie cudzincov v SR, financovaného z prostriedkov EIF. Koncepcia definovala problematické a nevyriešené oblasti v integrácii cudzincov v SR podľa hlavných tematických oblastí, stanovila princípy a ciele politiky a navrhla konkrétne legislatívne, organizačné, koncepčné a praktické opatrenia, ako aj pomenovala zodpovedných aktérov. Koncepcia je výsledkom práce piatich tematických pracovných podskupín MEKOMIC pri MPSVR SR.

V roku 2009 bol zriadený *Riadiaci výbor pre migráciu a integráciu cudzincov*, ktorý prevzal úlohy Pracovnej medzirezortnej komisie na zabezpečenie koordinácie postupov súvisiacich s plnením úloh a činností vyplývajúcich z rozpracovania Koncepcie migračnej politiky SR. Riadiaci výbor je súčasne zodpovedný za implementáciu Koncepcie integrácie cudzincov (v súčasnosti Integračnej politiky SR), Koncepcie migračnej politiky SR (v súčasnosti Migračnej politiky SR s výhľadom do roku 2020) aj za monitorovanie realizácie úloh z nich vyplývajúcich, koordináciu aktivít jednotlivých ministerstiev v tomto smere vnútroštátne, ako aj smerom k EÚ a iným medzinárodným organizáciám. Riadiaci výbor tvoria stáli členovia (zástupcovia re-

levantných ministerstiev a verejných inštitúcií) a ad hoc členovia vrátane mimovládnych a medzinárodných organizácií. Výbor sa organizačne člení na šesť odborných pracovných skupín (OPS) – pre legálnu migráciu, nelegálnu migráciu, readmisiu a návraty, víza, azyl, integráciu cudzincov a pre migráciu a rozvoj.⁹¹

Koncom roka 2010 na základe rozpracovania úloh z programového vyhlásenia vlády vypracovalo MV SR návrh **koncepčných zámerov migračnej politiky SR na roky 2011 – 2015 (aktualizáciu Koncepcie migračnej politiky SR)**, ktorý schválila vláda SR uznesením č. 67 z 2. februára 2011. V rámci uznesenia vlády sa navrhla povinnosť ministrovi vnútra pripraviť a predložiť na rokovanie vlády SR návrh Migračnej politiky SR s výhľadom do roku 2020 v termíne do 30. júna 2011.⁹²

Následne bola 31. 8. 2011 uznesením vlády SR č. 574 schválená **Migračná politika SR s výhľadom do roku 2020**, ktorá predstavuje základný a východiskový dokument pre budovanie modernej a cieľavedomej politiky vlády SR v oblasti migrácie. Jej cieľom je vytvárať zodpovedajúce podmienky najmä v oblasti legálnej migrácie so zreteľom na priority, potreby a schopnosti prijímania migrantov vrátane ich integrácie do spoločnosti, posilniť účinnosť hraničných kontrol pri pohybe osôb a boj proti nelegálnej migrácii, prispievať k prijatiu spoločného európskeho azylového systému, podieľať sa na budovaní globálneho partnerstva s krajinami pôvodu a tranzitu v záujme posilnenia súčinnosti medzi migráciou a rozvojom, a tak prispievať k zvyšovaniu kvality života občanov SR. Migračná politika SR s výhľadom do roku 2020 upravuje sedem oblastí (legálna migrácia; integrácia; emigrácia kvalifikovanej pracovnej sily; nelegálna migrácia, návraty a obchodovanie s ľuďmi; ochrana hraníc; medzinárodná ochrana, migrácia a rozvoj; inštitucionálne zabezpečenie), v rámci ktorých navrhuje opatrenia a činnosti. Aby sa zabezpečilo plnenie migračnej politiky, príslušným rezortom bola uznesením vlády SR

č. 574 z 31. 8. 2011 uložená povinnosť jej rozpracovania do akčných plánov. Vláda SR vzala 31. 5. 2012 na vedomie prvý **Akčný plán Migračnej politiky SR s výhľadom do roku 2020 (obdobie 2012 – 2013) v časovom, vecnom a finančnom plnení spracovaný a schválený v podmienkach jednotlivých rezortov**, ktorý bol prílohou Súhrnnej správy o stave plnenia úloh, zámerov a cieľov migračnej politiky za rok 2011. Časové, vecné a finančné plnenie úloh, zámerov a cieľov bude každoročne predmetom súhrnnej správy predkladanej ministrom vnútra na rokovanie vlády SR. Súhrnná správa o stave plnenia úloh, zámerov a cieľov migračnej politiky za rok 2012 bola predložená ako materiál pre informáciu na rokovanie vlády 30. 4. 2013.⁹³

MPSVR SR vypracovalo ako hlavný gestor Integračnú politiku SR v rámci národného projektu implementovaného pod názvom *Príprava novej integračnej politiky a jej mainstreaming* s podporou EIF v spolupráci s relevantnými ústrednými orgánmi štátnej správy, ako aj orgánmi miestnej štátnej správy, samosprávy, komunitami cudzincov, ako aj mimovládnyimi a inými organizáciami, ktoré pôsobia v oblasti integrácie cudzincov⁹⁴ na princípe participatívnej demokracie. Nová Integračná politika bola schválená uznesením vlády č. 45/2014 zo dňa 29. 1. 2014 a má za cieľ zlepšiť multidimenzionálny rozmer integrácie, kde akcentuje dôraz na zvyšovanie povedomia o situácii a živote cudzincov na Slovensku a spôsoboch ochrany proti diskriminácii, rasizmu a xenofóbii. Integračná politika prerezovo ovplyvní riadenie integrácie cudzincov, jej skvalitnenie, čo bude mať pozitívny vplyv na ekonomický, demografický, spoločenský život cudzincov v SR.

V rokoch 2008 – 2011 sa uskutočnili zmeny v oblasti legislatívy v dôsledku potreby transpozície smerníc EÚ. Viac informácií je k dispozícii v kapitole 2.2 a vo Výročných správach EMN 2008, 2009, 2010, 2011, 2012 a 2013.

85 Slovensko – nová dohoda o monitorovaní hraníc a letísk (18. 9. 2007), UNHCR, dostupné na http://www.unhcr.sk/slovakia/index.php?option=com_content&task=view&id=112&Itemid=59 [stiahnuté 2008–11-13].

86 V súčasnosti tento odbor neexistuje, podrobnejšie informácie sa nachádzajú v kapitole 2.1.

87 Bargerová, Divinský, 2008.

88 Bargerová, Divinský, 2008.

89 Informácie MÚ. Po vykonaní relevantných úkonov sa rozhodne, či bude cudzinec prepravený do azylového zariadenia, ostane na letisku alebo sa vráti do starostlivosti cudzineckej polície. Ak sa o jeho žiadosti nerozhodne do siedmich dní od pohovoru alebo ak súd nerozhodne o opravnom prostriedku do 30 dní od jeho podania, z prijímacieho centra na letisku sa vždy premiestni do príslušného azylového zariadenia.

90 Uznesením č. 338 z dňa 6. 5. 2009.

91 Potočková, 2010: 13.

92 Potočková, 2011: 22.

93 Číslo materiálu UV-11667/2013. Informácie dostupné na <http://www.rokovania.sk/Rokovanie.aspx/BodRokovaniaDetail?idMaterial=22373> (citované dňa 31. 8. 2014).

94 Bachtíková, I., Ulrichová, N., Výročná správa o politikách v oblasti migrácie a azylu 2012, SR 2013, str. 12.

04

Organizácia politiky

Táto najrozsiahlejšia kapitola štúdie pozostáva z dvoch podkapitol, ktoré objasňujú organizáciu migračného systému v SR. Podkapitola 4.1 Azyl a migrácia vysvetľuje vstupné procedúry, podmienky prijatia, pobyt cudzincov z tretích krajín v SR, ich prístup na pracovný trh a tematickú oblasť integrácie, občianstva a návratov zo SR do krajín pôvodu. Problematiku azylu a migrácie rozoberáme v kapitolách osobitne, v samostatných častiach, v ktorých vysvetľujeme rozdiely v postupoch pri rôznych kategóriách migrantov z tretích krajín. Podkapitola 4.2 rozoberá súvislosť problematiky migrácie a azylu s inými oblasťami politiky SR, napríklad s politikou zamestnanosti a rozvojovou politikou.

Súčasťou tejto kapitoly malo byť aj objasnenie efektov, vplyvov alebo zmien, ktoré nastali v súvislosti s prijatím európskej legislatívy vrátane vplyvu inštitúcií EÚ. Na analyzovanie týchto otázok by bol však potrebný samostatný komplexný výskum jednotlivých transponovaných ustanovení európskeho práva, a to v oboch oblastiach – azylu i migrácie všeobecne –, pričom osobitné miesto by sa muselo venovať integrácii migrantov. V rozsahu tejto kapitoly ani štúdie celkovo nie je možné vyhodnotiť vplyvy zmien na migračnú legislatívu v SR.

Všeobecne môžeme konštatovať, že od vstupu SR do EÚ sa zásadné zmeny dotkli najmä občanov a rodinných príslušníkov občanov EHP. Právne postavenie občanov tretích krajín je naďalej závislé od ich štatútu a udeleného legálneho pobytu a nie je rovnaké, ale len porovnateľné s občanmi SR a EHP. V prípade legálneho zamestnania sa na občanov tretích krajín vzťahujú rovnaké práva a povinnosti ako v oblasti pracovných podmienok vrátane odmeňovania, ako aj v oblasti sociálneho zabezpečenia.

V oblasti organizácie migračnej politiky nastala zásadnejšia zmena systému.

4.1 Azyl a migrácia

Pre občana tretej krajiny mimo EÚ, EHP a Švajčiarskej konfederácie je rozhodujúcou fázou migrácie predvstupová procedúra a moment prechodu hraníc SR. Charakter procesu umožňujúceho vstup a pravidlá po vstupe cudzinca na územie SR vymedzujú dve základné právne normy, ktoré upravujú pobyt cudzincov na území SR: zákon o azyle a zákon o pobyte cudzincov.

Subjektmi tohto práva sú vo všeobecnosti dve hlavné skupiny migrantov:

- osoby, ktoré požiadali o udelenie azylu a ktorých práva a povinnosti na Slovensku upravuje zákon o azyle;
- osoby migrujúce dobrovoľne z iných, dôvodov, ktorých práva a povinnosti upravuje zákon o pobyte cudzincov.

Právne postavenie cudzincov na Slovensku je však podstatne rôznorodejšie. V oblasti vstupu a pobytu cudzincov na území SR dokážeme definovať niekoľko kategórií migrantov podľa ich právneho postavenia a právnej úpravy procedúr pred vstupom na územie SR alebo možnosti legalizácie pobytu po vstupe na územie SR. Každú jednotlivú kategóriu vymedzuje najmä druh a účel pobytu na území SR.

V oblasti vstupných procedúr (v prípade, že štátny príslušník tretej krajiny plánuje pobyt dlhší ako tri mesiace) rozlišuje slovenský právny poriadok medzi udelením prechodného pobytu a udelením trvalého pobytu. Okrem tohto rámca môže cudzinec požiadať o udelenie tolerovaného pobytu v prípade, že spĺňa zákonom stanovené požiadavky na jeho udelenie.⁹⁵

⁹⁵ Tolerovaný pobyt má len dočasný charakter a slúži na preklenutie prekážky, pre ktorú nelegálny migrant nemôže vycestovať alebo nemôže byť vyhostený (napr. z dôvodu vážnej choroby alebo existujúcej prekážky jeho vyhostenia). V súvislosti s transpozíciou smernice o sankciách voči zamestnávateľom (2009/52/ES) zaviedol zákon o pobyte cudzincov siedmy dôvod, na základe ktorého je možné udeliť tolerovaný pobyt štátnym príslušníkom tretej krajiny, ktorí boli nelegálne zamestnaní, a to za osobitne vykorisťujúcich pracovných podmienok alebo maloletým osobám, ktoré boli nelegálne zamestnané, v prípade ich nevyhnutnej prítomnosti na účely trestného konania (§ 58 ods. 3 zákona č. 404/2011 Z. z. o pobyte cudzincov a o zmene a doplnení niektorých

Prechodný pobyt sa udeľuje štátnym príslušníkom tretích krajín vždy len na jeden účel (študovať sa však môže pri každom účele pobytu), no v prípade, ak trvajú dôvody a účel pobytu, môže pokrývať celé obdobie až do momentu prípadného trvalého usadenia sa na území SR, napr. na základe udelenia trvalého pobytu. Súčasná právna úprava obsahuje 10 rôznych druhov prechodného pobytu, ktoré detailnejšie uvádzame v časti 4.1.3.2.

Pre každý druh prechodného pobytu platia nielen odlišné pravidlá určujúce vstup a pobyt na území SR, inak vymedzené zákonné podmienky na udelenie prechodného pobytu a jeho predĺženie, ale aj ďalšie práva a povinnosti uložené cudzincom počas obdobia ich pobytu v SR, napríklad iné podmienky vstupu na trh práce či podmienky podnikania a pod.

Zákon o pobyte cudzincov (č. 404/2011 Z. z.) ďalej rozlišuje:

- trvalý pobyt na 5 rokov,
- trvalý pobyt na neobmedzený čas,
- dlhodobý pobyt – pobyt štátneho príslušníka tretej krajiny s priznaným postavením osoby s dlhodobým pobytom v EÚ.

Osobitnú skupinu cudzincov tvoria maloletí bez sprievodu. V kompetenciách MPSVR SR je starostlivosť o maloletých bez sprievodu prostredníctvom:

- opatrovníka, ktorého funkciu spravidla vykonávajú úrady práce, sociálnych vecí a rodiny (bez ohľadu na to, či ide o deti žiadajúce o udelenie azylu alebo ostatných maloletých cudzincov);
- detského domova v Medzilaborciach alebo iného detského domova⁹⁶.

zákonov).

⁹⁶ Do roku 2013 boli maloletí bez sprievodu umiestňovaní aj do Detského domova pre maloletých bez sprievodu v Hornom Orechovom.

4.1.1 Vstupné procedúry

4.1.1.1 Azyl – vstupné procedúry

V čase po podaní vyhlásenia o žiadosti⁹⁷ o udelenie azylu sa už neposudzuje osobitne žiadosť cudzinca o udelenie povolenia na pobyt podľa zákona o pobyte cudzincov, ale žiadosť o udelenie azylu, ktorú posudzuje MÚ. Vstup a pobyt žiadateľov o azyl na území SR sa riadi odlišnými pravidlami ako vstup a pobyt iných kategórií migrantov⁹⁸.

Pre žiadateľov o azyl neexistujú žiadne osobitné podmienky na vstup. Keď je cudzinec na území SR alebo na hranici a požiada o azyl, nemôže byť automaticky vrátený. SR nemá systém „pre-screening“ ako niektoré členské štáty EÚ.⁹⁹ Neexistujú ani žiadne integračné opatrenia, ktoré by bolo potrebné splniť predtým, než žiadatelia o azyl vstúpia na územie SR. Zatiaľ sa nedá požiadať o azyl v SR mimo územia SR, teda napríklad na zastupiteľskom úrade. Vyhlásenie, že žiadateľ žiada o azyl, je možné podať aj na iných miestach, ako sú hranice, napr. na oddelení azylu PZ pri záchytnom tábore v Humennom, v ÚPZC Medvedov a Sečovce a pod.

O cudzinca, ktorý po prekročení hraníc, prípadne i vo vnútrozemí, vyhlási, že žiada o azyl, preberá starostlivosť MÚ (alebo ÚPZC [ubytovanie, strava a pod.], ak je žiadosť podaná tam). Ten mu poskytuje aj sociálnu pomoc, a to počas žiadateľovho pobytu v táboroch, resp. v ÚPZC do ukončenia azylového konania a rozhodnutia o udelení či neudelení azylu. Sociálna pomoc cudzincovi sa riadi ustanoveniami zákona o azyle. Podaním vyhlásenia o žiadosti o azyl sa začína konanie o udelenie azylu. Kým prvotné úkony spojené s podaním vyhlásenia o žiadosti o udelenie azylu realizujú príslušné policajné útvary, pohovor so žiadateľom už vykonáva MÚ.

⁹⁷ Konanie o udelenie azylu sa podľa ustanovenia § 3 zákona o azyle začína „vyhlásením žiadateľa“, ak tento zákon neustanovuje inak.

⁹⁸ Žiadateľom o azyl sa môže stať aj osoba, ktorá mala upravený pobyt podľa zákona o pobyte cudzincov, ak nastala zmena v jej životnej situácii.

⁹⁹ V rámci projektu EUREMA mala SR v roku 2010 a 2011 relokovať 10 afrických utečencov z Malty a stanovila si podmienky, napr. príslušnosť k zraniteľným skupinám a iné, ktoré sa dajú hodnotiť ako určitý spôsob pre-screeningu.

Novelou zákona o azyle,¹⁰⁰ ktorá nadobudla účinnosť 1. mája 2013, sa o. i. predĺžila lehota na podanie žiadosti o udelenie azylu na dobu neurčitú (azyl na účel zlúčenia rodiny sa prvýkrát udeľuje na 3 roky) a žiadosti o predĺženie doplnkovej ochrany zo súčasných 30 dní na 90 dní. Podľa predchádzajúceho stavu bolo možné podať takúto žiadosť o udelenie azylu najskôr 90 dní a najneskôr 60 dní pred uplynutím trojročnej lehoty a žiadosť o predĺženie doplnkovej ochrany najskôr 90 dní a najneskôr 60 dní pred uplynutím jednoročnej lehoty. V súčasnosti je možné podať žiadosť o udelenie azylu na dobu neurčitú najskôr 90 dní pred uplynutím trojročnej lehoty až do uplynutia tejto lehoty a žiadosť o predĺženie doplnkovej ochrany najskôr 90 dní pred uplynutím jednoročnej lehoty až do uplynutia tejto lehoty. Nepodanie žiadosti o predĺženie doplnkovej ochrany v určenej lehote sa stalo dôvodom na zánik doplnkovej ochrany a nepodanie žiadosti o udelenie azylu na dobu neurčitú v určenej lehote sa stalo dôvodom na zánik azylu. Ustanovila sa nová podmienka na udelenie azylu na účel zlúčenia rodiny a na poskytnutie doplnkovej ochrany na účel zlúčenia rodiny vzhľadom na skutočnosť, že nie je dôvodné udeľovať azyl na účel zlúčenia rodiny a poskytovať doplnkovú ochranu na účel zlúčenia rodiny osobe, ktoré má na území SR udelený trvalý pobyt podľa zákona o pobyte cudzincov.

4.1.1.2 Migrácia – vstupné procedúry

Aktivita na úseku udeľovania a registrácie pobytov a odhaľovania a prevencie nelegálnej migrácie vykonáva MV SR prostredníctvom osobitných na to zriadených úradov a odborov. Výkon uvedených činností spadá do pôsobnosti jednotlivých útvarov, odborov a oddelení v rámci štruktúry ÚHCP P PZ. Dvanásť OCP PZ v pôsobnosti jednotlivých RHCP je zodpovedných za proces udeľovania pobytov a preskúmavanie žiadostí o udelenie pobytu cudzinca na území SR, a to v rámci pobytov, ktoré spadajú

¹⁰⁰ Zákon č. 75/2013 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 404/2011 Z. z. o pobyte cudzincov a o zmene a doplnení niektorých zákonov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony.

pod miestnu príslušnosť daného oddelenia¹⁰¹.

Udeľovanie víz a prijímanie žiadostí o pobyt
Potenciálni migranti môžu získať relevantné informácie ešte pred príchodom do SR na webovej stránke príslušných rezortov v SR, ako aj na Imigračnom portáli EÚ. Praktické informácie poskytuje aj Migračné informačné centrum IOM prostredníctvom svojej webovej stránky alebo telefonických, e-mailových a osobných konzultácií. SR zatiaľ v tretích krajinách neotvorila migračné informačné centrá.

Národná legislatíva súvisiaca s udeľovaním víz je plne kompatibilná so schengenským acquis a vízovým kódexom.

V oblasti udeľovania schengenských a národných víz je príslušným rezort zahraničných vecí a európskych záležitostí a jemu podriadené zastupiteľské úrady SR v zahraničí.

Udelenie schengenského víza môže byť podmienené overením pozvania, ktoré je v kompetencii MV SR. MV SR v oblasti udeľovania víz (národných i schengenských) vykonáva bezpečnostné previerky žiadateľov o udelenie víza. V kompetencii predmetného ministerstva je i udelenie schengenského víza na hraničnom prechode v súlade s čl. 35 vízového kódexu, ktoré sa udeľuje vo výnimočných prípadoch.

Národné vízum sa udeľuje na pobyt dlhší ako tri mesiace, najviac na jeden rok. Národné vízum sa udeľuje štátnemu príslušníkovi tretej krajiny v súvislosti s udelením pobytu v SR (na 90 dní) alebo na plnenie záväzkov vyplývajúcich z medzinárodných zmlúv, alebo ak je to v záujme SR. Národné vízum sa musí udeliť rodinnému príslušníkovi azylanta alebo cudzinca, ktorému bola poskytnutá doplnková ochrana (na nevyhnutný čas), ak neohrozuje bezpečnosť štátu alebo verejný poriadok.

Žiadosť o prechodný pobyt a trvalý pobyt na päť rokov sa podáva na zastupiteľskom úrade akreditovanom pre štát, ktorý štátnemu prísluš-

¹⁰¹ Informáciu poskytlo ÚHCP P PZ.

níkovi tretej krajiny vydal cestovný doklad, na zastupiteľskom úrade akreditovanom pre štát, v ktorom má žiadateľ bydlisko. Zastupiteľský úrad je povinný so žiadateľom vykonať osobný pohovor na účel predbežného posúdenia žiadosti. Zákon o pobyte cudzincov umožňuje v prípade, že sa cudzinec oprávnene zdržiava na území SR, podať žiadosť aj osobne na príslušnom OCP PZ.

Žiadosť o trvalý pobyt na neobmedzený čas podáva štátny príslušník tretej krajiny na policajnom útvare. Policajný útvar je povinný prihliadať pri rozhodovaní o žiadosti o udelení trvalého pobytu na 5 rokov a na neobmedzený čas na verejný záujem, mieru ohrozenia bezpečnosti štátu, verejného poriadku alebo verejného zdravia zo strany štátneho príslušníka tretej krajiny; na záujmy maloletého dieťaťa štátneho príslušníka tretej krajiny a jeho osobné a rodinné pomery; jeho finančnú situáciu a dĺžku doterajšieho pobytu; mieru jeho integrácie do spoločnosti aj na stanovisko zastupiteľského úradu k udeleniu trvalého pobytu.

V súlade so smernicou o dlhodobých pobytoch (2003/109/ES) zaviedol zákon o pobyte cudzincov osobitný typ trvalého pobytu – dlhodobý pobyt. Dlhodobý pobyt sa udelí štátnemu príslušníkovi tretej krajiny, ktorý sa na území SR zdržiava oprávnene a nepretržite po dobu 5 rokov bezprostredne pred podaním žiadosti o udelenie dlhodobého pobytu. Transpozíciou smernice o modrých kartách EÚ (2009/50/ES) sa zaviedla nová kategória osôb, ktorým sa udelí dlhodobý pobyt. Ide o držiteľov prechodného pobytu – modrá karta –, ktorí majú nepretržitý a oprávnený pobyt 5 rokov na území EÚ a na území SR sa zdržiavajú ako držiteľia modrej karty EÚ najmenej 2 roky bezprostredne pred podaním žiadosti (bližšie o modrých kartách pozri podkapitolu 4.1.3.2). Podľa novely zákona o pobyte cudzincov¹⁰², ktorá nadobudla účinnosť 1. mája 2013, môže o pobyt štátneho príslušníka tretej krajiny s priznaným postavením osoby s dlho-

¹⁰² Zákon č. 75/2013 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 404/2011 Z. z. o pobyte cudzincov a o zmene a doplnení niektorých zákonov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony.

dobým pobytom v EÚ (dlhodobý pobyt¹⁰³) požiadať aj azylant a cudzinec, ktorému sa poskytl doplnková ochrana. Do doby piatich rokov, ktoré sa musí osoba oprávnená a nepretržite zdržiavať na území SR bezprostredne pred podaním žiadosti o dlhodobý pobyt sa započítava aj doba od podania žiadosti o udelenie azylu do rozhodnutia o udelení azylu alebo poskytnutia doplnkovej ochrany. Možnosť získať dlhodobý pobyt umožní azylantom a cudzincom, ktorým sa poskytla doplnková ochrana, väčší rozsah práv, ktoré môžu využívať na území všetkých členských štátov.

V prípade, ak je štátny príslušník tretej krajiny rodinným príslušníkom občana Únie¹⁰⁴ a využíva právo pobytu rodinného príslušníka občana Únie v inom členskom štáte EÚ, v ktorom sa za občana Únie považuje občan SR, a s ktorým sa štátny príslušník tretej krajiny navrátil na pobyt alebo sa k nemu pripája na pobyt späť na územie SR, je oprávnený zdržiavať sa v SR 3 mesiace odo dňa vstupu na územie SR a je povinný hlásiť svoj pobyt v SR do 10 dní od začiatku pobytu v SR. Rovnaká lehota sa uplatňuje v prípade občana EÚ. Pobyt rodinného príslušníka občana Únie počas obdobia dlhšieho ako 3 mesiace upravuje § 70 zákona o pobyte cudzincov.

Cudzinci s neoprávneným pobytom

Migranti s neoprávneným pobytom, ktorí nezákonne vstúpili na územie SR, neoprávnené sa na ňom zdržiavajú a nepožiadali o azyl, sú v prípade, že tieto osoby naplnia zákonný dôvod na ich zaistenie (teda nie je iná možnosť zabezpečenia ich návratu z územia SR, keďže dobrovoľný návrat má prednosť pred návratom núteným) umiestňovaní do ÚPZC MV SR. Sú zaistení podľa zákona o pobyte cudzincov a prevezení do týchto zariadení¹⁰⁵, kde prebieha procedúra s cieľom výkonu rozhodnutia o administratívnom vyhostení. V súčasnosti sú v SR dva ÚPZC: v Medveďove na západnom Slovensku a v Se-

čovciach na východnom Slovensku.¹⁰⁶

Čo sa týka technického zabezpečenia vonkajšej hranice SR a prijatých opatrení na ochranu hranice a boja proti nelegálnej migrácii, podrobné informácie sú k dispozícii vo Výročných správach EMN.

4.1.2 Podmienky prijatia

Podmienky prijatia cudzinca sú odvodené, rovnako ako podmienky vstupu na územie SR, od účelu plánovaného pobytu cudzinca. V zásade môžeme hovoriť o dvoch základných typoch: o účele udelenia azylu alebo inej ochrany štátu a inom účele vymedzenom zákonom o pobyte cudzincov.

4.1.2.1 Azyl – podmienky prijatia

Žiadosti o azyl posudzuje a o udelení azylu a poskytnutí doplnkovej ochrany rozhoduje MÚ. O začiatku, podmienkach a skončení dočasného útočiska rozhoduje vláda SR v súlade s rozhodnutím Rady EÚ.

Vstup žiadateľov o azyl

Žiadosti o azyl posudzujú rozhodovači MÚ. Po tom, čo žiadateľ podal žiadosť o azyl, azylová procedúra pokračuje v záchytnom tábore (účelového zariadenia MÚ). V ňom sú zabezpečené prvotné úkony: zdravotná prehliadka a dočasné ubytovanie (spravidla do 30 dní). Počas karantény nesmie žiadateľ opustiť tábor.

V záchytnom tábore je žiadateľ zaregistrovaný, odfotografovaný a vydá sa mu preukaz žiadateľa o azyl, ktorý mu slúži na identifikáciu počas pobytu v SR. Počas žiadateľovho pobytu v tábore sa mu bezplatne poskytujú ubytovanie, strava, neodkladná zdravotná starostlivosť, sociálne a psychologické poradenstvo, vreckové, materiálne aj hygienické vybavenie. V táboroch sú k dispozícii aj sociálne aktivity. Tábor možno opustiť iba na základe priepustky, a to až po

oznámení kladného výsledku zdravotnej prehliadky. Priepustku na opustenie tábora do 24 hodín vydáva vedúci tábora alebo ním poverený zamestnanec.¹⁰⁷ V súčasnosti sa nachádza v SR len jeden záchytný tábor v Humennom na východnom Slovensku.¹⁰⁸ Žiadatelia sú následne premiestnení do pobytového tábora.

Do záchytného tábora nie sú automaticky umiestňovaní štátni príslušníci tretích krajín, ktorí požiadajú o azyl v ÚPZC. Do azylového zariadenia nie sú umiestňovaní ani žiadatelia, ktorí požiadajú o azyl v zariadení na výkon trestu odňatia slobody.

V SR nie je v právnom poriadku upravené konanie o azyle na pozemných hraniciach, len konanie na medzinárodnom letisku. Štátny príslušník tretej krajiny, ktorý sa letecky prepraví na územie SR a nespĺňa podmienky na vstup, môže podať vyhlásenie na policajnom útvere v tranzitnom priestore medzinárodného letiska.

V SR sa uplatňuje zrýchlené konanie v prípade, ak je žiadosť o azyl alebo doplnkovú ochranu zamietnutá ako neprípustná alebo zjavne neopodstatnená. Zrýchlené konanie z dôvodu zjavne neopodstatnenej žiadosti sa neuplatňuje, ak ide o maloletého žiadateľa o azyl bez sprievodu.

4.1.2.2 Migrácia – podmienky prijatia

Podmienky vstupu a udelenia pobytu

Podmienky vstupu a pobytu cudzincov upravuje zákon o pobyte cudzincov. Štátny príslušník tretej krajiny sa pri vstupe na územie SR musí preukázať platným cestovným dokladom, platným vízom (ak sa vyžaduje) alebo platným povolením na pobyt. Z pohľadu začatia konania o udelenie pobytu zohráva významnú úlohu miesto podania žiadosti. Žiadosti o udelenie pobytu sa vždy podávajú osobne (okrem prípadov bezvládných žiadateľov a ak je to v záujme SR) na orgány určenom zákonom podľa právneho

statusu žiadateľa. Ako už bolo uvedené vyššie, žiadosti preberajú buď zastupiteľské úrady SR v zahraničí, alebo príslušné OCP PZ podľa miesta predpokladaného pobytu cudzinca. Rozhodovanie o udelení pobytu v SR však už majú v kompetencii výhradne OCP PZ podriadené riaditeľstvám v pôsobnosti ÚHCP P PZ. Každá žiadosť cudzinca sa posudzuje individuálne s ohľadom i na posúdenie predložených dokladov potvrdzujúcich zákonom požadované skutočnosti (výška finančného zabezpečenia, bezúhonnosť, ubytovanie, účel pobytu, podľa jednotlivých typov pobytu). Dôležitú úlohu v rozhodovaní zohráva previerka pobytu osoby, bezpečnostná previerka osoby a preverovanie iných skutočností, prípadne požadovanie doloženia dodatočných podkladov na rozhodnutie, a to v súlade so zákonom o pobyte cudzincov prípadne s ohľadom na zákon o správnom konaní.

Integračné podmienky

Na účel získania pobytu na území SR nie je, okrem už spomenutých všeobecných zákonných podmienok pre jednotlivé typy pobytov alebo udelenie víz, potrebné splniť žiadne podmienky, ktoré by boli predpokladom integrácie do spoločnosti. V zákonom ustanovených prípadoch sa síce v rozhodovaní o udelení a obnove pobytov prihliada na mieru integrácie, ale ide o ustanovenia týkajúce sa už usadených migrantov, ktorí mali v SR udelený pobyt; napr. na základe § 48 ods. 1 písm. c) zákona o pobyte cudzincov má policajný útvar prihliadať na mieru integrácie štátneho príslušníka tretej krajiny pri udelení trvalého pobytu.

4.1.3 Pobyt cudzincov z tretích krajín v SR

Ako sme uviedli v úvode, podľa zákona o pobyte cudzincov sa *cudzincom* rozumie každý, kto nie je občanom SR, čiže aj občan/občianka iného štátu EÚ, EHP a Švajčiarskej konfederácie. Štátni príslušníci z tretích krajín sú prvýkrát definovaní podľa nového zákona o pobyte cudzincov ako osoby, ktoré nie sú občanmi SR ani občanmi Únie, ktorými sú na účel zákona aj ob-

103 Dlhodobý pobyt je jeden z troch druhov trvalého pobytu.

104 Za občana Únie sa podľa § 2 ods. 3 zák. č. 404/2011 Z. z. o pobyte cudzincov a o zmene a doplnení niektorých zákonov považuje každý, kto nie je občanom SR a je štátnym občanom niektorého členského štátu, pričom ide o štáty EÚ, EHP a Švajčiarskej konfederácie.

105 Môžu v nich stráviť maximálne 180 dní.

106 Divinský, 2005, s. 145.

107 Migrácia a azyl, s. 33 – 36.

108 Do tábora v Liptovských Vlachoch už žiadateľov o azyl neumiestňujú a záchytný tábor v Opatovskej Novej Vsi sa pretransformoval na pobytový tábor.

čania EHP a Švajčiarskej konfederácie, a musia, na rozdiel od občanov EÚ/EHP a Švajčiarskej konfederácie, pri vstupe a na pobyt na území SR prejsť povoľovacím procesom a splniť viaceré zákonné podmienky.

Štátnym príslušníkom tretej krajiny sa rozumie aj osoba bez štátnej príslušnosti.

Judikatúra Súdneho dvora EÚ priniesla významnú zmenu pojmu rodinný príslušník občana EÚ¹⁰⁹. Podľa § 2 ods. 5 písm. h) zákona o pobyte cudzincov je rodinným príslušníkom občana Únie štátny príslušník tretej krajiny, ktorý je štátny príslušník tretej krajiny s právom pobytu v rovnakom členskom štáte, v ktorom má občan Únie právo pobytu a občanom Únie je štátny občan SR, s ktorým sa štátny príslušník tretej krajiny navráti na pobyt alebo sa k nemu pripája na pobyt späť na územie SR a spĺňa niektorú z podmienok uvedených v písmenách a) až g) zákona o pobyte cudzincov vo vzťahu k štátnemu občanovi SR. Na základe tejto zmeny postačuje, ak má štátny príslušník tretej krajiny, ktorý má byť v SR považovaný za rodinného príslušníka občana Únie, akékoľvek právo pobytu v inom členskom štáte.

4.1.3.1 Azyl – pobyt cudzincov v SR

Na základe zákona o azyle sú žiadatelia o azyl, ako aj osoby, ktorým sa poskytlo dočasné útočisko alebo doplnková ochrana, oprávnení na pobyt na území SR automaticky, a to aj bez predchádzajúceho posudzovania žiadosti o udelenie pobytu a splnenia zákonných podmienok. Azylant sa podľa zákona o azyle považuje za cudzinca, ktorému sa udelil trvalý pobyt. V tejto súvislosti azylantovi vystaví policajný útvar doklad o pobyte.

Pobyt žiadateľov o azyl

Žiadateľ o udelenie azylu je po pobyte v záchytnom tábore umiestnený do pobytového tábora (rovnako zariadenie MÚ), a to spravidla až do ukončenia konania o udelenie azylu, tzn.

do vydania rozhodnutia o azyle alebo poskytnutí alebo neposkytnutí doplnkovej ochrany. Je potrebné ich pripravovať na prípadnú integráciu v SR, udržiavať a rozvíjať pracovné návyky v rámci existujúcich možností, prípadne naučiť ich zručnostiam, ktoré môžu využiť aj v prípade, že budú neúspešnými žiadateľmi a vrátia sa dobrovoľne do krajiny pôvodu. MÚ okrem ubytovania v azylových zariadeniach poskytuje stravu, vreckové, cestovné a základné hygienické potreby. Sociálni pracovníci napr. poskytujú základnú informáciu o azylovej procedúre, sociálne poradenstvo, starajú sa o základné potreby zraniteľných skupín, zabezpečujú sprievody do nemocnice, zabezpečujú účasť detí na povinnej školskej dochádzke – komunikujú so školou. Deti predškolského veku môžu navštevovať zariadenie priamo v tábore, školopovinné deti navštevujú školy v mieste tábora.¹¹⁰ MÚ uhrádza neodkladnú zdravotnú starostlivosť. Lekárska starostlivosť sa žiadateľom poskytuje zvyčajne na základe lekárskeho posúdenia a odporúčania a v osobitých prípadoch aj posúdenia revízneho lekára VZP; štát uhrádza ošetrovanie u zubného lekára v prípade bolestivých, zápalových a iných neodkladných akútnych stavov. Azylové zariadenie uhrádza poplatok za pohotovostný výjazd sanitky. Poverený pracovník MÚ informuje pracovníkov MVO o prípadnom infekčnom ochorení v zariadení. MVO zabezpečujú pre žiadateľov o udelenie azylu právne služby (právne poradenstvo, asistenciu, zastupovanie), sociálne poradenstvo, zabezpečenie priameho výkonu individuálnej a skupinovej sociálnej práce, špeciálnu starostlivosť o zraniteľné skupiny, psychologickú starostlivosť, zdravotnú starostlivosť doplnkového charakteru a materiálnu starostlivosť. Žiadatelia majú možnosť navštevovať aj rekvalifikačné kurzy a iné aktivity, ktoré zabezpečujú mimovládne a medzinárodné organizácie. Na území SR sa v súčasnosti nachádzajú dva pobytové tábory: v Opatovskej Novej Vsi a v Rohovciach.¹¹¹

¹¹⁰ Migrácia a azyl.

¹¹¹ Tábor v Rohovciach prebral funkciu pobytového tábora po požiari tábora v Brezovej pod Bradlom. Až donedávna bol pobytový tábor v Gabčíkove na južnom Slovensku najväčším pobytovým zariadením pre žiadateľov o azyl v SR. Jeho prevádzka sa koncom roku 2008 skončila a boli v ňom ubytovaní len cudzinci, ktorým sa poskytla doplnková ochrana. V súčasnosti tento tábor nie je v prevádzke.

V prípade, že žiadateľ získa azyl, môže ho MÚ na základe jeho písomnej žiadosti na nevyhnutný čas ubytovať v pobytovom tábore, je však povinný primerane hradiť výdavky spojené s jeho pobytom. Ďalšou možnosťou pre azylanta je požiadať o pomoc MVO (napr. o príspevok na bývanie). V pobytovom tábore azylanti zväčša ostávajú len krátko a následne majú možnosť presunúť sa do Integrovaného strediska vo Zvolene.

Pohyb žiadateľov o azyl v rámci SR

Počas konania o udelenie azylu sa žiadatelia na území SR zdržiavajú oprávnene. Ich pohyb v rámci SR sa obmedzuje ohlasovacou povinnosťou v tábore alebo na cudzineckej polícii. Pri presune do pobytového tábora sa im vystaví preukaz žiadateľa o azyl, ktorý im slúži ako identifikačný doklad až do právoplatného skončenia konania o udelenie azylu. V prípade, že žiadatelia majú záujem opustiť tábor, musia požiadať o udelenie krátkodobej priepustky. Vydávajú ju administratívni pracovníci tábora maximálne na týždeň. V prípade, že žiadateľ má záujem žiť mimo tábora, musí požiadať o *udelenie dlhodobej priepustky rozhodovačku/ rozhodovača na MÚ*. Žiadateľ musí preukázať, že má zmluvu o ubytovaní a potrebné finančné prostriedky, alebo iná osoba môže predložiť čestné vyhlásenie, že súhlasí s tým, že žiadateľ sa ubytuje u nej a bude jej hradiť všetky vzniknuté náklady. Čestné vyhlásenie musí overiť notár. Dlhodobá priepustka sa udeľuje na jeden mesiac, v odôvodnených prípadoch aj na dlhšie, napr. na tri mesiace. Po jej udelení je žiadateľ do troch pracovných dní povinný nahlásiť pobyt na príslušnom OCP PZ. Dlhodobú priepustku možno opakovane predlžovať.¹¹²

Dĺžka pobytu žiadateľov o azyl v SR

Žiadatelia o azyl čakajú na rozhodnutie rôzne dlhý čas, pretože prípady sa posudzujú individuálne a individuálna je aj dĺžka konania o udelení azylu. MÚ má podľa zákona povinnosť vydať rozhodnutie do troch mesiacov (90 dní) od podania vyhlásenia o žiadosti o udelenie azylu. Ak MÚ rozhodne negatívne, žiadateľ má právo

podať opravný prostriedok na *Krajský súd v Bratislave alebo v Košiciach* a žiadať o preskúmanie zákonnosti tohto rozhodnutia. V prípade, že krajský súd potvrdí rozhodnutie MÚ, existuje ešte možnosť podať odvolanie proti rozsudku krajského súdu na *Najvyšší súd SR*. Na konečné rozhodnutie o udelení azylu žiadatelia čakajú niekedy aj niekoľko mesiacov, dokonca viac ako dva roky.¹¹³ Pritom na podanie opravného prostriedku je štandardne 30 dní. Krajský súd má rozhodnúť o opravnom prostriedku do 90 dní od jeho doručenia. Najvyšší súd má 60 dní na rozhodnutie o odvolaní.

Možnosti rozhodnutia v azylovom konaní a možnosti odvolania

- 1) V prípade pozitívneho rozhodnutia rozhodne MÚ o udelení azylu na území SR. Okrem udelenia azylu podľa § 8 zákona o azyle, t. j. na základe dôvodov uvedených v Ženevskom dohovore môže byť udelený azyl aj na účel zlúčenia rodiny alebo z humanitných dôvodov. Nasleduje proces integrácie azylanta do spoločnosti.
- 2a) MÚ rozhodne o neudelení azylu, ale rozhodne o poskytnutí doplnkovej ochrany cudzincovi. Platnosť doplnkovej ochrany je jeden rok a po uplynutí jedného roka sa poskytovanie doplnkovej ochrany na žiadosť predĺži vždy o dva roky, ak sú splnené podmienky uvedené v § 13a alebo § 13b a nie sú dôvody na jej neposkytnutie podľa § 13c ods. 2 až 4 zákona o azyle. Cudziniec je povinný podať žiadosť podľa predchádzajúcej vety najskôr 90 dní pred uplynutím lehoty, na ktorú bola poskytnutá, a najneskôr v posledný deň tejto lehoty; doplnková ochrana trvá až do rozhodnutia o žiadosti. Žiadosť sa podáva na úradnom tlačive osobne na policajnom útvare podľa miesta pobytu; vyplnenú žiadosť policajný útvar bezodkladne zašle ministerstvu. Počas tohto obdobia má cudziniec právo na prechodný pobyt na území SR a má právo sa zamestnať.

- 2b) MÚ rozhodne o neudelení azylu a nepo-

¹⁰⁹ Rozsudok Súdneho dvora EÚ vo veci C-370/90 Singh.

¹¹² Právna klinika Trnavskej univerzity, sekcia FAQ, dostupné na http://utecenci.alfaomega.sk/index.php?option=com_content&task=view&id=26&Itemid=42 [stiahnuté 2008-11-24].

¹¹³ Právna klinika Trnavskej univerzity, sekcia FAQ, dostupné na http://utecenci.alfaomega.sk/index.php?option=com_content&task=view&id=26&Itemid=42 [stiahnuté 2008-11-24].

skytne doplnkovú ochranu¹¹⁴. V tomto prípade posudzuje OCP PZ existenciu prekážky administratívneho vyhostenia. Ak existuje prekážka administratívneho vyhostenia, možno podať žiadosť o udelenie tolerovaného pobytu na OCP PZ. Toto povolenie sa udeľuje najviac na 180 dní a je možné ho predĺžiť. Cudziniec v tomto období nemôže podnikáť.

2c) MÚ zamietne žiadosť o azyl ako neprípustnú.

2d) MÚ zamietne žiadosť o udelenie azylu ako zjavne neopodstatnenú.

2e) MÚ zastaví konanie.

Doplnková ochrana, pri ktorej sa vystaví doklad o pobyte

Inštitút doplnkovej ochrany cudzinca zaviedla novela zákona o azyle účinná od 1. 1. 2007. MV SR podľa cit. zákona poskytne doplnkovú ochranu na 1 rok žiadateľovi, ktorému neudelilo azyl, ak sú vážne dôvody domnievať sa, že by bol v prípade návratu do krajiny pôvodu vystavený reálnej hrozbe vážneho bezprávia. Ministerstvo s cieľom zlúčiť rodinu poskytne doplnkovú ochranu aj blízkym osobám cudzinca uvedeným v zákone:

- a) manželovi cudzinca, ktorému sa poskytla doplnková ochrana, ak manželstvo trvá a trvalo aj v čase, keď cudziniec odišiel z krajiny pôvodu a tento cudziniec so zlúčením vopred písomne súhlasí;
- b) slobodným deťom cudzinca, ktorému sa poskytla doplnková ochrana, do 18 rokov ich veku alebo manželovi cudzinca, ktorému sa poskytla doplnková ochrana;
- c) rodičom slobodného cudzinca do 18 rokov, ktorému sa poskytla doplnková ochrana; mladšieho ako 18 rokov alebo osobe, ktorej bol zverený do osobnej starostlivosti, ak s tým cudziniec, ktorému sa poskytla doplnková ochrana, vopred písomne súhlasí;
- d) dieťaťu narodenému na území SR cudzinke, ktorej sa poskytla doplnková ochrana.

Doplnkovú ochranu je možné udeliť *neúspešnému žiadateľovi o azyl*, ak mu/jej v krajine pôvodu hrozí reálne nebezpečenstvo vážneho bezprávia. MÚ ex offo posudzuje udelenie doplnkovej ochrany v prípadoch, keď neudelí azyl (§ 13a zákona o azyle). Podľa zákona o azyle majú prechodný pobyt na území SR povolený aj cudzinci, ktorým sa poskytla doplnková ochrana.

Zamestnávateľ môže zamestnať štátneho príslušníka tretej krajiny, ktorému bola poskytnutá doplnková ochrana. V tomto prípade sa nevyžaduje potvrdenie o možnosti obsadenia voľného pracovného miesta a povolenie na zamestnanie¹¹⁵. V prípade zamestnania je verejne zdravotne poistený. Za cudzinca, ktorému sa poskytla doplnková ochrana a nie je verejne zdravotne poistený, MV SR uhradí zdravotnú starostlivosť poskytnutú na území SR v rozsahu, v akom sa uhradza na základe verejného zdravotného poistenia.

Kurzy slovenského jazyka pre cudzincov s doplnkovou ochranou zabezpečujú v súčasnosti MVO.

Do decembra 2009 mohli byť cudzinci, ktorým bola udelená doplnková ochrana, ubytovaní počas poskytovania doplnkovej ochrany v zariadení MV SR určenom na ubytovanie cudzincov na tento účel. V tomto zariadení im bolo poskytované stravovanie alebo stravné, základné hygienické potreby a vreckové. Od decembra 2009 však MÚ takéto zariadenie nemá. Osoby s doplnkovou ochranou sú ubytované v ubytovniach, kde im pobyt hradia MVO z ERF¹¹⁶.

Podľa zákona o azyle sa cudziniec, ktorému sa poskytla doplnková ochrana, považuje za cudzinca, ktorému sa udelil prechodný pobyt, to neplatí, ak má na území SR udelený trvalý pobyt.

¹¹⁵ § 23a ods. 1 a 2 zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti v znení neskorších predpisov.

¹¹⁶ Bargerová, Fajnorová, Chudžíková, Stav integrácie cudzincov s doplnkovou ochranou do spoločnosti a návrhy odporúčaní pre tvorcov verejných politík, Stimul, Bratislava, 2011, s. 22, poznámka pod čiarou 52.

4.1.3.2 Migrácia – pobyt cudzincov v SR

Podľa zákona o pobyte cudzincov môže štátny príslušník tretej krajiny požiadať v závislosti od jeho individuálnej situácie a potreby na území SR o udelenie jedného z troch typov pobytov:

- A. prechodný pobyt
- B. trvalý pobyt
- C. tolerovaný pobyt

A. Prechodný pobyt

Prechodný pobyt je pobyt krátkodobejšieho charakteru, ktorý môže, ale nemusí viesť k dlhodobému usadeniu sa štátneho príslušníka tretej krajiny na Slovensku, a viaže sa na jeden účel. Študovať sa však môže popri každom účele pobytu. Tento pobyt sa udeľuje na konkrétny účel a oprávňuje štátneho príslušníka tretej krajiny zdržiavať sa na území SR po dobu, na akú mu bol pobyt udelený. Zároveň vykonáva účel prechodného pobytu štátny príslušník tretej krajiny na území SR¹¹⁷. Ak chce štátny príslušník tretej krajiny, ktorý pochádza z krajiny, ktorá nepodlieha vízovej povinnosti, vykonávať na území SR jednu z činností, na ktorú sa vzťahuje udelenie prechodného pobytu v zmysle zákona o pobyte cudzincov, musí aj takáto osoba požiadať o udelenie prechodného pobytu. Pred skončením platnosti prechodného pobytu požiada štátny príslušník tretej krajiny buď o jeho obnovenie, alebo musí po skončení jeho platnosti Slovensko opustiť.

Študovať sa však môže popri každom účele pobytu. Nepretržitý a oprávnený pobyt 5 rokov na území SR predstavuje, okrem pár zákonom stanovených výnimiek, hlavný zákonný predpoklad na udelenie povolenia na dlhodobý pobyt, ktorý je jedným z typov trvalého pobytu. V prípade držiteľa modrej karty EÚ (typ prechodného pobytu) sa predpokladá nepretržitý a oprávnený pobyt 5 rokov na území EÚ a na území SR najmenej 2 roky ako držiteľ modrej karty EÚ bezprostredne pred podaním žiadosti (bližšie pozri podkapitolu 4.1.1.2).

¹¹⁷ § 21 ods. 3 zákona o pobyte cudzincov.

Prechodný pobyt:

- a) oprávňuje štátneho príslušníka tretej krajiny zdržiavať sa na území SR, vycestovať a opätovne vstupovať na územie SR v období, na aké mu bol policajným útvarom udelený;
- b) udeľuje sa vždy na jeden konkrétny účel, ktorý treba dokladovať pri žiadosti o udelenie pobytu;
- c) udeľuje sa na obdobie trvania účelu pobytu;
- d) cudzincovi, ktorý žiada o povolenie na prechodný pobyt na účel štúdia, môže policajný útvar udeliť povolenie na prechodný pobyt na predpokladané obdobie štúdia, najviac až na 6 rokov;
- e) vystavuje sa formou nálepky do platného cestovného pasu;
- f) na jeho udelenie nie je právny nárok.

Prechodný pobyt môže byť štátnemu príslušníkovi tretej krajiny udelený na účel:

- a) podnikania;
- b) zamestnania (vrátane sezónneho zamestnania);
- c) štúdia;
- d) výkonu osobitnej činnosti na jednu z podkategórií:
 - i. lektorská činnosť;
 - ii. umelecká činnosť;
 - iii. športová činnosť;
 - iv. stážista v rámci štúdia mimo územia SR;
 - v. činnosť vyplývajúca z programov vlády SR alebo z programov EHP;
 - vi. plnenie záväzku SR vyplývajúceho z medzinárodnej zmluvy;
 - vii. účel výkonu dobrovoľníckej práce;
 - viii. účel poskytovania zdravotnej starostlivosti a ak je to potrebné, povolenie na sprevádzanie štátneho príslušníka tretej krajiny, ktorému sa poskytuje zdravotná starostlivosť;
 - ix. činnosť novinára akreditovaného v SR;

¹¹⁴ Proti rozhodnutiu je možné sa odvolať.

- e) výskumu a vývoja;
- f) zlúčenia rodiny;
- g) plnenia služobných povinností civilnými zložkami ozbrojených síl;
- h) ktorý má priznané postavenie Slováka žijúceho v zahraničí;
- i) ktorý má priznané postavenie osoby s dlhodobým pobytom v inom členskom štáte¹¹⁸;
- j) osobitným typom prechodného pobytu je prechodný pobyt – modrá karta, ktorá sa štátnemu príslušníkovi tretej krajiny vydáva na účel vysokokvalifikovaného zamestnania.

Pre každú z kategórií platia nielen odlišné pravidlá určujúce vstup a pobyt na území SR, inak vymedzené zákonné podmienky na udelenie prechodného pobytu a jeho predĺženie, ale aj ďalšie práva a povinnosti uložené cudzincom počas doby ich pobytu v SR.

Žiadosť o udelenie prechodného pobytu podáva štátny príslušník tretej krajiny osobne v zahraničí (v zásade vždy, keď potrebuje víza) na zastupiteľskom úrade akreditovanom pre štát, ktorý mu vydal cestovný doklad, alebo na zastupiteľskom úrade akreditovanom pre štát, v ktorom má bydlisko. Ak takýto zastupiteľský úrad neexistuje alebo v prípadoch hodných osobitného zreteľa určí MZVaEZ SR po dohode s MV SR iný zastupiteľský úrad, na ktorom štátny príslušník tretej krajiny podá žiadosť o udelenie prechodného pobytu. Osoby, ktoré nepodliehajú vízovej povinnosti, môžu požiadať o udelenie prechodného pobytu priamo na policajnom útvare SR, ale z praxe sa odporúča, aby aj tieto osoby, ak je to vzhľadom na ich situáciu možné, podali žiadosť o udelenie prechodného pobytu v krajine pôvodu¹¹⁹. Štátny príslušník tretej krajiny môže žiadosť o udelenie prechodného pobytu podať osobne aj na policajnom útvare, ak sa na území SR zdržiava oprávnene. K žiadosti o udelenie prechodného pobytu musia byť priložené doklady potvrdzujúce finančné zabez-

pečenie podnikateľskej činnosti, ak ide o účel podnikania. Podľa zákona o pobyte cudzincov sa vyžaduje udelenie prechodného pobytu aj štátnym príslušníkom tretích krajín, ktorí majú priznané postavenie Slováka žijúceho v zahraničí, ale po splnení liberálnejších podmienok. Po udelení prechodného pobytu má Slovák žijúci v zahraničí možnosť ihneď podnikat'. Policajný útvar rozhodne o udelení prechodného pobytu s neskorším dátumom začiatku udeleného pobytu, ak zistí, že na základe dokladu, ktorým štátny príslušník tretej krajiny preukazuje účel pobytu, začne účel pobytu vykonávať neskôr, ako je deň rozhodnutia o žiadosti; to neplatí, ak je čas medzi rozhodnutím policajného útvaru o udelení prechodného pobytu a začiatkom vykonávania účelu pobytu kratší ako 30 dní. Začiatok udeleného pobytu musí byť vždy 30 dní pred dňom, keď štátny príslušník tretej krajiny už bude vykonávať účel pobytu¹²⁰.

Ak štátny príslušník tretej krajiny chce prísť na územie SR za účelom zamestnania, celý proces povolenia prebieha na jednom mieste. Podmienkou na získanie jednotného povolenia na pobyt a zamestnanie je vydanie potvrdenia príslušného úradu práce sociálnych vecí a rodiny o možnosti obsadenia voľného pracovného miesta, ktoré sa vydáva na základe žiadosti príslušného policajného útvaru, ktorý koná vo veci udelenia prechodného pobytu na účel zamestnania¹²¹. Zákon o pobyte cudzincov ustanovuje aj ochrannú dobu 30 dní od zániku zamestnania, počas ktorej nie je možné štátnemu príslušníkovi tretej krajiny zrušiť prechodný pobyt na účel zamestnania z dôvodu pominutia jeho účelu.

Osobitným typom prechodného pobytu je modrá karta, ktorú vydá policajný útvar na účel vysokokvalifikovaného zamestnania štátnemu príslušníkovi tretej krajiny na tri roky, alebo ak je obdobie trvania pracovného pomeru kratšie ako tri roky, na obdobie trvania pracovného pomeru predĺžené o 90 dní. K žiadosti o vydanie

modrej karty je povinný štátny príslušník tretej krajiny predložiť okrem iného aj doklad o vyššej odbornej kvalifikácii, písomný záväzok zamestnávateľa, pracovnú zmluvu na výkon vysokokvalifikovaného zamestnania potvrdzujúcu, že pracovný pomer bude trvať najmenej jeden rok odo dňa udelenia modrej karty a mesačná mzda je dohodnutá vo výške najmenej 1,5-násobku priemernej mesačnej mzdy zamestnanca v hospodárstve v príslušnom odvetví za kalendárny rok, ktorý predchádza roku, v ktorom sa žiadosť podáva, a potvrdenie ÚPSVaR o možnosti obsadenia voľného pracovného miesta, ktoré zodpovedá vysokokvalifikovanému zamestnaniu. Celkovo bolo k 31. 7. 2012 na území SR udelených 5 prechodných pobytov – modrá karta¹²² a k 31. 12. 2013 bolo vydaných 8 povolení na pobyt – modrá karta EÚ¹²³.

Informácie o dlhodobom pobyte uvádzame v kapitole 4.1.1.2.

B. Trvalý pobyt

Trvalý pobyt je pobyt dlhodobejšieho charakteru. Zákon rozlišuje trvalý pobyt na 5 rokov, trvalý pobyt na neobmedzený čas a dlhodobý pobyt. Trvalý pobyt na 5 rokov sa udeľuje najmä na účel zlúčenia rodiny alebo ak je to v záujme SR. Ak trvá najmenej 4 roky, štátny príslušník tretej krajiny môže požiadať o udelenie trvalého pobytu na neobmedzený čas. Vo výnimočných prípadoch môže policajný útvar udeliť trvalý pobyt na neobmedzený čas.

Podmienkou na udelenie trvalého pobytu tak môže byť buď zákonom požadovaná dĺžka doby, počas ktorej cudzinec legálne žil na území SR, alebo dokladovanie účelu pobytu v prípade, ak sa o povolenie na trvalý pobyt žiada na účel zlúčenia rodiny.

Trvalý pobyt oprávňuje štátneho príslušníka tretej krajiny zdržiavať sa, vycestovať a opätovne vstupovať na územie SR v čase, na ktorý mu bol trvalý pobyt udelený.

B1 Trvalý pobyt na 5 rokov

Trvalý pobyt na 5 rokov sa udeľuje štátnemu príslušníkovi tretej krajiny, ktorý je:

- manželom alebo závislým príbuzným občana SR s trvalým pobytom na území SR;
- slobodným dieťaťom mladším ako 18 rokov zvereným do osobnej starostlivosti cudzinca, ktorý je manželom občana SR s trvalým pobytom na území SR;
- slobodným dieťaťom mladším ako 18 rokov cudzinca s povolením na trvalý pobyt alebo dieťaťom mladším ako 18 rokov zvereným do osobnej starostlivosti cudzinca s povolením na trvalý pobyt;
- nezaopatreným dieťaťom starším ako 18 rokov cudzinca s povolením na trvalý pobyt;
- alebo ak je to v záujme SR.

B2 Trvalý pobyt na neobmedzený čas

Trvalý pobyt na neobmedzený čas sa udeľuje štátnemu príslušníkovi tretej krajiny, ktorý:

- má najmenej 4 roky udelený trvalý pobyt na 5 rokov;
- je dieťaťom mladším ako 18 rokov štátneho príslušníka tretej krajiny s trvalým pobytom na neobmedzený čas.

Policajný útvar môže udeliť trvalý pobyt na neobmedzený čas:

- ak je to potrebné na poskytnutie ochrany a pomoci svedkovi podľa zákona o ochrane svedka;
- osobe bez štátnej príslušnosti;
- z dôvodov hodných osobitného zreteľa;
- na návrh Slovenskej informačnej služby z dôvodu bezpečnostných záujmov SR;
- plnoletej osobe, ktorá mala najmenej 3 roky, počas ktorých študovala na území SR, udelený tolerovaný pobyt ako maloletá osoba nájdená na území SR.

Policajný útvar pri jeho udelení opäť prihliadne najmä na verejný záujem, bezpečnostné hľadisk-

118 Podľa zákona o pobyte cudzincov č. 404/2011 Z. z. sa členským štátom rozumie štát EÚ okrem SR, iný štát, ktorý je zmluvnou stranou Dohody o EHP, a Švajčiarska konfederácia.

119 Informácie poskytl ÚHCP P PZ.

120 § 33 ods. 10 zákona o pobyte cudzincov.

121 § 23 ods. 1 zákona o pobyte cudzincov uvádza „Prechodný pobyt štátnemu príslušníkovi tretej krajiny na účel zamestnania udelí policajný útvar, ak nie sú dôvody na zamietnutie žiadosti podľa § 33 ods. 6, na základe potvrdenia o možnosti obsadenia voľného pracovného miesta.“

122 Informácie poskytl ÚHCP P PZ.

123 Bachtiková, I., Ulrichová, N., Výročná správa o politikách v oblasti migrácie a azylu 2012, SR 2013, str. 25.

ká, hospodárske potreby SR, situáciu a vývoj na trhu práce a verejné zdravie, osobné a rodinné pomery cudzinca, finančnú situáciu, dĺžku pobytu a mieru integrácie cudzinca do spoločnosti.

Trvalý pobyt môže zaniknúť¹²⁴ alebo byť zrušený¹²⁵.

C. Tolerovaný pobyt

Tolerovaný pobyt je špecifický typ pobytu, ktorý je podľa § 58 zákona o pobyte cudzincov možné udeliť štátnemu príslušníkovi tretej krajiny a opakovane ho predĺžiť (v odôvodnených prípadoch) pod podmienkou, že:

- existuje prekážka administratívneho vyhostenia;
- jeho vycestovanie nie je možné a jeho zaistenie nie je účelné;
- je maloletou osobou nájdenou na území SR;
- je obeťou trestného činu súvisiaceho s obchodovaním s ľuďmi a má najmenej 18 rokov;
- to vyžaduje rešpektovanie jeho súkromného a rodinného života (na základe čl. 8 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd);
- bol nelegálne zamestnaný za osobitne vykorisťujúcich pracovných podmienok alebo ide o nelegálne zamestnanú maloletú osobu, ak je prítomnosť tohto štátneho príslušníka tretej krajiny na území SR nevyhnutná na účely trestného konania.

Za tolerovaný pobyt sa považuje aj obdobie:

- poskytovania ústavnej starostlivosti;
- trvanie karanténneho opatrenia;
- najviac 90 dní od podania žiadosti štátneho príslušníka tretej krajiny o AVR do vycestovania alebo jej späťvzatia;
- najviac 90 dní, počas ktorých sa štátny príslušník tretej krajiny, ktorý bol obeťou ob-

chodovania s ľuďmi, rozhodne, či bude spolupracovať s orgánmi činnými v trestnom konaní;

- výkonu väzby;
- výkonu trestu odňatia slobody.

Tolerovaný pobyt sa udeľuje najviac na 180 dní, ak to zákon o pobyte cudzincov neustanovuje inak, a možno ho opakovane predĺžiť. Toto obdobie predstavuje pri väčšine dôvodov tolerovaného pobytu 180 dní, to znamená, že cudzinec musí každých 180 dní požiadať o nové povolenie. OCP PZ rozhodne o udelení tolerovaného pobytu na základe zákonom stanovených podmienok. V závislosti od toho, či dôvody tolerovaného pobytu existujú, udelí alebo neudelí tolerovaný pobyt.

O tolerovaný pobyt môže požiadať občan tretej krajiny, ktorý sa z určitého dôvodu neoprávne zdržiava na území SR a spĺňa zákonné podmienky na jeho udelenie. Občan tretej krajiny s uvedeným statusom nemá možnosť požiadať na území SR o prechodný pobyt podľa zákona o pobyte cudzincov.

Práva a povinnosti cudzincov s udeleným tolerovaným pobytom:

- Počas trvania tolerovaného pobytu sa nemôžu zamestnať ani podnikať. Zamestnať sa môžu osoby, ktorým bol udelený tolerovaný pobyt z dôvodu: i) rešpektovania súkromného a rodinného života, ii) vláda SR im udelila dočasné útočisko, iii) sú obeť obchodovania s ľuďmi, ktorým tolerovaný pobyt po 90 dňoch predĺžili a udelili im povolenie na zamestnanie.
- Majú nárok na minimálne dávky v hmotnej núdzi. Zákon o pomoci v hmotnej núdzi priznáva cudzincom (rovnako ako občanom SR) nárok na dávku v hmotnej núdzi, ak celkový príjem ich domácnosti neprekročí zákonom stanovenú hranicu. Osoby s tolerovaným pobytom, ktoré chcú požiadať o dávku v hmotnej núdzi, však potrebujú v žiadosti uviesť kontaktnú adresu na jej vyplácanie, čo mož-

no práve v prípadoch osôb bez domova považovať za prekážku získania tejto dávky.

- Nemajú nárok byť poistencami verejného zdravotného poistenia (okrem obetí obchodovania s ľuďmi a maloletých bez sprievodu, ktorí nepožiadali o azyl) a neposkytuje sa im asistencia v oblasti ubytovania.

Pri rozhodovaní o žiadosti štátneho príslušníka tretej krajiny o tolerovaný pobyt z dôvodu prekážky administratívneho vyhostenia skúma OCP PZ existenciu tejto prekážky a preveruje ju po celý čas udeleného tolerovaného pobytu štátneho príslušníka tretej krajiny. Ak MV SR vyhodnotí, že osobe hrozí potenciálne nebezpečenstvo v prípade, že by došlo k vyhosteniu do krajiny pôvodu, cudzincovi udelí tolerovaný pobyt.

Tolerovaný pobyt zaniká, ak štátny príslušník tretej krajiny:

- písomne oznámi policajnému útvaru skončenie pobytu;
- nepožiadal o predĺženie tolerovaného pobytu po uplynutí doby, na ktorú mal tolerovaný pobyt udelený;
- podal žiadosť o udelenie azylu;
- získal iný pobyt podľa zákona o pobyte cudzincov;
- vycestoval z územia SR;
- zomrel alebo bol vyhlásený za mŕtveho;
- bol administratívne vyhostený.

Policajný útvar zruší tolerovaný pobyt, ak:

- zistí, že zanikol dôvod, pre ktorý bol tolerovaný pobyt udelený;
- ohrozuje bezpečnosť štátu alebo verejný poriadok, ak ide o štátneho príslušníka tretej krajiny v zákonom stanovených prípadoch;
- zistí skutočnosti, ktoré sú dôvodom na zamietnutie žiadosti;
- ide o štátneho príslušníka tretej krajiny, ktorý je obeťou obchodovania s ľuďmi a ktorý z vlastnej vôle obnovil kontakty s osobami podozrivými zo spáchania trestného činu

súvisiaceho s obchodovaním s ľuďmi, ktorý predstiera spoluprácu s orgánmi činnými v trestnom konaní alebo ktorý prestal spolupracovať s orgánmi činnými v trestnom konaní.

Zmena účelu pobytu

Prechodný pobyt sa udeľuje vždy len na jeden účel. Ak chce cudzinec vykonávať inú činnosť, než na akú mu bol udelený prechodný pobyt, môže požiadať o zmenu účelu pobytu.

Ak štátny príslušník tretej krajiny požiadal o zmenu druhu alebo účelu pobytu, jeho pobyt sa na území SR považuje za oprávnený až do rozhodnutia o tejto žiadosti.

4.1.4 Integrácia

Integračné opatrenia sledované v procese udeľovania trvalého pobytu

V procese udeľovania trvalého pobytu sa má prihliadať na mieru integrácie cudzinca na rozdiel od predĺženia prechodného pobytu, kde sa na mieru integrácie neprihliada ako na jednu zo zákonných podmienok. Zo zákona o pobyte cudzincov však nie je zrejmé, na základe ktorých kritérií sa posudzuje miera integrácie. V žiadosti sa dokladujú najmä objektívne skutočnosti, nezávislé od vôle žiadateľa: účel pobytu, t. j. vzťah žiadateľa ku garantovi pobytu (manželský alebo iný príbuzenský vzťah), bezúhonnosť, materiálne a hmotné zabezpečenie počas pobytu v SR a pod.

Integračné opatrenia sledované v procese udeľovania občianstva

V konaní o udelení štátneho občianstva sa prihliada na mieru integrácie, ktorá sa preveruje formou preskúšania žiadateľa z oblastí stanovených zákonom. Cudzinec, občan tretej krajiny, ktorý chce požiadať o udelenie štátneho občianstva, musí okrem objektívnych skutočností preukázať viacerými spôsobmi aj mieru integrácie do spoločnosti.

Vo väčšine prípadov, okrem zákonom stanovených výnimiek, musí spĺňať podmienku týkajúcu sa dĺžky trvalého pobytu v SR, t. j. musí

124 § 49 zákona č. 404/2011 Z. z.

125 § 50 zákona č. 404/2011 Z. z.

mať na území SR nepretržitý trvalý pobyt aspoň 8 rokov bezprostredne predchádzajúcich podaniu žiadosti o udelenie štátneho občianstva SR. Zákon teda predpokladá, že miera integrácie žiadateľa sa dlhším pobytom zvyšuje.

Žiadateľ musí okrem splnenia uvedenej formálnej podmienky preukázať pokročilú znalosť slovenského jazyka. Ovládanie slovenského jazyka sa overuje:

- pohovorom, v ktorom sa žiadateľovi kladú otázky týkajúce sa jeho osoby a jemu blízkych osôb a otázky všeobecného charakteru, najmä z histórie, geografie a spoločensko-politického vývoja SR;
- hlasným prečítaním náhodne vybraného článku z tlače v slovenskom jazyku obsahujúceho aspoň 500 slov, ktorý sa žiadateľovi odovzdá bezprostredne predtým, než ho prečíta;
- napísaním obsahu prečítaného článku podľa písmena b) žiadateľom v časovom limite 30 min.

Akékoľvek výnimky z uvedených podmienok taxatívne ustanovuje zákon o štátnom občianstve, pričom sa vychádza v ústrety vybraným skupinám migrantov, napríklad manželovi/manželke štátneho občana SR, azylantovi alebo osobe, ktorej pôsobenie je v záujme SR. Znalosti slovenského jazyka a všeobecné znalosti o SR nemusí preukazovať dieťa do 14 rokov a žiadateľ, ktorý sa významne zaslúžil o prínos pre SR v ekonomickej, vedeckej, technickej, kultúrnej, sociálnej alebo športovej oblasti, alebo ak je to z iného dôvodu v záujme SR a žiadateľ to vie náležite preukázať stanoviskom relevantného ústredného štátneho orgánu.

Informácie o relevantných aktéroch a prijatých opatreniach v SR v oblasti integrácie a jej organizácii uvádzame aj v kapitolách 2.1.1 a 3.4.

4.1.5 Občianstvo

Štátne občianstvo SR je možné nadobudnúť niekoľkými spôsobmi – keď ide o dieťa, napríklad narodením alebo osvojením, u dospelého človeka – cudzinca, ktorý nie je občanom SR, sa občianstvo získava tzv. naturalizáciou.

Štátne občianstvo SR možno udeliť žiadateľovi, ktorý nie je štátnym občanom SR a má nepretržitý trvalý pobyt na území SR aspoň 8 rokov bezprostredne predchádzajúcich podaniu žiadosti o udelenie štátneho občianstva SR. Občianstvo SR sa dá udeliť aj skôr ako po 8 rokoch, napríklad ak je žiadateľom manžel občana SR, azylant a iné.

Vo veci žiadosti o udelenie štátneho občianstva SR koná a rozhoduje o ňom MV SR podľa zákona č. 40/1993 Z. z. o štátnom občianstve SR. Žiadosti o udelenie štátneho občianstva SR však treba podať osobne buď na okresnom úrade v sídle kraja (na odbore všeobecnej vnútornej správy) podľa miesta trvalého alebo posledného trvalého pobytu na území SR, alebo na diplomatickej misii, alebo na konzulárnom úrade SR v zahraničí.

Žiadateľ, ktorý už dovŕšil 14 rokov, vyplní pri podaní žiadosti o udelenie štátneho občianstva SR aj Dotazník žiadateľa o udelenie štátneho občianstva SR, ktorý vydáva MV SR.

Dotazník žiadateľa, ktorý ešte nedovŕšil 18 rokov, podpisujú aj rodičia žiadateľa. Ak ho podpisuje len jeden z rodičov, je potrebné priložiť súhlas druhého rodiča s úradne osvedčeným podpisom.

Pri vyplňaní dotazníka žiadateľa zisťuje orgán, ktorý prijíma žiadosť, formou pohovoru, či žiadateľ dostatočne ovláda slovenský jazyk. Ovládanie slovenského jazyka sa overuje spôsobom, ktorý zodpovedá zdravotnému stavu žiadateľa.

Úrad, ktorý prevzal žiadosť, následne zašle celý spis žiadateľa aj s vyjadrením príslušného policajného útvaru na rozhodnutie MV SR. MV SR, ktoré potom žiadosť posudzuje, si môže takis-

to pozvať žiadateľa na osobný rozhovor, najmä s cieľom nechať si vysvetliť niektorú skutočnosť týkajúcu sa osoby žiadateľa.

MV SR môže, ale nemusí, po splnení všetkých zákonom požadovaných podmienok žiadateľovi občianstvo udeliť. Pri rozhodovaní zohľadňuje záujmy SR, najmä z hľadiska bezpečnosti štátu, vnútorného právneho poriadku, zahraničnopolitických záujmov, záväzkov SR voči tretím štátom, z hľadiska sociálno-ekonomickej situácie, ako aj stanoviská dotknutých štátnych orgánov a PZ.

Ministerstvo rozhodne o žiadosti o udelenie štátneho občianstva SR najneskôr do 24 mesiacov od doručenia žiadosti o udelenie štátneho občianstva SR ministerstvu. Ak je na rozhodnutie potrebné stanovisko iných štátnych orgánov a rozhodnutie od nich závisí, konanie sa preruší a lehota neplynie¹²⁶. MV SR, ktoré potom žiadosť posudzuje, si môže takisto pozvať žiadateľa na osobný rozhovor, najmä s cieľom nechať si vysvetliť niektorú skutočnosť týkajúcu sa osoby žiadateľa.

Momentálne sa v SR v procese udeľovania občianstva nevyužívajú integračné testy.

4.1.6 Prístup na pracovný trh

Zamestnávanie občanov tretích krajín sa riadi iným právnym režimom ako zamestnávanie občanov EHP. Osobitným spôsobom sa v skupine cudzincov z tretích krajín upravuje zamestnávanie osôb, ktoré požiadali o udelenie azylu, osôb, ktorým bol udelený tolerovaný pobyt, alebo osôb, ktorým bola priznaná doplnková ochrana podľa osobitného zákona (zákon o azyle, zákon o pobyte cudzincov).

Legislatívny rámec problematiky zamestnávania cudzincov tvoria predovšetkým tieto právne predpisy: zákon č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti v znení neskorších predpisov;

¹²⁶ Informácie dostupné na <http://mic.iom.sk/sk/obcianstvo/udelenie-obcianstva/102-udelenie-obcianstva-slovenska-rozhodnutie.html> [stiahnuté 2012-09-15].

zákon č. 82/2005 Z. z. o nelegálnej práci a nelegálnom zamestnávaní v znení neskorších predpisov a zákon č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce v znení neskorších predpisov, zákon č. 404/2011 Z. z. o pobyte cudzincov v znení neskorších predpisov; zákon č. 480/2002 Z. z. o azyle v znení neskorších predpisov.

To, či štátny príslušník tretej krajiny potrebuje požiadať pred príchodom na Slovensko a začatím výkonu pracovnej činnosti žiadosť o povolenie na zamestnanie, upravuje zákon č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti. Táto povinnosť závisí od pracovnej činnosti, ktorú chce štátny príslušník tretej krajiny vykonávať, od typu pobytu v SR, ako aj od ďalších skutočností. Štátny príslušník tretej krajiny, ktorému slovenské právne predpisy ustanovujú pred vstupom na trh práce povinnosť získať povolenie na zamestnanie a povolenie na prechodný pobyt na účel zamestnania, tak musí urobiť ešte skôr, než nastúpi do zamestnania a začne vykonávať činnosť na území SR. V prípade, že začne vykonávať zamestnanie bez potrebných povolení a bez splnenia zákonom uložených povinností, dopúšťa sa priestupku, nelegálnej práce. Zákon o nelegálnej práci a nelegálnom zamestnávaní definuje nelegálnu prácu ako závislú prácu, ktorú vykonáva fyzická osoba pre právnickú osobu alebo fyzickú osobu, ktorá je podnikateľom a nemá s právnickou osobou alebo s fyzickou osobou, ktorá je podnikateľom, založený pracovnoprávny vzťah alebo štátnozamestnanecký pomer podľa Zákonníka práce alebo je štátnym príslušníkom krajiny, ktorá nie je členským štátom EÚ, iným zmluvným štátom Dohody o EHP alebo Švajčiarskou konfederáciou, alebo osobou bez štátnej príslušnosti a nie sú splnené podmienky na jej zamestnávanie podľa zákona o službách zamestnanosti¹²⁷. Nelegálne zamestnávanie je zamestnávanie právnickou osobou alebo fyzickou osobou, ktorá je podnikateľom, ak využíva závislú prácu fyzickej osoby a nemá s ňou založený pracovnoprávny vzťah alebo štátnozamestnanecký pomer podľa osobitného predpisu; fyzickej osoby, má s ňou založený pracovnoprávny vzťah alebo štátnozamestna-

¹²⁷ §2 ods. 1 zákona o nelegálnej práci a nelegálnom zamestnávaní.

necký pomer podľa Zákonníka práce a nesplnila povinnosť podľa zákona o sociálnom poistení alebo štátneho príslušníka tretej krajiny a nie sú splnené podmienky na jeho zamestnávanie podľa zákona o službách zamestnanosti (§2 ods. 2). Nelegálne zamestnávanie je aj zamestnávanie štátneho príslušníka tretej krajiny, ktorý sa zdržiava na území SR v rozpore so zákonom o pobyte cudzincov a zákonom o azyle a ktorý vykonáva závislú prácu (§ 2 ods. 3).

Povolenie na zamestnanie sa nevyžaduje napríklad v prípade, že cudzinec má udelený trvalý pobyt v SR, prechodný pobyt na účel zlúčenia rodiny viac ako 12 mesiacov alebo prechodný pobyt na účel štúdia (keď môže pracovať 10 hodín týždenne alebo 20 hodín týždenne, ak ide o študenta vysokej školy), ak získal štatút zahraničného Slováka, je azylant, žiadateľ o azyl, o jeho žiadosti sa však nerozhodlo do 1 roka od začatia azylového konania, osoba, ktorej bola poskytnutá doplnková ochrana, alebo osoba, ktorej sa poskytlo dočasné útočisko.

Občan tretej krajiny s povolením na zamestnanie a s povolením na prechodný pobyt na účel zamestnania smie vykonávať iba tú pracovnú činnosť, na ktorú mu bolo udelené povolenie. V prípade, že chce zmeniť zamestnávateľa, musí požiadať o nové povolenie na zamestnanie. Podľa zákona o pobyte cudzincov má zamestnávateľ povinnosť informovať o skončení pracovného pomeru cudzinca do 3 dní príslušné OCP PZ. Zamestnávateľ je povinný písomne informovať príslušný úrad práce, sociálnych vecí a rodiny o nástupe do zamestnania a o skončení zamestnania štátneho príslušníka tretej krajiny do 7 pracovných dní odo dňa nástupu do zamestnania a do 7 pracovných dní odo dňa skončenia zamestnania; ak ide o štátneho príslušníka tretej krajiny, ktorý je držiteľom modrej karty, túto povinnosť plní zamestnávateľ vo vzťahu k ústrediu.

4.1.6.1 Azyl – prístup žiadateľa o azyl a azylantov na pracovný trh

Osobitný právny režim

a) Žiadatelia o udelenie azylu

Žiadatelia o azyl sa môžu zamestnať na území SR, ak sa do jedného roka od začatia konania právoplatne nerozhodne o ich žiadosti o udelenie azylu.¹²⁸ Takíto žiadatelia o azyl nepotrebujú povolenie na zamestnanie. MÚ im vystaví potvrdenie o tom, že sú žiadateľmi o azyl, ktorí vzhľadom na dĺžku konania o azyle môžu pracovať. Na základe tohto potvrdenia môžu legálne vykonávať akékoľvek zamestnanie bez obmedzenia.

V tomto prípade sa nevyžaduje potvrdenie o možnosti obsadenia voľného pracovného miesta, ktoré zodpovedá vysokokvalifikovanému zamestnaniu, potvrdenie o možnosti obsadenia voľného pracovného miesta a povolenie na zamestnanie.

b) Cudzinci s doplnkovou ochranou

Podľa novely zákona o službách zamestnanosti¹²⁹, ktorá nadobudla účinnosť 1. mája 2013, sa už povolenie na zamestnanie nevyžaduje ani v prípade cudzincov, ktorým sa poskytla doplnková ochrana. Podľa predchádzajúcej právnej úpravy cudzinci, ktorým sa poskytla doplnková ochrana, potrebovali povolenie na zamestnanie, pričom sa v ich prípade neposudzovala situácia na trhu práce. Od 1. mája 2013 sa aj cudzinci, ktorým sa poskytla doplnková ochrana, považujú za znevýhodnených uchádzačov o zamestnanie a v oblasti prístupu na trh práce tak majú rovnaké postavenie ako azylanti. V tomto prípade sa nevyžaduje potvrdenie o možnosti obsadenia voľného pracovného miesta, ktoré zodpovedá vysokokvalifikovanému zamestnaniu, potvrdenie o možnosti obsadenia voľného pracovného miesta a povolenie na zamestnanie.

¹²⁸ Právna klinika Trnavskej univerzity, sekcia FAQ.

¹²⁹ Zákon č. 96/2013, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony.

c) Cudzinci s tolerovaným pobytom

Počas platnosti povolenia na tolerovaný pobyt vo všeobecnosti štátni príslušníci tretích krajín nemôžu podnikáť ani vstupovať do pracovno-právneho vzťahu alebo do podobného pracovného vzťahu. Toto obmedzenie má svoju výnimku ustanovenú zákonom o službách zamestnanosti. Na základe povolenia na zamestnanie, ktoré sa udeľuje bez prihladenia na situáciu na trhu práce, môžu byť zamestnaní štátni príslušníci tretích krajín:

- ktorým bolo predĺžené povolenie na tolerovaný pobyt z dôvodu, že sú obeťmi trestného činu súvisiaceho s obchodovaním s ľuďmi;
- ktorým bolo udelené povolenie na tolerovaný pobyt z dôvodu rešpektovania ich súkromného a rodinného života;
- ktorým bol udelený tolerovaný pobyt z dôvodu nelegálneho zamestnávania za osobitne vykorisťujúcich pracovných podmienok, ak je jeho prítomnosť nevyhnutná na účely trestného konania.

Azylanti majú rovnaký prístup na trh práce ako občania SR, nepotrebujú povolenie na zamestnanie a neplatia pre nich nijaké obmedzenia. Ich praktická integrácia na trhu práce sa však vo väčšine prípadov komplikuje v dôsledku ich nedostatočnej znalosti slovenského jazyka a faktom, že nie sú schopní predložiť doklad o vzdelaní. V SR sa zatiaľ nerealizuje špecifický systém overenia vzdelania alternatívnou formou, čo spôsobuje neuznanie vyššieho vzdelania v SR.

4.1.6.2 Migrácia – prístup na pracovný trh

Všeobecný právny režim

Postup pri zamestnávaní štátnych príslušníkov tretích krajín pozostáva z dvoch hlavných krokov: z udelenia povolenia na zamestnanie (ako doklad o účele pobytu predkladaný k žiadosti o povolenie na pobyt) a následne z udelenia prechodného pobytu na účel zamestnania. Štátny príslušník tretej krajiny je povinný pred príchodom na územie SR písomne požiadať príslušný úrad práce, sociálnych vecí a rodiny o povolenie

na zamestnanie sám alebo prostredníctvom budúceho zamestnávateľa, alebo prostredníctvom právnickej osoby alebo fyzickej osoby, ku ktorej bude vyslaný vykonávať prácu. Príslušným úradom práce na udelenie povolenia na zamestnanie je úrad práce, v ktorého územnom obvode bude cudzinec zamestnaný alebo tu bude vyslaný pracovník vykonávať prácu.

Súčasťou žiadosti je prísľub zamestnávateľa, že cudzinca prijme do zamestnania. Druh práce, miesto výkonu práce a zamestnávateľ sa viažu na konkrétne povolenie na pobyt. Doklady predkladané so žiadosťou o povolenie na zamestnanie sú najmä:

- kópia platného dokladu totožnosti;
- potvrdenie o vzdelaní: diplom, certifikát úradne preložený do slovenského jazyka;
- notársky overené splnomocnenie, ktoré cudzinec udelil svojmu budúceму zamestnávateľovi s cieľom podania žiadosti na úrad práce a všetky súvisiace úkony.

Úrad práce môže, ale nemusí, požiadať o predloženie:

- potvrdenia, že budúci zamestnávateľ si plní daňové povinnosti a pod.;
- iných dokladov v závislosti od bilaterálnej dohody medzi štátmi;
- výpisu z obchodného registra budúceho zamestnávateľa.

Úrad práce pri udeľovaní povolení na zamestnanie prihliada na situáciu na trhu práce, preveruje stav uchádzačov o zamestnanie v požadovanej alebo príbuznej profesii a zvažuje dôvody, ktoré uvádza zamestnávateľ. Úrad podľa zákona o službách zamestnanosti posúdi žiadosť o povolenie na zamestnanie do 30 dní od jej doručenia a následne informuje žiadateľa o udelení/neudelení povolenia na zamestnanie. Povolenie na zamestnanie sa vydáva na obdobie zamestnania, najviac však na 2 roky. Úrad ho môže predĺžiť na základe žiadosti aj viackrát, ale

vždy najviac na obdobie 2 rokov, pričom skúma situáciu na trhu práce. Podmienkou predĺženia povolenia na zamestnanie je, že zamestnanie sa bude vykonávať u toho istého zamestnávateľa.

V prípade žiadateľov o modrú kartu EÚ je štátny príslušník tretej krajiny povinný podať písomnú žiadosť o vydanie potvrdenia o možnosti obsadenia pracovného miesta ústrediu; túto žiadosť môže podať aj budúci zamestnávateľ. Súčasťou žiadosti o vydanie potvrdenia o možnosti obsadenia pracovného miesta je pracovná zmluva na výkon zamestnania, ktoré zodpovedá vysokokvalifikovanému zamestnaniu, alebo písomný prísľub zamestnávateľa na prijatie štátneho príslušníka tretej krajiny do zamestnania, ktoré zodpovedá vysokokvalifikovanému zamestnaniu podľa osobitného predpisu, a doklad potvrdzujúci vyššiu odbornú kvalifikáciu. Potvrdenie o možnosti obsadenia pracovného miesta môže ústredie vydať štátnemu príslušníkovi tretej krajiny, ak voľné pracovné miesto nie je možné obsadiť uchádzačom o zamestnanie vedeným v evidencii uchádzačov o zamestnanie príslušného úradu; príslušným úradom je úrad, v ktorého územnom obvode má štátny príslušník tretej krajiny vykonávať zamestnanie. Súčasťou potvrdenia o možnosti obsadenia pracovného miesta je aj potvrdenie o tom, či doklad potvrdzujúci vyššiu odbornú kvalifikáciu zodpovedá požiadavkám na výkon vysokokvalifikovaného zamestnania.

Štátnemu príslušníkovi tretej krajiny, ktorý má udelený prechodný pobyt na účel zlúčenia rodiny, sa umožňuje podniknúť ihneď po udelení prechodného pobytu, výnimky upravuje zákon. Podľa zákona o službách zamestnanosti sa povolenie na zamestnanie nevyžaduje, ak bol štátnemu príslušníkovi tretej krajiny udelený prechodný pobyt na účel zlúčenia rodiny.

Do praxe sa zaviedol od 1. 1. 2014 efektívnejší proces vybavovania žiadostí štátnych príslušníkov tretích krajín o vydanie jednotného povolenia na pobyt a zamestnanie na jednom mieste, čím sa podstatne zjednodušilo správne konanie smerujúce k vydaniu tohto individuálneho

správneho aktu. Jednotné povolenie na pobyt a zamestnanie je typ prechodného pobytu na účel zamestnania, ktorý sa vydáva na základe potvrdenia o možnosti obsadenia voľného pracovného miesta¹³⁰. Štátny príslušník tretej krajiny, ktorý sa chce zamestnať na území SR, požiadava o vydanie jednotného povolenia na pobyt na policajnom útvere, ktorý je povinný prijať aj neúplnú žiadosť. Jednotné povolenie na pobyt oprávňuje štátneho príslušníka zdržiavať sa na území SR na účel výkonu zamestnania.

Pri tomto type pobytu postačuje, aby ste požiadali o prechodný pobyt na účel zamestnania, pričom nie je potrebné, aby ste vy alebo váš budúci zamestnávateľ žiadali príslušný úrad práce o povolenie na zamestnanie.

Začlenenie na slovenský pracovný trh majú v kompetencii miestne úrady práce, sociálnych vecí a rodiny, spadajúce pod ÚPSVaR, ktoré vedú databázu voľných pracovných miest. V tejto súvislosti je potrebné spomenúť Európske služby zamestnanosti (EURES). Pracujú v nich poradcovia výškolení EK, ktorí poskytujú informačné, poradenské a sprostredkovateľské služby klientom po celej Európe.

Kontrolu nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania štátnych príslušníkov tretích krajín v podmienkach SR kontrolujú inšpektori Národného inšpektorátu práce v súčinnosti s políciou, ako aj odbory kontroly ÚPSVaR.

4.1.7 Návraty zo SR

V tejto časti opisujeme organizáciu návratov štátnych príslušníkov tretích krajín z územia SR do krajiny pôvodu, krajiny tranzitu alebo inej tretej krajiny. Dôraz kladieme na rozdiely medzi štátnymi príslušníkmi tretích krajín, ktorí sa vracajú v dôsledku zamietnutia vstupu a osôb, ktoré sa zdržiavajú na území SR neoprávnene, resp. toto oprávnenie stratili.

¹³⁰ Informácie dostupné na <http://mic.iom.sk/sk/praca/zamestnanie/246-jednotne-povolenie-na-pobyt-a-zamestnanie.html> (citované dňa 31. 8. 2014).

4.1.7.1 Nútené návraty – vyhostenie¹³¹

Najdôležitejším právnym predpisom v tejto oblasti je zákon o pobyte cudzincov. Na základe transpozície návratovej smernice do zákona o pobyte cudzincov, je pojem návrat totožný s pojmom administratívne vyhostenie (AV). Predmetný zákon ako jediný národný právny predpis rieši problematiku návratov a súčasne riešenia neoprávneneho pobytu cudzincov na území SR (dôvody AV, uloženie zákazu vstupu, prekážky AV, rozhodovanie o AV, výkon rozhodnutia o AV (nútený návrat), zaistenie. Súčasný zákon o pobyte cudzincov rozšíril definíciu administratívneho vyhostenia o povinnosť cudzinca v prípade vydania rozhodnutia o administratívnom vyhostení vycestovať na územie štátu EÚ, ak má v tomto štáte udelené právo na pobyt. V rozhodnutí o AV sa uvádza aj krajina, do ktorej je cudzinec vyhostený, ak je túto krajinu možné určiť, a uloženie zákazu vstupu, ak nie je určená lehota na vycestovanie.

Ďalšie pramene práva, z ktorých sa vychádza pri realizácii administratívneho vyhostenia, sú najmä:

- medzinárodné právne normy: predovšetkým Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd a Dohovor o právach dieťaťa;
- európska právna úprava: *rozhodnutie Rady č. 2004/573/ES z 29. apríla 2004 o organizácii spoločných letov na odsuny štátnych príslušníkov tretích krajín, na ktorých sa vzťahujú príkazy na individuálny odsun z územia dvoch alebo viacerých členských štátov*, smernica Rady č. 2003/110/ES z 25. novembra 2003 o pomoci v prípadoch tranzitu na účely leteckého odsunu; *Európsky pakt o prisťahovalectve a azyle*; smernica Európskeho parlamentu a Rady 2008/115/ES zo 16. decembra 2008 o spoločných normách a postupoch členských štátov na účely návratu štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí sa neoprávnene zdržiavajú na ich území (návratová smernica); smernica Rady 2001/40/ES z 28. mája 2001 o vzájomnom uznávaní rozhodnutí o vyhostení štátnych príslušníkov tretích krajín (smernica 2001/40/ES).

¹³¹ Informácie poskytol ÚHCP P PZ.

Na národnej úrovni je nevyhnutné okrem zákona o pobyte cudzincov vychádzať aj zo zákona č. 171/1993 Z. z. o PZ, zákona č. 71/1967 Zb. o správnom konaní a zákona č. 382/2004 Z. z. o znalcoch, tlmočníkoch a prekladateľoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov (príbratie tlmočníka) a iné zákony a príslušné interné predpisy MV SR.

Legislatíva SR rozlišuje dva druhy vyhostenia: administratívne vyhostenie a súdne vyhostenie.

1. **Administratívne vyhostenie** – rozhodnutie policajného útvaru o tom, že cudzinec nemá alebo stratil oprávnenie zdržiavať sa na území SR a je povinný opustiť územie SR, s možnosťou určenia lehoty na jeho vycestovanie do krajiny pôvodu, krajiny tranzitu alebo ktorejkoľvek tretej krajiny, ktorá ho prijme, alebo na územie členského štátu EÚ alebo EHP, v ktorom má udelené právo na pobyt alebo poskytnutú medzinárodnú ochranu. Od 1. 1. 2012 je možné administratívne vyhostiť štátneho príslušníka tretej krajiny, ktorý má priznané postavenie osoby s dlhodobým pobytom EÚ a určiť mu zákaz vstupu len v prípade, ak vážne ohrozuje bezpečnosť štátu alebo verejný poriadok. Hromadné vyhostenie cudzincov na základe jedného rozhodnutia je neprípustné.

Výkon administratívneho vyhostenia – policajný útvar zabezpečí výkon rozhodnutia o administratívnom vyhostení, ak:

- policajný útvar v rozhodnutí o administratívnom vyhostení neurčil lehotu na vycestovanie;
- štátny príslušník tretej krajiny nevycestoval v lehote určenej v rozhodnutí o administratívnom vyhostení;
- štátny príslušník tretej krajiny má byť podľa medzinárodnej zmluvy vrátený na územie zmluvného štátu;
- štátny príslušník tretej krajiny nemôže vycestovať, pretože nemá platný cestovný doklad alebo prostriedky na vycestovanie;

- štátny príslušník tretej krajiny nevycestoval v rámci AVRR v lehote určenej v rozhodnutí o administratívnom vyhostení podľa § 82 ods. 9 alebo
- na základe oznámenia organizácie, ktorá vykonáva program AVRR, že sa štátny príslušník tretej krajiny úmyselne vyhol realizácii AVRR¹³².

2. **Súdne vyhostenie** – súdom uložený trest vyhostenia podľa ustanovenia § 65 zákona č. 300/2005 Trestný zákon. Na základe cit. ustanovenia, ak to vyžaduje bezpečnosť osôb alebo majetku, alebo iný verejný záujem, môže súd páchatelovi, ktorý nie je občanom SR, občanom EHP ani osobou, ktorej bol udelený azyl alebo bola poskytnutá doplnková ochrana, uložiť trest vyhostenia z územia SR, a to na 1 až 15 rokov.

Štátny príslušník tretej krajiny môže požiadať policajný útvar o písomný preklad dôvodu administratívneho vyhostenia, doby zákazu vstupu a poučenia o možnosti odvolania v jazyku, o ktorom sa predpokladá, že mu rozumie.

Zákon o pobyte cudzincov určuje lehotu na vycestovanie cudzinca. Uvádza skutočnosti, ktoré policajný útvar berie do úvahy pri rozhodovaní o administratívnom vyhostení (napr. zdravotný stav cudzinca alebo stav cudzinca, ktorý je zraniteľnou osobou). Na účel výkonu rozhodnutia o administratívnom vyhostení alebo súdneho vyhostenia (teda keď je osobe uložený trest vyhostenia súdom) je policajt oprávnený osobu zaistiť¹³³. Nie všetci cudzinci, ktorým je vydané rozhodnutie o administratívnom vyhostení, sú zaisťovaní. Ak je nevyhnutné na základe zákonom stanovených dôvodov osobu zaistiť a umiestniť ju do ÚPZC, musí policajný útvar rozhodnúť, na akú dobu osobu zaistí. Maximálna doba zaistenia je 6 mesiacov. Policajný útvar môže predĺžiť lehotu zaistenia najviac o ďalších 12 mesiacov. Počas doby zaistenia cudzinca majú zástupcovia MVO prístup do ÚPZC, ktorý podlieha súhlasu riaditeľa zariadenia. Zákon

o pobyte cudzincov zároveň v § 88 ods. 2 definuje riziko úteku štátneho príslušníka tretej krajiny. Ide o stav, kedy je na základe dôvodnej obavy alebo priamej hrozby možné predpokladať, že štátny príslušník tretej krajiny ujde alebo sa bude skrývať, najmä ak nemožno jeho totožnosť ihneď zistiť, nemá povolený pobyt alebo mu hrozí uloženie zákazu vstupu na viac ako 3 roky. Zákon o pobyte cudzincov umožňuje aj dve alternatívy k zaisteniu, o ktorých rozhoduje policajný útvar za zákonom stanovených podmienok. Ide o uloženie povinnosti štátnemu príslušníkovi tretej krajiny hlásiť pobyt alebo zložiť peňažnú záruku. Ak dôjde k porušeniu týchto opatrení, policajný útvar rozhodne o zaistení štátneho príslušníka tretej krajiny, prípadne aj o prepadení peňažnej záruky, ak bola uložená. PZ vráti peňažnú záruku osobe, ktorá ju zložila, bezodkladne po vykonaní administratívneho vyhostenia štátneho príslušníka tretej krajiny, po jeho vycestovaní v rámci AVRR alebo ak mu bol udelený pobyt, azyl alebo mu bola poskytnutá doplnková ochrana. Náklady na vrátenie peňažnej záruky znáša osoba, ktorá ju zložila.

Policajný útvar poučí cudzinca, proti ktorému sa vedie konanie o AV a ktorý je zaistený, o jeho právach a povinnostiach a toto poučenie bude opakovať v pravidelných intervaloch. Rovnako ako pri vyhostení aj pri zaistení sa venuje osobitná pozornosť zraniteľným osobám; cudzinci mladší ako 15 rokov majú pri pobyte v zariadení nad 180 dní prístup k vzdelaniu.¹³⁴

Konanie o AV

V konaní o AV¹³⁵ rozhoduje v prvom stupni policajný útvar, ktorý rozhodnutie vydal, v druhom stupni príslušné riaditeľstvo. Štátny príslušník tretej krajiny môže proti rozhodnutiu o administratívnom vyhostení podať opravný prostriedok v lehote do 15 dní od dňa doručenia rozhodnutia o AV. Policajný útvar, ktorý rozhodnutie vydal, ho posúdi, a ak mu v plnom rozsahu

hu vyhovie (tzv. autoremedúra), spracuje rozhodnutie, ktorým zruší pôvodné rozhodnutie. Ak policajný útvar odvolaniu nevyhoví, predloží ho druhostupňovému správnomu orgánu v lehote najviac 30 dní od doručenia odvolania. Odvolanie proti rozhodnutiu o administratívnom vyhostení má odkladný účinok. Odkladný účinok odvolania je možné aj vylúčiť (podľa správneho poriadku), čo znamená, že samotné odvolanie nemá vplyv na výkon rozhodnutia o administratívnom vyhostení. Štátny príslušník tretej krajiny, ktorému bolo vydané rozhodnutie o administratívnom vyhostení s určením lehoty na vycestovanie, je povinný vycestovať v danej lehote. Príslušné OCP PZ určí lehotu na vycestovanie najmenej 7 a najviac 30 dní od právoplatnosti rozhodnutia. Túto lehotu je možné primerane predĺžiť s ohľadom na predchádzajúcu dĺžku pobytu, súkromné a rodinné pomery alebo zdravotný stav štátneho príslušníka tretej krajiny. V prípade, že sa zistí, že cudzinec v určenej lehote nevycestoval, policajný útvar zabezpečí výkon rozhodnutia o AV.

V prípade, že OCP PZ neurčí lehotu na vycestovanie na základe zákonných dôvodov, je osoba zaistená a umiestnená do príslušného ÚPZC za účelom, ktorý sa uvedie v príslušnom rozhodnutí. Zvyčajne po tomto úkone, ak je to možné, nasleduje výkon jej vyhostenia, výkon dublinského transferu, resp. odovzdanie na základe readmisnej dohody. Výkon vyhostenia (nútený návrat) nemusí byť zrealizovaný, ak osoba požiada o registráciu do programu AVRR, prípadne osoba požiada o azyl a jej žiadosti bude vyhovie.

Zákon o pobyte cudzincov stanovuje aj prípady, kedy v rozhodnutí o AV policajný útvar neurčí lehotu na vycestovanie; ide najmä o prípady, ak:

- a) možno predpokladať, že štátny príslušník tretej krajiny ujde alebo bude iným spôsobom mariť alebo sťažovať výkon rozhodnutia o AV, najmä ak nemožno zistiť jeho totožnosť;
- b) je možné štátneho príslušníka tretej krajiny zaistiť podľa § 88, a to v prípadoch, ak existuje riziko jeho úteku, alebo sa vyhýba, alebo

bráni procesu prípravy výkonu administratívneho vyhostenia atď.;

- c) štátny príslušník tretej krajiny ohrozuje bezpečnosť štátu, verejný poriadok, zdravie alebo práva a slobody iných.

Administratívne vyhostiť cudzinca a určiť mu zákaz vstupu môže policajný útvar len z dôvodov, ktoré explicitne uvádza zákon o pobyte cudzincov. Policajný útvar môže administratívne vyhostiť cudzinca a určiť zákaz vstupu:

a) na 1 rok, ak:

1. odmieta hodnoverným spôsobom preukázať svoju totožnosť;
2. zistí, že účel, na ktorý bol štátnemu príslušníkovi tretej krajiny udelený prechodný pobyt, zanikol a že štátny príslušník tretej krajiny túto skutočnosť neoznámil policajnému útvaru;
3. nevycestoval najneskôr v posledný deň oprávneného pobytu;

b) na 1 až 5 rokov, ak:

1. ohrozuje bezpečnosť štátu, verejný poriadok alebo verejné zdravie;
2. bol právoplatne odsúdený za úmyselný trestný čin a nebol mu uložený trest vyhostenia;
3. poruší predpisy o omamných látkach a psychotropných látkach;
4. pri kontrole podľa tohto zákona predložil falošný alebo pozmenený doklad alebo doklad inej osoby;
5. uzavrel účelové manželstvo;
6. neoprávnene prekročil vonkajšiu hranicu alebo sa úmyselne vyhne, alebo sa odmietne podrobiť hraničnej kontrole pri prekročení vonkajšej hranice;
7. má neoprávnený pobyt na území SR;
8. marí výkon rozhodnutia štátneho orgánu;
9. policajný útvar zrušil alebo odvolal jeho vízum;
10. uviedol v konaní podľa zákona o pobyte cudzincov nepravdivé, neúplné alebo zavádzajúce údaje alebo predložil falošné alebo pozmenené doklady, alebo doklady inej osoby;

¹³² § 84 ods. 1 zákona o pobyte cudzincov.

¹³³ § 88 – 100 zákona č. 404/2011 Z. z o pobyte cudzincov.

¹³⁴ Mittelmanová, M., Programy a stratégie asistovaných návratov v SR a reintegrácia v tretích krajinách. Štúdia EMN, IOM, Bratislava, 2010, s. 19 – 20.

¹³⁵ Na konanie o administratívnom vyhostení sa v zmysle § 120 ods. 1 zákona o pobyte cudzincov vzťahuje všeobecný predpis o správnom konaní, a to zákon č. 71/1967 Zb.

c) na 1 až 3 roky, ak:

1. vykonáva inú činnosť, než na akú mu bol udelený prechodný pobyt alebo vízum;
2. zdržiava sa na území SR na základe medzinárodnej zmluvy alebo rozhodnutia vlády SR, ale koná v rozpore s touto medzinárodnou zmluvou alebo s rozhodnutím vlády SR;
3. iným spôsobom závažne porušil alebo opakovane porušil všeobecne záväzné právne predpisy;

d) na 10 rokov: ak štátny príslušník tretej krajiny predstavuje vážnu hrozbu pre bezpečnosť štátu alebo verejný poriadok.

AV rodinného príslušníka občana Únie

Zákon o pobyte cudzincov osobitne upravuje podmienky AV rodinných príslušníkov občana Únie. V prípade týchto osôb sa posilnila právna istota súvisiaca s podmienkami administratívneho vyhostenia, a to tým spôsobom, že policajný útvar môže administratívne vyhostiť len z vážnych dôvodov ohrozenia bezpečnosti štátu, verejného poriadku alebo verejného zdravia. Vážne dôvody ohrozenia bezpečnosti štátu zahŕňajú napríklad prípad, keď je cudzinec právoplatne odsúdený za obzvlášť závažný trestný čin. Za ohrozenie verejného zdravia sa nepovažuje skutočnosť, že choroba vypukla tri mesiace po vstupe cudzinca na územie SR.

Policajný útvar nemôže administratívne vyhostiť:

- a) dieťa mladšie ako 18 rokov; to neplatí, ak je vyhostenie tohto dieťaťa v jeho záujme;
- b) štátneho príslušníka tretej krajiny, u ktorého dôjde k vzniku choroby, ktorá ohrozuje verejné zdravie, po udelení pobytu; to neplatí, ak dôjde k vzniku choroby, ktorá ohrozuje verejné zdravie, do troch mesiacov od vstupu štátneho príslušníka tretej krajiny na územie SR;
- c) štátneho príslušníka tretej krajiny, ktorý je obeťou obchodovania s ľuďmi, ak má najmenej 18 rokov, počas obdobia najviac 90 dní, počas ktorých sa štátny príslušník tre-

tej krajiny rozhodne, či bude spolupracovať s orgánmi činnými v trestnom konaní pri obhajobovaní trestného činu súvisiaceho s obchodovaním s ľuďmi; túto lehotu je možné na žiadosť osoby poverenej ministerstvom vnútra predĺžiť o 30 dní.

Ďalej policajný útvar nemôže vyhostiť cudzinca ani v prípade existencie prekážok AV, ktoré explicitne uvádza ustanovenie § 81 zákona o pobyte cudzincov. Z uvedeného ustanovenia vyplýva, že cudzinca nemožno vyhostiť do štátu, v ktorom:

- a) by bol ohrozený jeho život z dôvodov jeho rasy, národnosti, náboženstva, príslušnosti k určitej sociálnej skupine alebo pre politické presvedčenie, alebo
- b) by mu hrozilo mučenie, kruté, neľudské alebo ponižujúce zaobchádzanie, alebo trest, alebo
- c) by mu bol uložený trest smrti, alebo je predpoklad, že v prebiehajúcom trestnom konaní mu takýto trest môže byť uložený, alebo
- d) by bola ohrozená jeho sloboda z dôvodov jeho rasy, národnosti, náboženstva, príslušnosti k určitej sociálnej skupine alebo pre politické presvedčenie. To však neplatí, ak svojím konaním ohrozuje bezpečnosť štátu alebo ak bol odsúdený za zločin a predstavuje nebezpečenstvo pre SR;
- e) cudzinca nemožno administratívne vyhostiť ani do štátu, v ktorom mu hrozí návrat do štátu podľa písm. a) až d).

Osobu bez štátnej príslušnosti je možné administratívne vyhostiť len vtedy, ak svojím konaním ohrozuje bezpečnosť štátu alebo verejný poriadok a nevzťahujú sa na ňu prekážky administratívneho vyhostenia uvedené vyššie.

Výkon rozhodnutia však nie je možné zrealizovať vždy a za každých okolností. Policajný útvar v zmysle zákona o pobyte cudzincov rozhodnutie o administratívnom vyhostení nevykoná, ak:

- a) nie je možné štátnemu príslušníkovi tretej krajiny, ktorý nemá vlastný platný cestovný doklad, tento zabezpečiť ani prostredníctvom zastupiteľského úradu štátu, ktorého je štátnym príslušníkom, uplynula lehota zaistenia a nie je možné zabezpečiť vycestovanie štátneho príslušníka tretej krajiny ani na cudzinecký pas;
- b) štátny príslušník tretej krajiny pred výkonom rozhodnutia o administratívnom vyhostení požiadal o AVRR; to neplatí, ak sa AVRR neuskutoční do 90 dní alebo do skončenia predĺženého obdobia podľa § 58 ods. 5.

Policajný útvar zabezpečí výkon rozhodnutia o vyhostení vydaného členským štátom EHP („vydávajúci štát“), ak:

- a) bol štátny príslušník tretej krajiny v tomto štáte odsúdený na trest odňatia slobody najmenej na jeden rok;
- b) existuje dôvodné podozrenie, že štátny príslušník tretej krajiny v tomto štáte spáchal, pokúsil sa spáchať alebo sa pripravoval na spáchanie zločinu;
- c) štátny príslušník tretej krajiny porušil predpisy tohto štátu upravujúce vstup a pobyt štátnych príslušníkov tretej krajiny.

Pred výkonom takéhoto rozhodnutia je policajný útvar povinný zabezpečiť vyjadrenie štátu, ktorý ho vydal, resp. štátu EHP, v ktorom má cudzinec povolený pobyt. Zároveň je povinný zabezpečiť, aby sa vyhostenie vykonalo v súlade s medzinárodnými aj vnútroštátnymi predpismi a aby o tejto skutočnosti bol informovaný štát, ktorý ho vydal.

Cudzincovi, ktorý bol administratívne vyhostený, môže MV SR povoliť vstup na územie SR z humanitných dôvodov, predovšetkým v prípa-

doch úmrtia alebo návštevy vážne chorej osoby, ktorá je štátnemu príslušníkovi tretej krajiny blízkou osobou, alebo v prípade, ak by bol pobyt cudzinca v záujme SR a vec nemožno vybaviť v zahraničí. Občan Únie alebo rodinný príslušník občana Únie môže požiadať o zrušenie zákazu vstupu uloženého v rozhodnutí o administratívnom vyhostení na základe dôkazov potvrdzujúcich, že došlo k podstatnej zmene okolností, pre ktoré bol administratívne vyhostený a bol mu určený čas zákazu vstupu. MV SR rozhodne o jeho žiadosti do 180 dní od jej doručenia.

Zákaz vstupu môže MV SR zrušiť, ak štátny príslušník tretej krajiny preukáže, že vycestoval v lehote, ktorú určil policajný útvar v rozhodnutí, alebo ak vycestoval v rámci dobrovoľných návratov.

Policajný útvar vydá rozhodnutie o administratívnom vyhostení v prípade štátneho príslušníka tretej krajiny, ktorý má neoprávnený pobyt na území SR bez uloženia zákazu vstupu, ak sa štátny príslušník tretej krajiny dobrovoľne dostaví na policajný útvar a požiada o návrat do domovského štátu v rámci AVRR¹³⁶.

Podľa § 84 ods. 9 zákona o pobyte cudzincov spočíva kontrola výkonu rozhodnutia o administratívnom vyhostení a výkonu trestu vyhostenia najmä v kontrole:

- dodržiavania práv a povinností štátnych príslušníkov tretích krajín umiestnených v zariadení,
- dodržiavania povinností policajného útvaru a zariadenia v súvislosti so zaistením štátneho príslušníka tretej krajiny,
- počas prípravy a v priebehu odsunu,
- po skončení odsunu v krajine, kam sa odsun vykonal.

¹³⁶ § 82 ods. 2 zákona o pobyte cudzincov.

4.1.7.2 Asistované dobrovoľné návraty a reintegrácie¹³⁷

AVRR sú v SR vykonávané na základe Dohody medzi IOM a MV SR o pomoci pri návrate neúspešných žiadateľov o azyl a ilegálnych migrantov do krajiny pôvodu (uzatvorená v roku 1998). Príslušné ustanovenia zákona o azyle a zákona o pobyte cudzincov bližšie upravujú niektoré aspekty súvisiace s postavením cudzinca, keď požiada o AVRR.

AVRR sa v SR rozumie „návrat štátneho príslušníka tretej krajiny do krajiny pôvodu, posledného bydliska alebo ktorejkoľvek tretej krajiny, do ktorej sa štátny príslušník tretej krajiny rozhodne vrátiť a ktorá ho prijme, a ktorý zabezpečuje IOM alebo iná MVO na základe dohody s vládou SR¹³⁸“.

O AVRR môžu požiadať štátni príslušníci tretích krajín bez povolenia na pobyt na Slovensku, žiadatelia o azyl, ktorí sa chcú vrátiť domov, neúspešní žiadatelia o azyl a cudzinci uviaznutí v tranzitnom priestore. Rozhodnutie zaregistrovať sa do programu AVRR je na dobrovoľnom rozhodnutí cudzinca. Program AVRR realizuje IOM.

Od roku 2007 je súčasťou programu AVRR aj reintegračná pomoc cudzincom, ktorú môžu získať po návrate do krajiny pôvodu. Cudzinci, ktorí sa vracajú domov v rámci programu AVRR, môžu požiadať o tento typ pomoci na zabezpečenie životných potrieb po návrate domov. Podporu môžu využiť na založenie menších podnikateľských aktivít, ktoré pre cudzincov a ich rodiny následne generujú príjem, na zvýšenie vlastnej kvalifikácie, ktorá môže zvýšiť ich šancu zamestnať sa, na pomoc pri hľadaní práce, na dočasné ubytovanie, právnu alebo zdravotnú pomoc.¹³⁹

¹³⁷ Informácie poskytla Medzinárodná organizácia pre migráciu (IOM) – Úrad v SR dňa 25. 11. 2014.

¹³⁸ Podľa § 2 odseku 1 písm. a) zákona 404/2011 Z. z. o pobyte cudzincov a o zmene a doplnení niektorých zákonov, účinné od 1. januára 2014 (ďalej aj zákon o pobyte cudzincov).

¹³⁹ V čase spracovania tejto štúdie bola maximálna výška reintegračnej pomoci stanovená na 1 400 eur (v prípade špecifickej pomoci pre zraniteľných cudzincov 2 100 €), pričom konečná výška finančnej pomoci sa odvíja od konkrétnych potrieb klienta.

Pomoc je prispôbená individuálnym potrebám cudzincov a podľa situácie a podmienok v ich krajine.

Cudzinci sa o programe AVRR môžu dozvedieť viac na webovej stránke IOM www.avr.iom.sk. Stránka poskytuje migrantom informácie o AVRR v slovenčine, angličtine, vo vietnamčine, v ruštine, čínštine a v arabčine. Informácie je možné získať aj prostredníctvom zvýhodnenej linky AVRR 0850 211 262, aj s možnosťou tlmočenia hovoru do vybraných jazykov alebo prostredníctvom e-mailu returnhome@iom.int. Pracovníci IOM osobne informujú cudzincov o možnosti dobrovoľného návratu v azylových a detenčných zariadeniach MV SR a v kancelárii IOM v Bratislave a v Košiciach. Informácie o AVRR a pomoci po návrate domov sú k dispozícii aj v informačných materiáloch, ako sú brožúry a plagáty, ktoré sú umiestnené na OCP PZ a odbore hraničnej kontroly (OHK PZ), v ÚPZC, azylových zariadeniach MV SR, zastupiteľských úradoch krajín pôvodu cudzincov, MVO a ďalších inštitúciách. O možnosti vrátiť sa do krajiny pôvodu s IOM okrem týchto materiálov informujú aj samotní pracovníci OCP PZ a OHK PZ v zmysle zákona o pobyte cudzincov. Informácie o možnosti požiadať o dobrovoľný návrat sú tiež súčasťou postupu pri vydaní rozhodnutia o administratívnom vyhostení cudzinca zo SR.

Realizáciu programu AVRR od roku 2006 spolufinancovala EÚ z ERF a od roku 2009 ju spolufinancuje EÚ z Európskeho fondu pre návrat v rámci programu Solidarita a riadenie migračných tokov. Program spolufinancuje MV SR.

Legislatívne zmeny v AVRR

Podľa zákona o pobyte cudzincov č. 404/2011 Z. z. a jeho zmenách a doplnení policajný útvar administratívne vyhostí štátneho príslušníka tretej krajiny, ak má neoprávnený pobyt na území SR.¹⁴⁰ Policajný útvar je povinný bezprostredne po zaistení štátneho príslušníka tretej krajiny poučiť ho v jazyku, ktorému rozumie, alebo v jazyku, o ktorom sa dá odôvodnene predpokladať,

¹⁴⁰ § 82 odsek 1 písm. b) zákona o pobyte cudzincov.

že mu rozumie, o možnosti požiadať o AVRR.¹⁴¹ Ak sa štátny príslušník tretej krajiny dobrovoľne dostaví na policajný útvar a požiada o návrat do domovského štátu v rámci programu AVRR, policajný útvar vydá rozhodnutie o administratívnom vyhostení bez uloženia zákazu vstupu.¹⁴² Policajný útvar určí lehotu na vycestovanie, najviac 90 dní od vykonateľnosti tohto rozhodnutia, a túto lehotu je možné v odôvodnených prípadoch spojených s realizáciou AVRR aj opakovane predĺžiť.¹⁴³ Štátny príslušník tretej krajiny, ktorý má neoprávnený pobyt na území SR a ktorý požiadal o AVRR do krajiny pôvodu, sa nedopúšťa priestupku na úseku pobytu.¹⁴⁴ Štátnemu príslušníkovi tretej krajiny, ktorý bol administratívne vyhostený, môže MV SR zrušiť zákaz vstupu, ak preukáže, že vycestoval v rámci AVRR.¹⁴⁵

4.2 Súvis s inými politickými oblasťami

V oblasti migrácie a azylu je mimoriadne dôležité koordinovať práce zodpovedných inštitúcií, pretože sú prevažne medzirezortného charakteru a vyžadujú si spoluprácu viacerých ministerstiev. Kľúčovú úlohu v tomto plní Riadiaci výbor pre migráciu a integráciu.

Zahraničná aj rozvojová politika je v SR doménou MZVaEZ SR. S cieľom manažovať pridelovanie rozvojovej pomoci vznikla 1. 1. 2007 Slovenská agentúra pre oficiálnu rozvojovú pomoc. Mnohé z projektov podporených MZVaEZ SR sa zameriavajú na krajiny, ktoré boli v minulosti krajinami pôvodu nelegálnych migrantov (napríklad Moldavsko, Bangladéš). Určité aspekty zahraničnej politiky súvisia totiž s problémom nelegálnej migrácie. V správe o plnení úloh Konceptie migračnej politiky SR sa spomína prínos MZVaEZ SR k budovaniu partnerstva s krajinami pôvodu nelegálnej migrácie.

¹⁴¹ § 90 odsek 1 písm. e) zákona o pobyte cudzincov.

¹⁴² § 82 odsek 9 zákona o pobyte cudzincov.

¹⁴³ § 83 odsek 1 zákona o pobyte cudzincov.

¹⁴⁴ § 118 odsek 5 zákona o pobyte cudzincov.

¹⁴⁵ § 86 odsek 1 zákona o pobyte cudzincov.

Dňa 20. 12. 2013 MZVaEZ SR schválilo v poradí tretí základný koncepčný dokument Strednodobá stratégia oficiálnej rozvojovej pomoci SR na roky 2014 – 2018. V zmysle zákona č. 617/2007 Z. z. je stratégia hlavným nástrojom plánovania rozvojovej pomoci.

Na roky 2014 – 2018 je stanovených 10 teritoriálnych priorit oficiálnej rozvojovej pomoci SR. V dvoch nosných programoch SlovakAid – Program rozvojových intervencií a Program odovzdávania transformačných skúseností – bude SR spolupracovať s partnerskými krajinami nasledovne: 1. Programové krajiny: Afganistan, Keňa, Moldavsko, 2. Projektové krajiny: Albánsko, Bielorusko, Bosna a Hercegovina, Gruzínsko, Kosovo, Ukrajina, 3. Krajina s mimoriadnymi humanitárnymi a rozvojovými potrebami: Južný Sudán¹⁴⁶.

Čo sa týka sektorových priorit, bude vo všeobecnosti rozvojová spolupráca SR orientovaná na nasledovných sedem oblastí:

- vzdelávanie – odborné vzdelávanie so zameraním na vstup na trh práce a vlastné podnikanie, vzdelávanie učiteľov, vybavenie školských zariadení;
- zdravotníctvo – základná zdravotná starostlivosť, výživové programy, vzdelávanie a osвета obyvateľstva v oblasti prevencie a zdravotnej starostlivosti, vzdelávanie zdravotníckeho personálu;
- dobrá správa vecí verejných a budovanie občianskej spoločnosti – riadenie verejných financií, reforma verejného sektora, podpora právneho štátu a účasti občianskej spoločnosti na demokratických procesoch, reforma bezpečnostného sektora, aktivity civilných expertov v medzinárodnom krízovom manažmente;
- poľnohospodárstvo a lesné hospodárstvo – zavádzanie nových techník a postupov, spracovanie poľnohospodárskych produktov so zameraním na ich marketing a predaj, potravinová bezpečnosť, ochrana pôdy;

¹⁴⁶ Informácie dostupné na https://www.mzv.sk/sk/zahranicna_politika/oficialna_rozvojova_pomoc-slovenska_rozvojova_pomoc (citované dňa 31. 8. 2014).

- voda a sanitácia – zásobovanie pitnou vodou, vodné a odpadové hospodárstvo;
- energetika – so zameraním na energetickú bezpečnosť a alternatívne zdroje;
- podpora tvorby trhového prostredia a malého a stredného podnikania.

MV SR je v súčinnosti s MZVaEZ SR zodpovedné za uzatváranie dvojstranných medzivládnych dohôd o readmisii. K 31. 7. 2012 mala SR platných 20 readmisných dohôd, ktoré uzatvorila na bilaterálnej úrovni. V rokoch 2013 – 2014 neuzavrela SR žiadnu novú bilaterálnu readmisnú dohodu, ale pracovalo sa na vykonávacích protokoloch k readmisným dohodám, ktoré boli uzavreté medzi EÚ a tretími krajinami¹⁴⁷. Medzi členské štáty EÚ, s ktorými má SR uzatvorenú readmisnú dohodu, patrí Belgicko, Bulharsko, Česká republika, Francúzsko, Holandsko, Chorvátsko, Luxembursko, Nemecko, Maďarsko, Poľsko, Rakúsko, Rumunsko, Slovinsko, Španielsko, Švédsko a Taliansko. V prípade tretích krajín uzatvorila SR readmisnú dohodu s Nórskom, Švajčiarskom a s Vietnamom. SR je zmluvnou stranou aj tých readmisných dohôd, ktoré boli uzatvorené na úrovni Európskeho spoločenstva v mene členských štátov s tretími krajinami. V otázke včasného varovania pred vznikom zvýšenej migrácie sú aktívne zastupiteľské úrady v spolupráci s policajnými pridelenkami pôsobiacimi na zastupiteľských úradoch, ktorí v spravodajských výstupoch upozorňujú na potrebu riešiť otázky migrácie s cieľom zamedziť jej negatívnym vplyvom, a to aj prostredníctvom readmisných dohôd. MZVaEZ SR tieto výstupy okamžite vyhodnocuje a zasiela MV SR.¹⁴⁸

Niektoré samostatné projekty v oblasti migrácie už obsahujú prvok pomoci migrantom v krajine ich pôvodu, aby prispeli k stabilizácii komunit s tendenciou k emigrácii. Ide vlastne o určitú formu rozvojovej pomoci. Napríklad IOM realizuje od roku 2006 s podporou ERF a Európskeho fondu pre návrat v rámci programu Solidarita a riadenie migračných tokov a spolufinancovaním

MV SR¹⁴⁹ projekty, v rámci ktorých je ponúknutá možnosť poskytnúť reintegračný grant na spustenie malej firmy migranta po návrate do krajiny pôvodu.¹⁵⁰ Podpora sa prideliuje na základe podnikateľského plánu, ktorý žiadateľ o návrat vypracuje s pomocou IOM alebo sociálnych pracovníkov v záchytných zariadeniach pred uskutočnením návratu. Navyše majú návratilci možnosť dostať finančnú podporu na pokrytie základných životných potrieb po návrate. Ide o projekty, ktoré vychádzajú z idey, že ak sa migrantovi zabezpečí v krajine pôvodu možnosť pracovne sa uplatniť, resp. sa mu umožní byť samostatne zárobkovo činný, zabráni sa tým opätovnej migrácii.¹⁵¹

Problematika integrácie migrantov žijúcich v SR sa týka všetkých oblastí politiky v SR, ale pre obmedzený rozsah štúdie nebolo možné venovať tejto téme väčší priestor. Ide o špecifické súvislosti v oblasti zdravotnej starostlivosti či širšie problémy súvisiace so zamestnávaním cudzincov z tretích krajín v SR.¹⁵²

149 <http://www.iom.sk/sk/aktivita/dobrovolne-navraty/aktualne-projekty> (stiahnuté 2012-08-11).

150 V čase spracovania tejto štúdie bola maximálna výška reintegračnej pomoci stanovená na 2 300 €, pričom konečná výška finančnej pomoci sa odvíja od konkrétnych potrieb klienta.

151 IOM na Slovensku 2005 – 2006. Správa o činnosti, IOM, Bratislava, 2006, s. 13.

152 Viac o týchto aspektoch migrácie do SR uvádza publikácia Integrácia migrantov v Slovenskej republike. Výzvy a odporúčania pre tvorcov politik.

147 Bachtiková, I., Ulrichová, N., Výročná správa o politikách v oblasti migrácie a azylu 2012, SR 2013, str. 56.

148 Súhrnná správa.

Záverečná kapitola štúdie poskytuje súhrnný pohľad na azylový a migračný systém v SR. Je rozdelená na dve podkapitoly, ktorých tematika sa však výrazne prekrýva, lebo v mnohých aspektoch nie je možné oblasti migračnej a azylovej politiky oddeliť.

Roky 2009 a 2010 boli poznačené istou stagnáciou v oblasti migrácie a azylu. Nedošlo k zásadným zmenám v politickej, inštitucionálnej či právnej oblasti. Napriek tomu, že svetová finančná kríza ovplyvnila migračnú situáciu vo svete, hlavne v oblasti pracovnej migrácie, SR neprijala žiadne reštriktívne opatrenia, ktorými by obmedzovala prijímanie migrantov na pracovné pozície v SR, či opatrenia zamerané na podporu návratu migrantov do krajiny pôvodu.¹⁵³ Naopak, v priebehu roka 2011 došlo k významným zmenám, medzi ktoré môžeme zaradiť prijatie Migračnej politiky SR s výhľadom do roku 2020, tvorbu akčných plánov v podmienkach jednotlivých rezortov na plnenie opatrení z nej vyplývajúcich, prijatie nového zákona o pobyte cudzincov, ktorý nadobudol účinnosť 1. 1. 2012, novelizáciu zákona o službách zamestnanosti a zákona o nelegálnej práci a nelegálnom zamestnávaní a novelizáciu zákona o azyle z roku 2013, prvú od roku 2008. Zároveň sa pripravujú ďalšie novely zákonov upravujúcich oblasť migrácie a azylu, čo súvisí s potrebou transpozície novoprijatých smerníc EÚ. Z oblasti azylu ide o smernicu o prijímacích podmienkach a procedurálnu smernicu. V oblasti legálnej migrácie ide o smernicu o sezónnom zamestnávaní a smernicu o vnútropodnikových presunoch. Začiatkom roka 2014 bola prijatá nová Integrovaná politika, ktorá nahrádza Konceptu integrácie cudzincov z roku 2009.

5.1 Oblasť migračnej politiky

Situácia sa v oblasti migrácie najmä s prihliadnutím na štatistické údaje o počte migrantov z tretích krajín v SR už viacero rokov dramaticky nezmenila, a preto môžeme konštatovať, že predchádzajúce trendy v oblasti migrácie ostávajú zachované.

153 Potočková, 2010: 5.

05

Analýza azylového a migračného systému v SR

SR definovala svoju migračnú politiku s výhľadom do roku 2020 na základe širokej diskusie a na jej spracovaní sa zúčastnili všetci relevantní aktéri. Podľa jej autorov ide o základný dokument a východisko pre budovanie modernej a cieľavedomej politiky vlády SR v oblasti migrácie a jednoznačné vyjadrenie pripravenosti a ochoty podieľať sa na harmonizácii migračných politík jednotlivých štátov EÚ¹⁵⁴. Oblasť migračnej politiky sú rozpracované vo forme akčných plánov, ktorých opatrenia majú plniť jednotlivé rezorty. Medzi opatrenia Akčného plánu Migračnej politiky SR s výhľadom do roku 2020 na obdobie 2012 – 2013 patrili napríklad tieto: zavedenie bodového systému na určovanie priorít v prijímaní jednotlivých kategórií migrantov, aktualizácia podmienok právneho rámca upravujúceho sezónnu prácu, dočasnú a cirkulárnu migráciu, nové definovanie uznávania dosiahnutého vzdelania a kvalifikácie, zlepšovanie a zefektívnenie zberu a spracovania dát o trhu práce a ich sprístupnenie verejnosti, zabezpečenie previazanosti databázy pobytovej registrácie, registrácie daňových úradov, úradov sociálneho poistenia a zdravotného poistenia a úradov práce, sociálnych vecí a rodiny, vytváranie informačno-konzultačných centier pre migrantov aj v krajinách pôvodu, stanovenie mechanizmu systematického plnenia indikátorov integrácie migrantov, zváženie zmeny postupu pri naturalizácii a získavaní štátneho občianstva SR. V súvislosti so zamestnávaním príslušníkov tretích krajín došlo v roku 2013 v Akčných plánoch k odklonu od možnosti zavedenia bodového systému prijímania migrantov v SR. V ďalšom období sa dôraz bude klásť na vypracovanie analýzy nedostatkových pracovných pozícií s cieľom vytvorenia zoznamu nedostatkových pracovných pozícií a prípadného zavedenia „slovenskej karty“ na uľahčenie a urýchlenie vstupu migrantov na nedostatkové pracovné pozície. V tejto súvislosti sa menili aj termíny plnenia jednotlivých opatrení. Oproti predchádzajúcej Koncepcii migračnej politiky (KIC) SR z roku 2005 sa migračná politika zaoberá aj emigráciou občanov SR, ktorá má nega-

tívne vplyvy najmä v prípade emigrácie vysoкокvalifikovanej pracovnej sily.

Vzhľadom na nedostatočnú realizáciu KIC sa počas roka 2011 uvažovalo o jej aktualizácii, čo vyústilo do prijatia novej Integračnej politiky v januári 2014. Novoprijatá Migračná politika SR s výhľadom do roku 2020 obsahuje aj opatrenia v oblasti integrácie.

V Migračnej politike SR s výhľadom do roku 2020 sa spomína zriadenie Imigračného a naturalizačného úradu v rámci MV SR, ktorý by mal zabezpečiť komplexné činnosti od legálneho vstupu cudzinca do SR, získania povolenia na pobyt alebo medzinárodnej ochrany, integrácie do spoločnosti až po možnosť žiadať o občianstvo SR.

Prijatím nového zákona o pobyte cudzincov v roku 2011 a jeho novelizáciou v roku 2013 bola harmonizovaná národná legislatíva s legislatívou EÚ nielen po obsahovej, ale aj po terminologickej stránke.

Vďaka možnosti projektového spolufinancovania zo zdrojov EÚ a SR v rámci všeobecného programu Solidarita a riadenie migračných tokov sa viacero inštitúcií v rokoch 2009 – 2013 rozhodlo realizovať inovatívne projekty v oblasti migrácie a azylu, hoci predtým v tejto oblasti neboli aktívne (podrobnejšie informácie sú k dispozícii vo Výročných správach EMN 2008, 2009, 2010, 2011, 2012 a 2013 a na stránke Zodpovedného orgánu všeobecného programu Solidarita a riadenie migračných tokov).

5.2 Oblasť azylovej politiky

Oblasť azylovej politiky prešla počas existencie samostatnej SR viacerými závažnými zmenami a často bola predmetom kritiky národných aj medzinárodných subjektov. Ako sa konštatovalo vo výskume Kabinetu výskumu sociálnej a biologickej komunikácie SAV *Potreby migrantov na Slovensku* aj ako uvádza Divinský¹⁵⁵, me-

dzi štátnymi MVO vládnu rozdielne názory, čo sa týka počtu udelených azylov v SR. Žiadatelia o azyl i viacerí zástupcovia MVO považovali azylovú politiku SR za reštriktívnu, posudzovanie kritérií na získanie azylu za príliš rigorózne, azylovú procedúru za veľmi prísnu a podmienky na úspešnú integráciu azylantov do slovenskej spoločnosti za nedostatočné.¹⁵⁶

Všeobecne však môžeme konštatovať, že transponovanie legislatívy EÚ do právneho systému SR má na oblasť azylovej politiky pozitívny vplyv. Hoci sa na Slovensku zavádzajú spravidla minimálne štandardy, ktoré vyžadujú relevantné smernice, pre systém sú prínosom. V správe hodnotiacej začleňovanie žiadateľov o azyl a azylantov v SR, ktorú formuloval tzv. multifunkčný tím tvorený zástupcami UNHCR, vládnych inštitúcií a MVO, sa konštatuje, že „oproti minulosti nastali viditeľné a pozitívne zmeny v situácii, v ktorej sa žiadatelia o azyl a azylanti v SR nachádzajú“. Prejavilo sa to v „zlepšení kvality ubytovacích zariadení, uspokojovania základných potrieb, najmä žiadateľov o azyl, či rozbehnutí pracovných aktivít pre tých žiadateľov, ktorí spĺňajú základné podmienky“. Správa formuluje konkrétne návrhy na zlepšenia a konkrétne riešenia na odstránenie pretrvávajúcich nedostatkov.¹⁵⁷

Zatiaľ neexistujú hĺbkové analýzy vplyvov legislatívy EÚ v oblasti azylu na slovenský právny poriadok, preto sa nedá podrobnejšie sledovať proces zmien od roku 1993 po súčasnosť ani ich vplyv. Takýto primárny výskum na Slovensku chýba.

Od roku 2005 počet žiadateľov o azyl na Slovensku klesal a už dlhodobejšie sa principiálne mení aj štruktúra krajín ich pôvodu. Čoraz menej sú medzi nimi zastúpené krajiny s prebiehajúcimi vojnovými konfliktmi či perzekúciou obyvate-

ľov (Balkán, Afganistan, Irak) v prospech štátov s gradujúcou emigráciou z ekonomických príčin (južná a východná Ázia, východná Európa). Tomu treba prispôbiť aj zameranie a aktivity príslušných inštitúcií, množstvo finančných tokov, mediálne pokrytie témy a, pochopiteľne, praktické opatrenia v migračnom manažmente.¹⁵⁸ V tomto smere sme mohli od roku 2008 do júla 2014 pozorovať zlepšenia; viaceré organizácie a inštitúcie sa chopili starostlivosti aj o iné skupiny migrantov než o žiadateľov o azyl a azylantov, zlepšila sa koordinácia aktivít medzi organizáciami aj ich vzájomná spolupráca.

Divinský uvádza, že cudzinecká polícia registrovala koncom júna 2006 v SR len 88 prítomných azylantov, čo predstavovalo päťtinu z celkového počtu dovtedy udelených azylov. Nemáme síce informácie o počte azylantov momentálne žijúcich v krajine, ale za posledné roky pravdepodobne nedošlo k zásadnejším zmenám. Mnoho azylantov opúšťa SR naďalej. Dôvodov je viacero. Lepšej integrácii azylantov, ale aj iných migrantov z tretích krajín na Slovensku naďalej bránia rovnaké dôvody.¹⁵⁹

- vonkajšie činitele – v krajinách západnej Európy sú podstatne vyššie mzdy, početnejšie a dlhšie etablované komunity krajanov, často rodina či priatelia z krajiny pôvodu;
- vnútorné faktory – naďalej chýbajú dlhodobé integračné programy, pretrvávajú problémy s integráciou na trhu práce aj nepriaznivá verejná mienka o cudzincoch.

K uvedeným dôvodom by sme ešte mohli pridať fakt, že napriek viacerým kvalitným projektom, ktoré boli realizované a financované z programov ERF alebo EQUAL, vedú nedostupnosť dlhodobého financovania zo strany štátu a množstvo projektov organizácií aktívnych v oblasti azylu, migrácie a integrácie k dlhodobej neudržateľnosti tých nemnohých aktivít, ktoré prispievajú k zlepšeniu postavenia žiadateľov o azyl v SR, prípadne ku kvalitnejšej integrácii azylantov a občanov tretích krajín s inými typmi pobytu. Obmedzené možnosti financovania

154 Súhrnná správa o stave plnenia úloh, zámerov a cieľov migračnej politiky za rok 2011.

155 Divinský, Zahraničná migrácia v SR. Potreba nových prístupov, 2006, dostupné na <http://www.euractiv.sk/socialna-politika/analiza/zahranična-migrácia-v-sr-potreba-novych-prístupov>. Pôvodná verzia

tejto analýzy bola uverejnená v časopise Zahraničná politika, č. 3, SFPA, 2006 (ďalej Divinský, SFPA).

156 Ibidem.

157 Hodnotenie začleňovania žiadateľov o azyl a azylantov v Slovenskej republike s ohľadom na ich vek, pohlavie a iné odlišnosti (september 2007), UNHCR, s. 23 – 24, dostupné na <http://www.unhcr.sk/slovakia/images/stories/pdf/svgagdm07.pdf> [stiahnuté 2008-09-23].

158 Divinský, SFPA.

159 Divinský, SFPA.

vania a problém zabezpečenia vzájomnej nadväznosti finančných zdrojov majú na mnohé organizácie tretieho sektora veľmi negatívny vplyv (personálny alebo z hľadiska udržania si know-how).

Od roku 2010 sa SR aktívne zapojila do presídľovacích programov, prioritne však išlo o pomoc krajinám EÚ, konkrétne o snahu presídliť 10 utečencov z Malty. Okrem tejto aktivity prijala vláda SR v auguste 2009 na obdobie 6 mesiacov 98 palestínskych utečencov, ktorí boli pôvodne umiestnení v utečeneckom tábore Al Waleed v Iraku na hraniciach so Sýriou. Ich pobyt na území Slovenska bol dočasný a postupne boli premiestnení do tretích krajín. Udialo sa tak na základe trojstrannej dohody medzi vládou SR, UNHCR a IOM o humanitárnom transfere utečencov, ktorí potrebujú medzinárodnú ochranu.¹⁶⁰ Úspešná realizácia transferu viedla v decembri 2010 k podpísaniu novej dohody, na základe ktorej bolo prijatých 46 afganských žien a detí v máji 2011 a v decembri 2011 skupina 40 somálskych utečencov z Eritrey. V júli 2012 bolo prijatých 50 utečencov zo Somálska, Etiópie, Sudánu, Iraku a Eritrey, z toho bolo 27 dospelých osôb a 23 detí. V záchytnom tábore Humenné boli umiestnení 6 mesiacov a následne boli presídlení do tretej krajiny. Dňa 21. júna 2012 bola podpísaná nová tripartitná dohoda, podľa ktorej SR v rámci transferu prijme o 50 % viac utečencov, t. j. 150, oproti predchádzajúcej dohode na obdobie maximálne 6 mesiacov a poskytne im ubytovanie, stravu a základnú starostlivosť¹⁶¹. Obdobná dohoda bola podpísaná v roku 2013 a v roku 2014. Do novembra 2014 poskytla SR na svojom území dočasné útočisko 769 utečencom. Utečenci boli somálskej, afganskej, palestínskej, etiópskej, eritrejskej, iránskej a sudánskej národnosti a na Slovensko boli prepravení z utečeneckých táborov v Eritrei, Iráne, Iraku, Jemene a Egypte. Do tretích krajín (USA, Kanada, Nórsko) bolo spolu presídlených 651 utečencov.

Z legislatívneho hľadiska sa v súčasnosti pracuje na novelizácii zákona o azyle v súvislosti s potrebou transpozície novej prijímacej smernice a procedurálnej smernice.

Bibliografia

Bachtíková, I., Ulrichová, N., Výročná správa o politikách v oblasti migrácie a azylu 2012, Slovenská republika 2013.

Bachtíková, I., Ulrichová, N., Výročná správa o politikách v oblasti migrácie a azylu 2013, Slovenská republika 2014.

Bargerová, Z., Divinský, B., Integrácia migrantov v Slovenskej republike. Výzvy a odporúčania pre tvorcov politík, IOM Medzinárodná organizácia pre migráciu, Bratislava, 2008.

Bargerová, Z., Fajnorová, K., Prvá právna pomoc pre cudzincov, Bratislava 2013.

Bargerová, Z., Števelová, Z., Výročná správa o politikách v oblasti migrácie a azylu Slovenská republika 2008, Európska migračná sieť, Bratislava, 2009, dostupné na www.emn.sk [stiahnuté 2010-05-02].

Blažejová, P., Zisťovanie totožnosti na účely medzinárodnej ochrany v Slovenskej republike: výzvy a prax, malá tematická štúdia Európskej migračnej siete 2012.

Blažek, M., Andrášová, S., Paulenová, N., Skúsenosti migrantov a migrantiek na Slovensku s násilím, IOM Medzinárodná organizácia pre migráciu, 2013.

Divinský, B., Migračné trendy v Slovenskej republike po vstupe krajiny do EÚ (2004 – 2008), IOM Medzinárodná organizácia pre migráciu, Bratislava, 2009.

Divinský, B. In Permanent or Circular Migration? Policy Choices to Address Demographic Decline and Labour Shortages in Europe. Bratislava: IOM Medzinárodná organizácia pre migráciu, 2008.

Divinský, B. Labor market-migration nexus in Slovakia: time to act in a comprehensive way. Bratislava: IOM Medzinárodná organizácia pre migráciu, 2007.

Divinský, B., Zahraničná migrácia v SR: Potreba nových prístupov, dostupné na <http://www.euractiv.sk/socialna-politika/analiza/zahranicna-migracia-v-sr-potreba-novych-pristupov>. Pôvodná verzia tejto analýzy bola uverejnená v časopise Zahraničná politika, č. 3, SFPA, 2006.

Divinský, B., Zahraničná migrácia v Slovenskej republike. Stav, trendy, spoločenské súvislosti, Friedrich Ebert Stiftung a výskumné centrum Spoločnosti pre zahraničnú politiku, Bratislava, 2005.

Divinský, B. Migration trends in selected EU applicant countries. Volume V Slovakia – An acceleration of challenges for society. Viedeň: IOM Medzinárodná organizácia pre migráciu, 2004.

Dôvodová správa k návrhu zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 48/2002 Z. z. o pobyte cudzincov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov, dostupné na [http://www.rokovania.sk/appl/material.nsf/0/52FCE47AE7141779C125764A003DC903/\\$FILE/Zdroj.html](http://www.rokovania.sk/appl/material.nsf/0/52FCE47AE7141779C125764A003DC903/$FILE/Zdroj.html) [stiahnuté 2010-04-10].

Drozd, P., Frkáňová (Mrlianová), A., Kubovičová, K., Migrácia zahraničných študentov do Slovenskej republiky, národná štúdia Európskej migračnej siete, september 2012

Drozd, P., Mobilita štátnych príslušníkov tretích krajín v rámci EÚ do Slovenskej republiky, malá tematická štúdia EMN 2012, december 2012.

Drozd, P., Prístup migrantov k sociálnemu zabezpečeniu a zdravotnej starostlivosti v Slovenskej republike: politika a prax, štúdia Národného kontaktného bodu Európskej migračnej siete v Slovenskej republike, 2013.

Drozd, P., Frkáňová A., Ulrichová, N., Získavanie vysokoškolsky kvalifikovaných štátnych príslušníkov tretích krajín do Slovenskej republiky, malá tematická štúdia Národného kontaktného bodu Európskej migračnej siete v Slovenskej republike, máj 2013.

Drozd, P., Ulrichová, N., Zneužívanie práva na zlúčenie rodiny: účelové manželstvá a falošné prehlásenie rodičovstva, Slovenská republika, 2012.

¹⁶⁰ Potočková, 2010: 28.

¹⁶¹ UNHCR, Slovakia increases capacity of refugee transit center in Humenné, 27. 6. 2012, dostupné na <http://www.unhcr-centraleurope.org/en/news/2012/slovakia-increases-capacity-of-refugee-transit-centre-in-humenne.html> [stiahnuté 2012-09-23].

Fajnorová, K., Številová, Z., Dieťa alebo dospelý? Ochrana práv cudzincov v konaniach o určenie veku a v konaniach o zaistení, marec 2013.

Fajnorová, K., Številová, Z., Právne postavenie a možnosti integrácie maloletých cudzincov bez sprievodu v Slovenskej republike. Analýza právneho stavu a praxe, OZ Liga za ľudské práva, Bratislava, 2009.

Hapalová, M., Kriglerová G., Elena, O krok bližšie k inklúzii, Človek v tísi Slovensko, Centrum pre výskum etnicity a kultúry, 2013.

Hlinčíková, M., Chudžíková, A., Kriglerová Gallová, K., Sekulová, M., Migranti v meste: prítomní a (ne)viditeľní, Inštitút pre verejné otázky, Centrum pre výskum etnicity a kultúry, 2014.

IOM na Slovensku 2005 – 2006. Správa o činnosti, IOM, Bratislava, 2006.

Jančo, M., Mokrá, L., Siman, M., Uznávanie odborných kvalifikácií migrantov z tretích štátov v Slovenskej republike de lege lata a de lege ferenda, EUROIURIS, Bratislava, 2009.

Komunikačná stratégia o prínosoch a pozitívach migrácie a integrácie cudzincov na Slovensku, Neopublic Porter Novelli, apríl 2014.

Kubovičová, K., Identifikácia obetí obchodovania s ľuďmi v procese medzinárodnej ochrany a nútených návratov v Slovenskej republike, malá tematická štúdia Národného kontaktného bodu Európskej migračnej siete v Slovenskej republike, október 2013.

Malangone, A., Gešková, K., Fajnorová, K., Presadzovanie práv obetí obchodovania s ľuďmi na Slovensku, Národná správa, Liga za ľudské práva, Bratislava 2013.

Mihály, G., Divinský, B., Nové trendy a prognóza pracovnej migrácie v Slovenskej republike do roku 2020 s výhľadom do roku 2050, TREXIMA, Bratislava, 2011.

Micháľková, M., Organizácia azylových zariadení pre žiadateľov o azyl v Slovenskej republike, malá tematická štúdia Národného kontaktného bodu Európskej migračnej siete v Slovenskej republike, júl 2013.

Mittelmannová, M., Programy a stratégie asistovaných návratov na území Slovenskej republiky a reintegrácie v tretích krajinách, 2009.

Mittelmannová, M., Številová, Z., Zaistenie a alternatívy k zaisteniu v Slovenskej republike, 2011.

Mrlianová, A., Ulrichová, N., Zollerová, M., Praktické opatrenia v boji proti nelegálnej migrácii v Slovenskej republike, 2011.

Mrlianová, A., Ulrichová, N., Zollerová, M., Výročná správa o politikách v oblasti migrácie a azylu 2011, Slovenská republika, 2012.

Potočková, I., Výročná správa o politikách v oblasti migrácie a azylu 2009, Slovenská republika, 2010.

Popper, M., Bianchi, G., Lukšík, I., Szeghy, P., Potreby migrantov na Slovensku, Veda et IOM Medzinárodná organizácia pre migráciu, Bratislava, 2006.

Potočková, I., Výročná správa o politikách v oblasti migrácie a azylu 2010, Slovenská republika, 2011.

Štatistický prehľad legálnej a nelegálnej migrácie v Slovenskej republike za rok 2009, CASR, ÚHCP MV SR, Bratislava, 2009.

Štatistická správa pre EMN za rok 2006 (v anglickom jazyku: Annual Report on Asylum and Migration Statistics in the Slovak Republic, Reference Year 2006, December 2008), MV SR, ÚHCP, 2008.

Vašečka, M., Postoje verejnosti k cudzincom a zahraničnej migrácii v SR, IOM, Bratislava, 2009.¹⁶²

Zahraničné sťahovanie a cudzinci v Slovenskej republike v roku 2005, Štatistický úrad Slovenskej republiky, Bratislava, 2007.

Zahraničné sťahovanie a cudzinci v Slovenskej republike v roku 2008, Štatistický úrad Slovenskej republiky, Bratislava, 2009.

¹⁶² Dostupné na www.iom.sk/sk/o-nas/novinky/27-postoje-k-cudzincum [stiahnuté 2010-04-03].

Internetové zdroje

Bahna, M., Pracovná migrácia zo Slovenska po vstupe do EÚ v kontexte krajín EÚ. Text bol prezentovaný na workshope Interkultúrny dialóg a migrácia organizovanom Centrom pre európsku politiku 24. 1. 2008 v Trenčianskych Tepličiach. Dátum publikovania na internete: 16. 12. 2009, dostupné na www.sociologia.sav.sk/cms/uploaded/1216_attach_Pracovna_migracia_zo_Slovenska_v_kontexte_EU_10.pdf [stiahnuté 2010-04-12].

Bargerová, Z., Fajnorová, K., Chudžíková, A., Stav integrácie cudzincov s doplnkovou ochranou do spoločnosti a návrhy odporúčaní pre tvorcov verejných politik, Stimul, Bratislava, 2011.

Grethe Guličová, M., Bargerová, Z., Organizácia azylovej a migračnej politiky v Slovenskej republike, Európska migračná sieť, Bratislava, 2008, dostupné na <http://www.europska-migracna-siet.sk/sk/na-stiahnutie/category/2-studie-emn?download=4%3Amigracna-politika-sk> [stiahnuté 2010-03-28].

Grethe Guličová, M., Maloletí bez sprievodu v Slovenskej republike – politiky riadiace ich príjem, návrat a integračné opatrenia, Európska migračná sieť, Bratislava, máj 2009, dostupné <http://www.europska-migracna-siet.sk/sk/na-stiahnutie/category/2-studie-emn?download=6%3Amaloleti-bez-sprievodu-sk> [stiahnuté 2010-04-12].

Koncepcia integrácie cudzincov v Slovenskej republike, schválená vládou SR uznesením č. 338 dňa 6. mája 2009, Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny, dostupné na [www.rokovania.sk/appl/material.nsf/0/4E933AB8C785D-248C12575900040A601/\\$FILE/Zdroj.html](http://www.rokovania.sk/appl/material.nsf/0/4E933AB8C785D-248C12575900040A601/$FILE/Zdroj.html) [stiahnuté 2010-04-12].

Mittelmannová, M., Programy a stratégie asistovaných návratov v Slovenskej republike a reintegrácia v tretích krajinách, Európska migračná sieť, Bratislava, 2010, dostupné na www.emn.sk [stiahnuté 2010-05-02].

Mittelmannová, M., Številová, Z., Zaistenie a alternatívy k zaisteniu v Slovenskej republike, Ná-

rodná správa 2011, dostupné na <http://www.hrl.sk/pages/publications> [stiahnuté 2012-08-11].

Potočková, I., Výročná správa o politikách v oblasti migrácie a azylu, Slovenská republika 2009, Európska migračná sieť, Bratislava 2009/2010, dostupné na www.emn.sk [stiahnuté 2010-05-02].

Strednodobá stratégia oficiálnej rozvojovej pomoci Slovenskej republiky na roky 2009 – 2013, schválená vládou SR uznesením č. 170 zo 4. marca 2009, dostupné na [http://www.rokovania.sk/appl/material.nsf/0/1B71C1003E418302C125756900473162/\\$FILE/Zdroj.html](http://www.rokovania.sk/appl/material.nsf/0/1B71C1003E418302C125756900473162/$FILE/Zdroj.html) [stiahnuté 2010-05-02].

Súhrnná správa o stave plnenia úloh, zámerov a cieľov migračnej politiky za rok 2011, dostupné na <http://www.rokovania.sk>.

Številová, Z., Stav platnej legislatívy v oblasti cudzineckého práva v Slovenskej republike, dostupné na migraceonline.cz (článok z 20. 4. 2007), zdroj: http://aa.ecn.cz/img_upload/79a33131c9c4293e0fceb50bfa263ef/ZStevulova_CizineckyzakonSlovensko.pdf [stiahnuté 2008-11-11].

Internetové stránky inštitúcií a organizácií

Internetová stránka MV SR

- Štatistiky (od roku 1993), dostupné na www.minv.sk/?statistiky-20&subor=16025 [stiahnuté 2010-05-12].
- Zámerom migračnej politiky Slovenskej republiky je zabezpečiť..., dostupné na www.minv.sk/?zamer-migracnej-politiky-slovenskej-republiky [stiahnuté 2008-11-13].
- Systém riadenia a kontroly fondov programu Solidarita a riadenie migračných tokov, dostupné na www.minv.sk/?system-riadenia-a-kontroly-fondov-programu-solidarita-a-riadenie-migracnych-tokov [stiahnuté 2008-11-14].
- Solidarita a riadenie migračných tokov, dostupné na www.minv.sk/?solidarita_a-riadenie_migracnych_tokov [stiahnuté 2008-11-14].
- Od roku 2008 Slovensko uplatňuje v azylovom práve procedurálnu smernicu EÚ (12. 5. 2008), dostupné na www.minv.sk/?tlacove

-spravy-6&sprava=od-roku-2008-slovensko-uplatnuje-v-azylovom-prave-proceduralnu-smernicu-eu [stiahnuté 2008-11-13].

- Poslanci schválili možnosť bezplatnej právnej pomoci pre žiadateľov o azyl, dostupné na <http://www.minv.sk/?tlacove-spravy-6&sprava=poslanci-schvalili-moznost-bezplatnej-pravnej-pomoci-pre-ziadatelov-o-azyl> [stiahnuté 2008-11-13].
- Súhrnná správa o stave plnenia úloh vyplývajúcich z rozpracovania Koncepcie migračnej politiky SR na podmienky jednotlivých rezortov za rok 2007, dostupné na <http://www.minv.sk/?zamer-migracnej-politiky-slovenskej-republiky&subor=6614> [stiahnuté 2008-11-13].
- Úrad hraničnej a cudzineckej polície MV SR, dostupné na www.minv.sk/?uhcp [stiahnuté 2008-11-13].

Internetová stránka projektu EQUAL Ľudia ako my

- www.ludiaakomy.sk/partner_sldv.php [stiahnuté 2008-11-11]
- www.ludiaakomy.sk/sr_a_uteцени6.php [stiahnuté 2008-11-11]
- Migrácia a azyl v podmienkach Slovenskej republiky (Migrácia a azyl), dostupné na <http://www.ludiaakomy.sk/download/posledna%20S.zip> [stiahnuté 2008-11-11]. Z podkladov Migračného úradu MV SR a Úradu hraničnej a cudzineckej polície Prezídia Policajného zboru spracoval riaditeľ Migračného úradu MV SR Ing. Bernard Priel a riaditeľ odboru migrácie a integrácie Migračného úradu MV SR Ing. Vladimír Belo-Caban.
- Azylová problematika. Retrospektíva a základné právne predpisy, dostupné na www.ludiaakomy.sk/sr_a_uteцени4.php [stiahnuté 2008-11-11].

Internetová stránka Úradu vysokého komisaára OSN pre utečencov (UNHCR) v SR:

- www.unhcr-budapest.org/slovakia
- Slovensko – nová dohoda o monitorovaní hraníc a letiska (18. 9. 2007), dostupné na http://www.unhcr.sk/slovakia/index.php?option=com_content&task=view&id=112&Itemid=59 [stiahnuté 2008-11-13].

option=com_content&task=view&id=112&Itemid=59 [stiahnuté 2008-11-13].

- Melita, H. Sunjic, Nový zákon o azyle prináša utečencom dobré aj zlé správy, Regionálny úrad UNHCR v Budapešti, dostupné na www.unhcr-budapest.org/slovakia/index.php/novinky/224-Nový-zákon-o-azyle-prináša-utečencom-dobré-aj-zlé-správy [stiahnuté 2008-11-13].
- Hodnotenie začleňovania žiadateľov o azyl a azylantov v Slovenskej republike s ohľadom na ich vek, pohlavie a iné odlišnosti (september 2007), s. 23 – 24, dostupné na <http://www.unhcr.sk/slovakia/images/stories/pdf/svgagdm07.pdf> [stiahnuté 2008-09-23].

Medzinárodná organizácia pre migráciu (IOM):

- www.iom.sk
- Migračné informačné centrum IOM, sekcia Spolupráca, dostupné na <http://mic.iom.sk/sk/sluzby-pre-klientov/spolupraca-mic.html> [stiahnuté 2008-11-11].

Európska migračná sieť: www.emn.sk [stiahnuté 2010-03-28 a 2010-05-02].

Liga za ľudské práva:

- www.hrl.sk [stiahnuté 2008-11-14].
- Klinika azylového práva Trnavskej univerzity, dostupné na www.lawclinic.sk/tt/sk/148631 [stiahnuté 2008-11-14].
- Projekty. Projekt monitoringu vstupu na územie SR a do azylového konania (AMAS), dostupné na www.hrl.sk/?a=projects#amas [stiahnuté 2008-11-15].

Ekumenická rada cirkví v SR: www.ekumena.sk [stiahnuté 2008-11-11].

Spoločnosť ľudí dobrej vôle: www.cassovia.sk/sldv [stiahnuté 2008-11-11].

Slovenská utečenecká rada: www.srcsk.eu/index.php?option=com_content&task=view&id=12&Itemid=33 [stiahnuté 2008-11-11]

Slovenská humanitná rada: www.shr.sk/ktos-me.htm [stiahnuté 2008-11-11].

Inštitút pre výskum práce a rodiny: www.sspr.gov.sk [stiahnuté 2008-11-11].

Centrum pre výskum etnicity a kultúry: sekcia Projekty, www.cvek.sk/main.php?p=projekty&lang=sk#anch73 [stiahnuté 2008-11-23].

Nadácia Milana Šimečku: www.nadaciamilanasimecku.sk/index.php?id=116 a www.nadaciamilanasimecku.sk/index.php?id=79 [stiahnuté 2008-11-27].

Počet udelených pobytov v SR k 30. 6. 2008, **MV SR, ÚHCP P PZ**, Centrum analýzy a strategického riadenia, oddelenie analýzy rizík a štatistík, 1. polrok 2008, Kapitola 1.3.2, dostupné na www.minv.sk/swift_data/source/policia/hranicna_a_cudzinecka_policia/rocnky/rok_2008/2008-rocenka-uhcp-sk-polrok.pdf [stiahnuté 2008-11-18].

Štatistický prehľad legálnej a nelegálnej migrácie v Slovenskej republike za rok 2009, **MV SR, ÚHCP P PZ**, dostupné na www.minv.sk/swift_data/source/policia/hranicna_a_cudzinecka_policia/rocnky/rok_2009/2009-statisticka-rocenka-uhcp-sk.pdf [stiahnuté 2010-05-05].

Právna klinika Trnavskej univerzity, sekcia FAQ, dostupné na http://uteцени.alfaomega.sk/index.php?option=com_content&task=view&id=26&Itemid=42 [stiahnuté 2008-11-24].

Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny (ÚPSVaR), dostupné na www.upsvar.sk/rsi/rsi.nsf/0/8BE0B48750DDBA68C12571170031391A?OpenDocument [stiahnuté 2008-11-13].

Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny, sekcia medzinárodných vzťahov, dostupné na www.employment.gov.sk/new/index.php?SMC=1&id=12358 (stiahnuté 11. 11. 2008), www.employment.gov.sk /EÚ a medzinárodné vzťahy/volný pohyb a migrácia [stiahnuté 2010-05-14].

<http://www.employment.gov.sk/sk/ministerstvo/integracia-cudzincov/> (citované 6.12.2014).

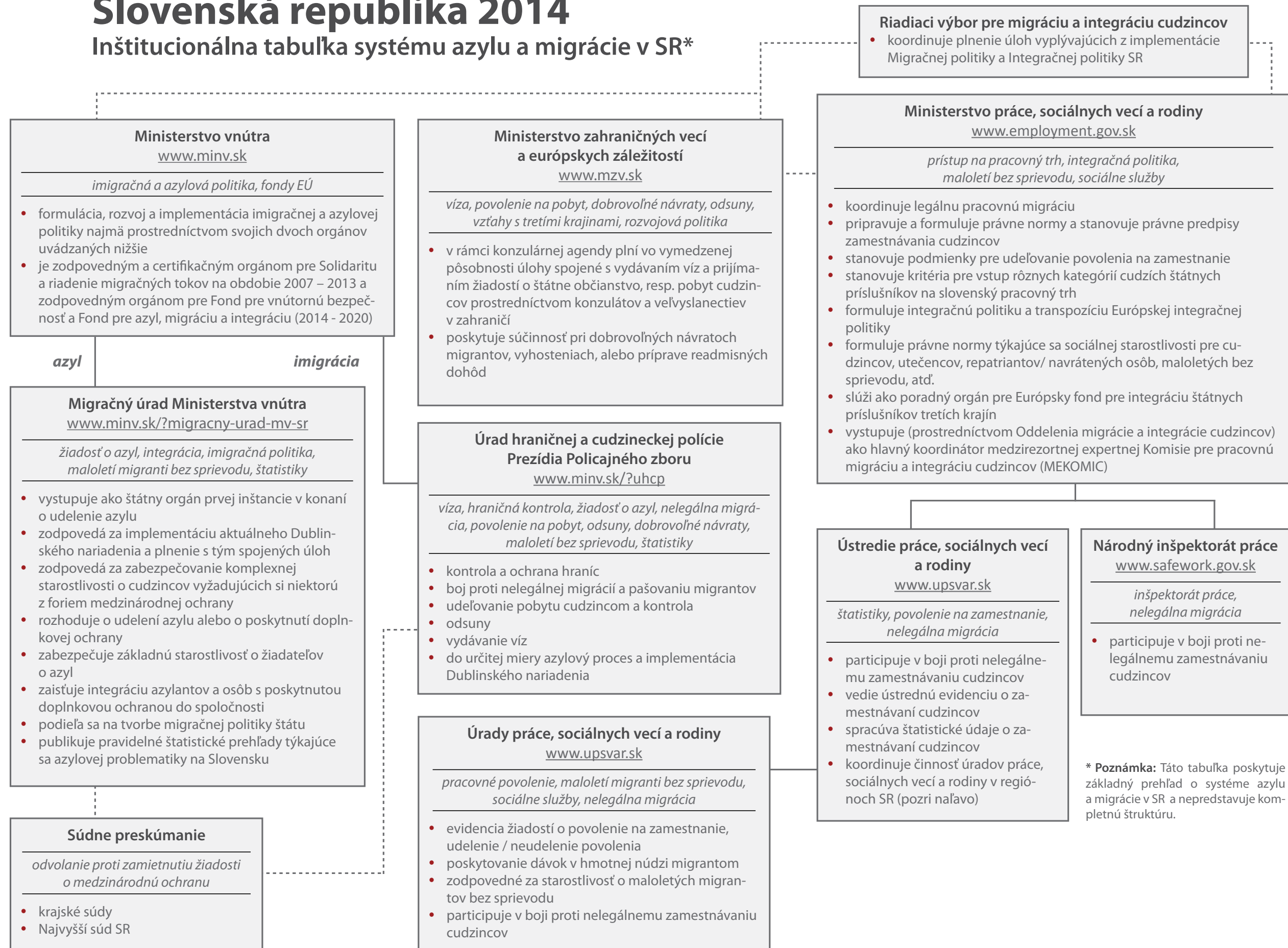
Centrum právnej pomoci: www.legalaid.sk/#azyl [stiahnuté 2010-04-03].

Uznesenie vlády SR č. 378 z 10. 7. 2013 k návrhu na určenie kompetentných orgánov systému riadenia a kontroly fondov pre oblasť vnútorných záležitostí na roky 2014 – 2020, dostupné na: <http://www.rokovania.sk/Rokovanie.aspx/BodRokovaniaDetail?idMaterial=22630> (citované dňa 30. 8. 2014).

Príloha – inštitucionálna tabuľka

Slovenská republika 2014

Inštitucionálna tabuľka systému azylu a migrácie v SR*

Národný kontaktný bod Európskej migračnej siete v SR
Medzinárodná organizácia pre migráciu (IOM)
Úrad v Slovenskej republike
Grösslingová 4, 811 09 Bratislava, Slovenská republika
www.iom.sk, www.emn.sk

International Organization for Migration (IOM)
Medzinárodná organizácia pre migráciu (IOM)

ISBN 978-80-89506-58-3